

KLAIPĖDOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ IR HUMANITARINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
PEDAGOGIKOS KATEDRA

5-ojo tarptautinio forumo „Teisė būti sveikam ir laimingam“
mokslinių straipsnių rinkinys, skirtas paminėti Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos 35-metį

VAIKO TEISĖ PATIRTI SĖKMĘ

Klaipėda

2025 m.

Leidinio sudarytojai:

Prof. dr. Rasa Braslauskienė

Doc. dr. Reda Jacynė

Konferencijos organizacinis ir mokslinis komitetas:

Pirmininkas: Prof. dr. Rasa Braslauskienė

Nariai:

Doc. dr. Rosita Vaičiulė

Doc. dr. Aida Norvilienė

Doc. dr. Reda Jacynė

Dr. Marina Ponomarenko ((Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського (Odesa, Ukraina), KU Pedagogikos katedros mokslo darbuotoja))

Dėst. praktikė Erika Dirmeikė (Palangos sanatorinė mokykla direktoriaus pavaduotoja ugdymui, KU Pedagogikos katedra)

Dėst. praktikė Vilma Gaidjurgienė (Klaipėdos *Gedminių* progimnazijos pradinio ugdymo mokytoja, ekspertė, KU Pedagogikos katedra)

Dagna Volkovaitė (Klaipėdos lopšelio darželio *Puriena* neformalaus ugdymo mokytoja, ekspertė)

Leidinyje publikuoti straipsniai yra recenzuoti. Autorių kalba neredaguota.

©Rasa Braslauskienė, Reda Jacynė (sudarytojos), 2025

© Klaipėdos universitetas, 2025

ISBN 978-609-481-230-9

TURINYS

Pratarmė	5
Moksliniai straipsniai	7
<i>Rasa Braslauskienė, Lina Mačernienė</i>	8
Ikimokyklinio ugdymo mokytojų svarba kuriant saugią aplinką specialiųjų poreikių vaikų įtraukimui į ugdymo procesą: teorinis aspektas	
<i>Erika Dirmeikė, Rasa Braslauskienė</i>	15
Priešmokyklinio amžiaus vaikų kalbinių gebėjimų ugdymas įtraukiojoje grupėje taikant skaitmenines priemones	
<i>Sigita Derkintienė</i>	21
Klaipėdos <i>Hermano Zudermano</i> gimnazijos 7–8 klasių berniukų fizinio pajėgumo analizė	
<i>Vilma Gaidjurgienė</i>	32
Įtraukusis ugdymas: kaip užtikrinti kiekvieno mokinio teisę į kokybišką švietimą pradiniam ugdyme?	
<i>Maryna Ponomarenko</i>	39
The Role of Visual Arts in the Strategy of Educating a Successful individual	
<i>Rosita Vaičiulė</i>	44
Vaikystės iššūkiai skaitmeninėje kultūroje	
Stendiniai pranešimai	50
<i>Rugilė Braslauskaitė</i>	51
Auklėjimo terapinių principų (žaismingumo, priėmimo, pažinimo, empatijos) taikymas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje	
<i>Rasa Braslauskienė, Reda Jacynė, Neringa Mitkevičienė</i>	53
Elgesio ar (ir) emocijų sunkumų arba sutrikimų turinčių vaikų agresyvaus elgesio priežastys	
<i>Erika Dirmeikė</i>	55
Pagyrimai – sėkmingo ugdymo(si) veiksnys: įtraukiojo ugdymo aspektas	
<i>Viktorija Jurkuvienė</i>	57
Pozityvios tėvystės ugdymas vaiko teisių užtikrinimui šeimoje	
<i>Edita Kučinskienė</i>	59
Užauginkime laimę kartu	
<i>Lina Mačernienė</i>	61
Saugios aplinkos kūrimo specialiųjų ugdymosi poreikių vaikams pagrindiniai komponentai	
<i>Rasa Paukšto, Daiva Gūžė</i>	63
Tolerantiškumo gebėjimų ugdymas	
<i>Irma Šutienė</i>	65
Vaikų sportas Švedijoje: kaip judėjimo džiaugsmas laimi prieš konkurenciją	
<i>Elena Vaičiulytė</i>	67
Vaiko teisių įgyvendinimas Alikantės lituanistinėje mokykloje <i>Draugystė</i>	
<i>Indrė Valančienė</i>	69
Vaikų socializacijos centras – užtikrinta pagalba probleminio elgesio paaugliams	
<i>Raminta Vičienė</i>	71
Tolerancijos svarba ikimokykliniame amžiuje teisių ir pareigų kontekste	
<i>Dagna Volkovaitė</i>	73
Įtraukiojo ugdymo principų įgyvendinimas teatine veikla	
Vaikystės pedagogikos studijų programos studentų stendiniai pranešimai	75
<i>Justė Kanapeckaitė, Akvilina Pačerinskytė</i>	76
Vaiko teisė būti sveikam	
<i>Deimantė Jakaitytė, Kamilė Jonaitytė</i>	78
Vaiko teisė į nediskriminavimą	
<i>Evelina Jurkutė, Gabrielė Pakalniškytė</i>	80
Vaiko teisė būti mylimam	

<i>Gabija Bartkutė, Liepa Urbanavičiūtė</i>	82
Mes skirtingi, bet kartu ir visi lygūs	
<i>Anastasija Borovec</i>	84
Tėvų įtaka ir jų asmeninis pavyzdys vaiko ugdymui(si)	
<i>Tajus Baranauskas</i>	86
Vaiko teisių svarba	
<i>Rugilė Kaminaitė, Lina Balandytė</i>	88
Vaiko teisė mokytis: istorinių asmenybių indėlis	
<i>Danielė Staugaitytė, Paulina Valiūtė</i>	90
Vaiko teisė būti išgirstam	
<i>Ernesta Gedvilaitė, Žavinta Misiukevičiūtė</i>	92
Visi vaikai turi teisę jaustis saugiai	
<i>Karina Kybartaitė, Augustė Margytė</i>	94
Pozityvios tėvystės principai	
<i>Rasa Kvietkutė</i>	96
Vaikystė be smurto	

PRATARMĖ

Minėdami Vaiko teisių konvencijos 35-metį, forumo *Teisė būti sveikam ir laimingam* tematikos kontekste buvo svarbu pasidalinti įžvalgomis bei gerąja patirtimi, kaip sekasi įgyvendinti vaiko teises, ieškoti sutarimo įgyvendinant šias teises kiekvienoje bendruomenėje (šeimoje, mokykloje), ar gebame puoselėti tolerantišką aplinką šeimose, klasėse, mokyklose, bendruomenėse? Kokios vertybės svarbiausios, kuriant įtraukia mokyklą, grupę ar klasę? ES ir Lietuvoje švietimo sistema grindžiama įtraukties principu, kuris sudaro sąlygas kiekvienam asmeniui ugdytis, plėtoti savo galias, gebėjimus, gauti reikiamą pagalbą, patirti sėkmę mokantis ir būti nediskriminuojamam. Ypač aktuali klausimu šiame naratyve tapo tolerancijos aspektas, nes įtraukus ugdymas užtikrina nediskriminavimo teisę ugdymo institucijose ir saugo atskirų vaikų grupių teisę patirti sėkmę. Kaip sekasi vaikams pažinti, suvokti ir įgyvendinti savo teises? Kaip vaiko teisės reiškiasi kasdieniame gyvenime? Ar toleruojame visų mokinių grupių teisę mokytis kartu su kitais? Kaip vaikams patirti sėkmę? Šiais klausimais ir buvo diskutuota forume.

Vaiko teisė patirti sėkmę yra svarbus aspektas, susijęs su vaikų ugdymu ir jų raida. Tai apima galimybę vaikams dalyvauti veiklose, kuriose jie gali parodyti savo gebėjimus, talentus ir pasiekti savo tikslus. Vaikai turi teisę gauti tinkamą paramą ir skatinimą, kad galėtų siekti sėkmės mokykloje, mene, sporte ir kitose srityse. Todėl bendruomenės, šeimos ir švietimo institucijos turėtų dirbti kartu, kad užtikrintų, jog kiekvienas vaikas turėtų galimybę patirti sėkmę ir realizuoti savo potencialą. Apie vaiko teisę į sėkmę pranešimus parengė *Edita Kučinskienė* (Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos Švietimo ir sveikatos departamento Sveikatos ir šeimos skyrius), *Jurgita Kulevičienė*, *Milda Budrienė* (Labdaros ir paramos fondas Dienvidis), *Renata Aglinskienė* (Klaipėdos Litorinos mokykla), *Maryna Ponomarenko* (The State Institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky”, Ukraine; Klaipėdos universitetas) ir kt.

Svarbus forumo *Teisė būti sveikam ir laimingam* akcentas yra užsienio lituanistinių mokyklų patirtys. Todėl tęsiama šio forumo tradicija – lituanistinių mokyklų mokytojų, ugdytojų, tinklaraštininkų įžvalgos, tęsiant lietuviybės sklaidą ir tradicijų puoselėjimą vaikams gyvenantiems užsienyje, kurie rodo nenuilstamą norą padėti vaikams išmokti lietuvių kalbą, istoriją, palaikyti ryšį su Lietuva. 5 – ojo tarptautinio forumo *Teisė būti sveikam ir laimingam* metu savo patirtimi dalinosi: *Eglė Aronen* (Lituanistinio vaikų klubo Suomijoje vadovė, tinklaraštininkė), *Irma Šutienė* (*Tranås* AIF lengvosios atletikos klubas (Švedija), *Daiva Sruogienė*, (Valensijos (Ispanija) lietuvių bendruomenės pirmininkė), *Angelina Kiežaitė – Boström* (Liono lituanistinė mokykla *Paukščiukai* (Prancūzija), *Elena Vaičiulytė* (Alikantės lituanistinė mokykla *Draugystė* (Ispanija).

Šis leidinys – ketvirtoji mokslinių straipsnių rinktinė, kurie buvo pristatyti 5-jame tarptautiniame forume *Teisė būti sveikam ir laimingam*, kuris vyko 2024 m. lapkričio 29 d. Klaipėdos universitete Socialinių ir humanitarinių mokslų fakultete.

Straipsniuose analizuojamos aktualios įtraukiojo ugdymo patirtys, sunkumai ir sėkmės. R. Braslauskienė ir L. Mačernienė atskleidė ikimokyklinio ugdymo mokytojų svarbą kuriant saugią aplinką specialiųjų poreikių vaikų įtraukimui į ugdymo procesą. E. Dirmeikė ir R. Braslauskienė straipsnyje analizuoja pedagogų patirtis apie skaitmeninių priemonių panaudojimo galimybes ugdant priešmokyklinio amžiaus vaikų kalbinius gebėjimus įtraukiojoje grupėje. Kokybinio tyrimo radiniai atskleidė, kad tikslingas skaitmeninių priemonių naudojimas įtraukiojoje grupėje atveria priešmokyklinio amžiaus vaikams kalbinio ugdymosi galimybes bei sudaro palankias sąlygas savaiminiam mokymui(si), vaikų sakinės, rašytinės kalbos tobulinimui ir kt. S. Derkintienė pristatė kaip mokinių tarpe fizinis pajėgumas pamažu praranda savo reikšmę informacinių technologijų poveikio kontekste. V. Gaidjurgienė straipsnyje nagrinėja įtraukiojo ugdymo principų taikymą, poveikį pradinio ugdymo mokinių teisei į kokybišką švietimo užtikrinimą, nes įtraukusis ugdymas apibrėžia visų besimokančiųjų švietimą ir apima švietimo sistemos gebėjimo priimti ir pasiekti visus besimokančiuosius stiprinimą. M. Ponomarenko pristatė vizualiųjų menų reikšmę ugdant sėkmingą asmenybę, kuri įprasmina ir atlieka svarbų vaidmenį tokiose ugdymo strategijose kaip projektinis mokymas, STEAM ugdymas ir kūrybiškumo ugdymo programos. R. Vaičiulė atskleidė, jog medijų raštingumo ugdymas suteikia vaikams įgūdžių ir žinių, reikalingų norint susigaudyti skaitmeninėje aplinkoje, įgalina juos kritiškai analizuoti, vertinti ir kurti medijų turinį įvairiose platformose bei saugoti psichinę ir fizinę sveikatą.

Siekiant atskleisti, kokios vertybės svarbiausios, kuriant įtraukią mokyklą, grupę ar klasę, kaip sekasi vaikams pažinti, suvokti ir įgyvendinti savo teises ir pan. tradiciškai dalį forumo sudarė vaikų piešinių konkursas „*Aš ir mano draugai*“, kurio tikslas – suteikti vaikui galimybę kūrybinėmis ir meninėmis priemonėmis išsakyti savo nuomonę tema: kaip aš matau save, kas yra mano draugai, kokioje aplinkoje leidžiu laiką ir ką veikiu su draugais? Konkurso dalyvių piešiniai yra publikuojami šiame forumo leidinyje. Taip pat leidinyje publikuojami forumo metu pristatyti *Vaikystės pedagogikos* studijų programos studentų ir kitų dalyvių stendiniai pranešimai.

Leidinio sudarytojai

Moksliniai straipsniai

IKIMOKYKLINIO UGDYMO MOKYTOJŲ SVARBA KURIANT SAUGIĄ APLINKĄ SPECIALIŲJŲ POREIKIŲ VAIKŲ ĮTRAUKIMUI Į UGDYMO PROCESĄ: TEORINIS ASPEKTAS

Rasa Braslauskienė, Lina Mačernienė

Klaipėdos universitetas, Klaipėdos l-d Žiogelis

Anotacija. Specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų ugdymosi veiksmingumo didinimas tapo prioritetu visoms Lietuvos įstaigoms. „Lietuva 2030“ įpareigoja mokyklas vadovautis įtraukiojo ugdymo principais, kurie suteikia galimybę specialiųjų ugdymosi poreikių vaikų ugdymą vykdyti bendro ugdymo mokyklose. Saugios aplinkos kūrimas specialiųjų ugdymosi poreikių vaikų įtraukimui į ugdymo procesą reikalauja sisteminio požiūrio, kuris apima fizinių ir socialinių aplinkų kūrimą, jų pritaikymą užtikrinant vaikų saugumą ir socialinę integraciją. Sėkmingas ugdymo procesas yra visos ugdymo įstaigos bendruomenės reikalas, tačiau saugios aplinkos kūrimo specialiųjų ugdymosi poreikių vaikų įtraukimui į ugdymo procesą ikimokyklinio ugdymo įstaigoje didžiausia atsakomybė tenka švietimo įstaigos vadovui ir mokytojams. Ikimokyklinio ugdymo mokytojai turi įsivertinti pasirengimą, veiklos galimybes, numatyti šio proceso kūrimo iššūkius bei priimti tinkamus sprendimus.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: saugi aplinka, specialiųjų poreikių vaikai, įtrauktis.

Įvadas

Temos aktualumas. Žmogaus savireguliacijos galimybės priklauso nuo supančios aplinkos, kuo tinkamesnė aplinka, tuo palankesnė terpė formuotis, vystytis asmens individualybei. *Įtraukiojo ugdymo prieigą taikantys pedagogai pereina nuo individualių kai kurių mokinių poreikių sprendimo prie visų mokinių skirtumų pripažinimo.* Įtraukus ugdymas siekia užtikrinti lygias galimybes ugdytis visiems vaikams, nepriklausomai nuo jų individualių gebėjimų, galių ir poreikių (Sanger, 2020). Gardneris (2019) pažymi, kuriant pedagogų ir specialistų bendradarbiavimo jungtis, mažinamos atskirties praktikos, kurios keičia specialiojo ir bendrojo ugdymo sistemas per lanksčių ugdymo tikslų, turinio, metodų ir aplinkos modeliavimą. SUP vaikų ugdymas, perkeliamas iš specializuotų įstaigų į bendras grupes, stiprinant mokytojo pagalbos vaidmenį per ugdymo proceso modeliavimą ir bendradarbiavimą su specialistais.

Ilgą laiką vaikų dalyvavimas ugdymosi procese buvo labiau siejamas su jų buvimu įstaigoje. Dabar, įtraukiojo ugdymo kontekste, dalyvavimas suprantamas kaip visavertis kiekvieno ugdytinio dalyvavimas, atsižvelgiant į kiekvieno individualius poreikius ir galimybes (Shean, Michael, 2020). Ugdymo ir ugdymosi procesų metu gali atsirasti daug kliūčių ar aplinkybių, ribojančių visavertį, aktyvų ir reikšmingą dalyvavimą šiame procese, todėl pedagogai turėtų jaustis atsakingi už tai, kad vaikai galėtų dalyvauti visose ugdymo veiklose ir visapusiškai pasinaudoti siūlomomis ugdymosi galimybėmis (Tony Bates, 2019).

Strazdienė, Burkė (2019) analizuodamos SUP vaikų įtraukimo į ugdymo procesą ir sukuriant jiems palankią ugdymo(si) aplinką teigia, kad labai svarbus mokytojo požiūris į kiekvieno ugdytinio asmenybę, kaip individą, supratimas, kad kiekvienas žmogus turi įgimtus gebėjimus pažinimui, mokymuisi. SUP vaikų ugdymo(si) procesas turi būti organizuojamas vadovaujantis humanistinės psichologijos, pedagogikos principais.

Straipsnio **tikslas** – atskleisti ikimokyklinio ugdymo mokytojų svarbos kuriant saugią aplinką specialiųjų poreikių vaikų įtraukimui į ugdymo procesą teorinius aspektus.

Metodai: mokslinės literatūros ir dokumentų analizė.

Teorinė dalis

UNESCO (2021) didžiausią dėmesį skiria SUP vaikams ir saugios aplinkos kūrimui įstaigose, nes įtrauktis nėra tik rezultatas, visų pirma tai yra procesas ir patirtis. Dėl nesaugios aplinkos vaikai gali jaustis neatstovaujami arba stereotipiškai vertinami mokymo įstaigoje. Siekiant teikti kokybiškas ugdymo paslaugas, turi būti svarbus visos įstaigos, visuomenės požiūris. Teisė būti geros fizinės ir psichinės sveikatos, laimingiems, saugiams bei turintiems ryšį su kitais yra tokia pat svarbi kaip teisė mokytis saugioje aplinkoje. Labai svarbi saugi, teigiama mikroaplinka, mikroklimatas klasėje, kurioje mokytojai mato ir skatina ugdytinių pastangas. Itin svarbus bendrumo su įstaiga ir bendraamžių grupe jausmas, ypač pažeidžiamiesiems SUP vaikams, kuriems kyla didesnis atskirties pavojus.

Ikimokyklinio ugdymo programos gairės (2023) sukuria prielaidas užtikrinti pagrindinių, kiekvienam vaikui aktualių poreikių tenkinimą ir turtinimą. *Ikimokyklinio ugdymo mokytojo pareiga užtikrinti kiekvienam ugdytiniui saugumo poreikį* – jaustis saugiam, gerbiamam, matomam, girdimam, tinkamai globojamam, sulaukti paramos ir pagalbos, kai jos reikia. Ugdant vaikus rūpinamasi ne tik užtikrinti jų saugumą, bet ir juos pačius pagal jų galias įtraukti į rūpinimąsi savo bei kitų saugumu.

Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa (2022) pabrėžia, kad mokymo(si) turinys glaudžiai siejamas su artimiausia vaiko aplinka, kad vaikas dalyvaudamas įvairiose veiklose atpažįsta, aptaria saugias ir nesaugias žaidimų ir ugdymosi aplinkas, prisideda prie saugios aplinkos kūrimo. Priešmokyklinio ugdymo mokytojo pareiga sukurti saugią ugdymosi aplinką kiekvieno vaiko įtraukimui į ugdymo(si) procesą, ypatingai specialiųjų poreikių turintiems ugdytiniams. *Ikimokyklinio ugdymo programos gairės* (2023) ir *Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa* (2022) nurodo *mokytojų svarbą kuriant artimiausią saugią aplinką* SUP vaikų įtraukimui į ugdymo procesą.

Monkevičienė (2023) išskiria sėkmingo SUP vaikų ugdymosi įvairovėje prielaidas, jas sieja su įtraukiojo ugdymo principais: mokinių įvairovės pripažinimu, lanksčių mokymosi tikslų modeliavimu, mokymosi barjerų numatymu, savivaldžio mokymosi organizavimu, bendradarbiavimo mokantis skatinimu. Tuo tarpu Azukaego ir kt. (2022) saugią mokymosi aplinką

vertina, kaip ypač reikšmingą, ją traktuoja kaip tiesiogiai bei kryptingai nulemiančią mokymąsi. Saugi, asmeninė mokymosi aplinka – kiekvieno ugdytinio individualiai pagal jo mokymosi tikslus, gebėjimus, poreikius ir patirtį identifikuojama aplinka.

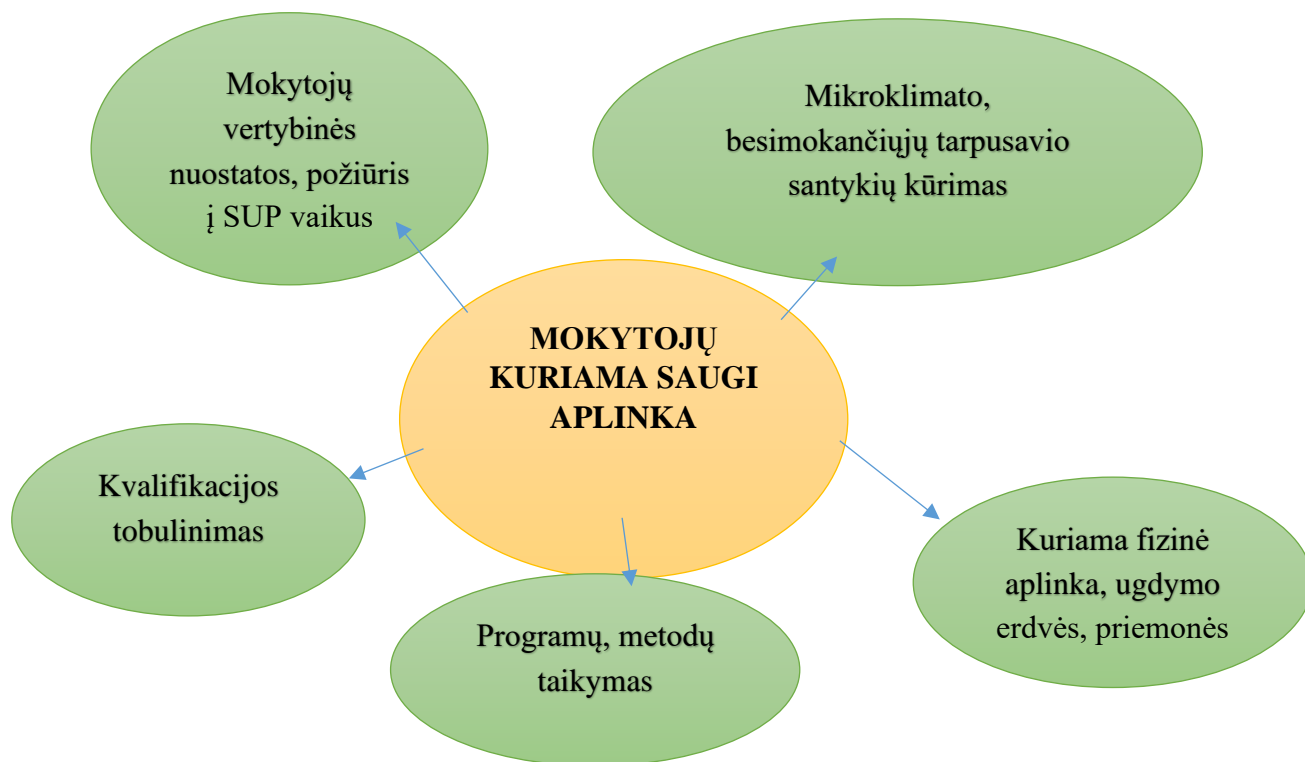
Navaitienė (2023) nurodo, kad emociškai saugią mokymosi aplinką galima kurti, socialinį ir emocinį ugdymą paverčiant esmine ugdymo dalimi. Ruškus (2020) apibrėžia socialinį ir emocinį ugdymą kaip edukacinį procesą, kurio metu ugdytiniai išsiugdo gebėjimus, padedančius atpažinti ir valdyti savo emocijas, pajusti ir parodyti empatiją kitiems, išlaikyti pozityvius tarpasmeninius santykius ir konstruktyviai elgtis sudėtingose situacijose. Emocinio saugumo aplinka ugdymo įstaigoje kuriama, kai pedagogai reaguoja į vaikų emocinius poreikius ir pripažįsta visapusišką jų tapatybę. Vaikai jaučiasi vertinami, gerbiami, aktyviai dalyvaujantys ir įsitraukiantys į mokymąsi. Prashanti ir Ramnarayan (2020) teigia, kad pedagogai, modeliuojantys emociškai saugią ugdymo aplinką, skatina tokią mokymosi patirtį, kurios metu ugdytiniai jaučiasi saugūs, reikšdami savo emocijas, ir pasitiki savimi.

Ališauskienė (2022) tyrinėdama mokytojo paruošimą, profesinį tobulėjimą pastebi, kad keičiasi mokytojo požiūris į besimokantįjį, siekis kuo geriau pažinti besimokantįjį ir suprasti sudėtingą žmogaus mokymosi procesą. Nuolat besikeičiančiame pasaulyje vienas iš esminių pedagogo uždavinių yra padėti besimokantiesiems išmokyti „kaip mokytis“. Perėjimas nuo mokymo prie mokymosi paradigmos reikalauja naujos kartos progresyvių mokytojų, kurie ir patys būtų nuolat besimokantys. Pedagogo vaidmuo yra orientuotas ne tiek į žinių sklaidą, kiek į paramą ir pagalbą mokantis, pripažįstant, kad mokymasis gali būti netvarkingas, nelinijinis ir netiesioginis. Personalizuotas mokymasis orientuotas į aktyvų besimokančiojo vaidmenį, interesus, pasirinkimus ir prioritetus, t. y. ką, kaip, kokiais būdais ir kur mokytis ir kaip visa tai panaudoti sparčiai kintančioje aplinkoje. Davis, Elliott (2023) pastebi, kad mokytojų gebėjimas analizuoti, kvestionuoti ir sistemingai vertinti savo pedagoginę praktiką bei priimti tinkamus sprendimus yra kritinės refleksijos rezultatas. Mokymo ir mokymosi teorijų analizavimas leidžia besimokantiesiems planuoti veiksmingą mokymo(si) procesą. Mokytojo gebėjimas analizuoti ir įprasminti savo patirtį padeda įgyti reikiamų profesinių žinių ir kompetencijų.

Gardneris (2019) akcentuoja, kad mokytojo sukurta saugi fizinė aplinka besimokančiajam daro didžiulę įtaką, nes tinkamai paruošus grupės aplinką, ugdymosi rezultatai būna geresni, vaikai jaučiasi saugiai, jaukiai, ramiai. Saugi aplinka vaikams teikia teigiamas emocijas, padeda tobulėti, kurti, teigiamai nusiteikti bei aktyviai dalyvauti veikloje. Ugdomosios aplinkos kokybė ir paruošimas, skatina vaiko socialinius gebėjimus, kūrybinių galių puoselėjimą. Saugios aplinkos sąveikos visuma yra būtina specialiųjų ugdymosi poreikių vaikams, nes aplinkos pritaikymas prie individualaus ugdymo(si) lemia asmeninę vaiko ūgtį.

Ikimokyklinio ugdymo programos gairėse (2023) pateikiamos pamatinės vertybės, viena iš jų vaiko gerovė – vaikų gerovės pirmumo pripažinimas, puoselėjant vaiko saugumą, sveikatą, darną

su savimi ir kultūrine, socialine bei fizine aplinka. Vaikų ugdymas(is) vyksta mokyklos vidaus ir lauko aplinkose, taip pat aplinkose už mokyklos ribų (parkai, muziejai, gamtos ir kultūriniai objektai ir kt.). Mokytojai mokyklos aplinkoje kuria vaikų emocinį ir fizinį saugumą užtikrinančius ugdymo(si) kontekstus, kurių bendrakūrėjai yra vaikai (žr. 1 pav.).

1 pav. Mokytojų vaidmuo, kuriant saugią aplinką SUP vaikų įtraukimui (sudaryta darbo autorių, remiantis Čarnica, Rochovska ir kt. (2023))

Pagal *ikimokyklinio ugdymo programos gaires* (2023) mokytojo sukurtos galimybės skatina vaiką pasirinkti priimtinausią būdą žaisti ir veikti, rinktis sveikatai palankų maistą, išbandyti įvairius skonius, skirtingus nesutarimų sprendimo būdus, patirti dienos ritmą; palanki aplinka ir veikla patirti judėjimo džiaugsmą, sukuriant sąlygas kiekvienam vaikui mėgautis judėjimo laisve, veiklų įvairove, kūno pojūčiais, didėjančiomis galiomis valdyti kūną.

Rapp (2023) pažymi, kad mokytojo tvirtas tikėjimas visų ugdytinių stipriosiomis savybėmis ir gebėjimais bei nesvyruojantis įsipareigojimas sukurti tokias mokymosi erdves, kurios vienodai stimuliuoja visus ugdytinius, visiškai patenkina individualius vaiko poreikius. Mokytojas, kurdamas prieinamą ir veiksmingą mokymosi aplinką, atliepiant individualius poreikius ir apribojimus, užtikrina veiksmingą mokymosi aplinką kiekvienam. Būtina realizuoti praktikoje visiškos įtraukties idėją – teoriją, nuostatas ir įsitikinimus, bei praktines idėjas, metodus ir taikymo būdus. Kad mokymasis iš tikrųjų būtų skirtas visiems ugdytiniams svarbu taikyti universalus dizaino mokymuisi modelį. Cheung, Kwok, Phusavat, Yang (2021) nurodo, kad dirbant įtraukioje klasėje, būtina atliepti visų joje besimokančių poreikius. Dirba siekdami sukurti geriausias sąlygas grupėje kiekvienam ugdytis pagal savo potencialą ir siekti asmeninės pažangos. Bendrumo bendruomenės

jausmas grupėje lygiai toks pats svarbus kaip ir dėstomas turinys. Nuo pat ugdymosi pradžios kiekvienas SUP ugdytinis turi jaustis patogiai – jis turi žinoti, kad yra svarbus, vertinimas bei priimtas. Mokytojai kurdami įtraukios įstaigos kultūrą skatina SUP vaikų toleranciją ir įvairovės priėmimą, pripažinimą įvairiais būdais, metodais, siekdami ugdyti pagarbą ir empatiją, bendrą socialinę įtrauktį tarp ugdytinių.

Kaffemanienė, Kantanavičiūtė-Petružė ir kt. (2023) deklaruoja, kad įtraukiojo ugdymo ugdyme itin reikšmingos mokytojo kompetencijos. Įtraukusis ugdymas reiškia kokybišką mokymą ir mokymąsi visiems, pripažįstant ir gerbiant įvairovę, atsižvelgiant į įvairius vaikų interesus, savybes, gebėjimus, mokymosi lūkesčius ir poreikius. Pasak autorių, svarbi įtraukiojo ugdymo mokytojų kompetencija – atpažinti vaikų poreikius, kylančius iš jų sociokultūrinio konteksto: pagarba kultūriniais ir individualiems skirtumams yra vienas iš įtraukiojo ugdymo bruožų. Įtraukioje grupėje mokytojui tenka vienu metu mokyti įprastos raidos mokinius ir jų bendraamžius, turinčius įvairių individualių ir specialiųjų ugdymosi poreikių. Mokytojai turi suprasti kiekvieno ugdytinio, o ne tik negalią turinčių mokinių, individualias stiprybes ir poreikius, pripažinti skirtumus ir vertinti juos kaip praturtinančius visų ugdymo(si) dalyvių patirtis. Įtraukiojo ugdymo principų ir strategijų apžvalga įtikinamai parodo, kad mokytojams būtinas giluminis įtraukiojo ugdymo supratimas, gebėjimai atpažinti mokinių poreikius, adekvačiai parinkti ir taikyti mokymo strategijas, atsižvelgiant į visų vaikų individualius skirtumus, poreikius, sociokultūrinę jų įvairovę. Darling-Hammond, Flook, Cook-Harvey, Baron (2022) tvirtina, kad įtraukusis ugdymas reikalauja įvairių mokytojo gebėjimų diferencijuoti mokymą, remiantis kiekvieno ugdytinio stiprybių ir specialiųjų ugdymosi poreikių pažinimu. Sudaryti visiems vienodas galimybes dalyvauti bendroje mokymosi veikloje su visa grupe, kurti fizinę ir socialinę mokymąsi įgalinančią aplinką. Mokytojo požiūris į įtraukųjį ugdymą lemia mokytojo elgesį ir mokymo veiksmus grupėje.

Išvados

Ikimokyklinio ugdymo mokytojo sukurta saugi ugdymo(si) aplinka yra įvairių fizinių, emocinių, socialinių, materialinių ir organizacinių faktorių rinkinys, kurių dėmė įgalina siekti švietimui keliamų tikslų. Mokytojai atlieka pagrindinį vaidmenį kuriant saugią aplinką SUP turinčių vaikų įtraukimui, nes jie yra tiesiogiai atsakingi už vaiko individualumo pažinimą, kasdieninį ugdymo planavimą, organizavimą, ugdytinių emocinę bei fizinę gerovę. Aukšta mokytojo profesinė kompetencija, pedagoginis meistriškumas, pedagogų asmeninis požiūris, veiksmai, elgesys ir bendravimas turi didelę įtaką vaiko mokymo(si) patirčiai bei saugios aplinkos kokybei. Empatija, aktyvus klausymas ir jautrus reagavimas į ugdytinių emocijas, užtikrina teigiamą grupės emocinį mikroklimatą bei padeda ugdyti vaikų pasitikėjimą. Mokytojas, skatindamas toleranciją ir įvairovę grupėje, atlieka esminį vaidmenį, ugdydamas supratimą apie žmonių įvairovę ir toleranciją SUP vaikams, todėl neurotipiniai vaikai, geriau pažįsta ir priima SUP turinčius bendraamžius, taip yra

skatinama pagarba ir socialinė įtrauktis. Mokytojo organizuotas ugdymas, kuris grindžiamas bendražmogiškąja patirtimi, sukuria saugią, sveiką ugdomąją aplinką įstaigoje, sudaro palankias ugdymosi sąlygas SUP ugdytiniams, jie jaučiasi saugūs ir priimti. Švietimo įstaigoje sukurta socialinė ir fizinė ugdymo(si) aplinka tampa kertiniu veiksmu užtikrinančiu sėkmingą jos veiklą.

Literatūra

Aas, H. K. (2019). Teachers talk on student needs: exploring how teacher beliefs challenge inclusive education in a Norwegian context. *International Journal of Inclusive Education*, 1(15). <https://doi.org/10.1080/13603116.2019.1698065>

Ališauskas, A., Jokubaitienė, T. (2019). Vaikų turinčių autizmo spektro sutrikimą, ugdymo sėkmę lemiantys veiksniai. *Specialusis ugdymas/special education 2019 2 (40)* Doi:10.21277/se.v2i40.490

Ališauskienė S., Grigėnaitė J. (2021). Specialusis ugdymas. <https://www.zurnalai.vu.lt/special-education>.

Ališauskienė, S. (2021). Į besimokantįjį orientuotas mokytojų ir švietimo pagalbos specialistų ugdymas, taikant personalizuotą mokymąsi. *Specialusis ugdymas/special education 2021 2 (43)* doi: 10.15388/se.2021.v2i43.5.

Ališauskienė, S., Miltenienė, L. (2022). Inkluzinis ar įtraukusis ugdymas: socialinių konstrukto ir interpretacijos švietimo kaitos kontekstuose. *Specialusis ugdymas/special education 2018 1 (38)* Doi:10.21277/se.v1i38.430.

Braslauskienė, R., Strazdienė, N., Jacynė, R., Ramanauskienė, S., Norvilienė A. (2022). Inkluzinio ugdymo patirtys: pedagogų nuomonė apie aktyvumo ir dėmesio sutrikimą turinčių vaikų ugdymą ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. *Klaipėdos universiteto leidykla, 2022. p. 91.*

Braslauskienė, R., Tolutienė, G., & Jacynė, R. (2023). Social Pedagogical Support for Younger School-Age Children Who Have Experienced Parental Divorce: Insights From Social Pedagogues. *Journal Pedagogika, 150(2)*, 212–232. <https://doi.org/10.15823/p.2023.150.11>

Galkienė, A., Monkevičienė, O. (2023). *Sėkmingas įtraukusis ugdymas. Tvaraus ugdymo proceso modeliavimas*. Kaunas, 2023. © Alvyra Galkienė, Ona Monkevičienė, 2023 © Vytauto Didžiojo universitetas, 2023.

Kulšė, Ž., Kaffemanienė I. (2020). Tėvų nuomonės apie vaikų, turinčių autizmo spektro sutrikimų, ugdymo individualizavimą mokyklose. *Specialusis ugdymas/special education 2020 1 (41)* Doi:10.21277/se.v1i41.532.

Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“. [Žiūrėta 2024-10-21]. Prieiga internete: <http://ukmin.lrv.lt/uploads/ukmin/documents/files/2030.pdf>

Ruškus, J. (2020). Klausimai ir iššūkiai dėl negalią turinčių vaikų teisės mokytis įtraukiojo ugdymo sąlygomis Lietuvoje. *Specialusis ugdymas/special education 2020 1 (41)* Doi:10.21277/se.v1i41.526

PRIEŠMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ KALBINIŲ GEBĖJIMŲ UGDYMAS ĮTRAUKIOJOJE GRUPĖJE TAIKANT SKAITMENINES PRIEMONES

Erika Dirmeikė, Rasa Braslauskienė
Klaipėdos universitetas

Anotacija. Straipsnyje analizuojamos pedagogų patirtys apie skaitmeninių priemonių panaudojimo galimybes ugdant priešmokyklinio amžiaus vaikų kalbinius gebėjimus įtraukiojoje grupėje. Kokybinio tyrimo radiniai atskleidė, kad tikslingas skaitmeninių priemonių naudojimas įtraukiojoje grupėje atveria priešmokyklinio amžiaus vaikams kalbinio ugdymosi galimybes: sudaro palankias sąlygas savaiminiam mokymui(si), vaikų sakytinės, rašytinės kalbos tobulinimui; padeda pedagogams planuoti ir modeliuoti įtraukiančias ugdymo(si) veiklas, įgalina atliepti skirtingus ugdytinių poreikius ir tokiu būdu užtikrinti kiekvieno vaiko teisę gauti kokybišką pagalbą bei patirti ugdymosi sėkmę. Tyrimo dalyvių nuomone, skaitmeninių priemonių panaudojimo sėkmę lemia mokytojo asmeninės savybės, motyvacija, gebėjimas veiksmingai taikyti inovatyvius ugdymo metodus įtraukiojoje grupėje. Todėl mokytojos nuolat tobulina savo profesines kompetencijas – dalyvauja seminaruose, dalijasi gerąja patirtimi konferencijose, socialiniuose tinkluose ir pan.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: priešmokyklinis amžius, skaitmeninės priemonės, kalbiniai gebėjimai; įtraukioji grupė.

Įvadas

Temos aktualumas. Tyrimų (Breaz, 2019; Braslauskienė, Dirmeikė, 2024) logika leidžia teigti, jog geri kalbiniai gebėjimai yra svarbūs XXI a. vaikui, nes įgalina pažinti save, pasaulį, sėkmingai mokytis, efektyviai bendrauti ir bendradarbiauti. Strateginiuose dokumentuose (*Geros mokyklos koncepcija*, 2015; *Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa*, 2022; *Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2050“*, 2023) aktualizuojama būtinybė užtikrinti kiekvieno vaiko teisę ugdytis kalbinius gebėjimus pagal savo poreikius, polinkius, reikmes ir interesus.

Nuolatinė pasaulio kaita, informacinių technologijų plėtra keičia ugdymo(si) aplinką, turinį, skatina mokytojus ieškoti naujų ugdymo(si) metodų, būdų, priemonių. Todėl, siekdami padėti kiekvienam vaikui įgyti sėkmingam ugdymuisi, kasdieniam gyvenimui būtinus kalbinius gebėjimus, mokytojai vis dažniau pasitelkia skaitmenines priemones. Tikslingas skaitmeninių priemonių naudojimas praturtina ugdymo(si) aplinką; įgalina alfa kartos vaikus tyrinėti; padeda išryškinti individualias vaikų galimybes; sudaro sąlygas kiekvienam vaikui patirti kalbinio ugdymo(si) sėkmę (Schleicher, 2021; Braslauskienė, Turauskienė, Jacynė, 2024).

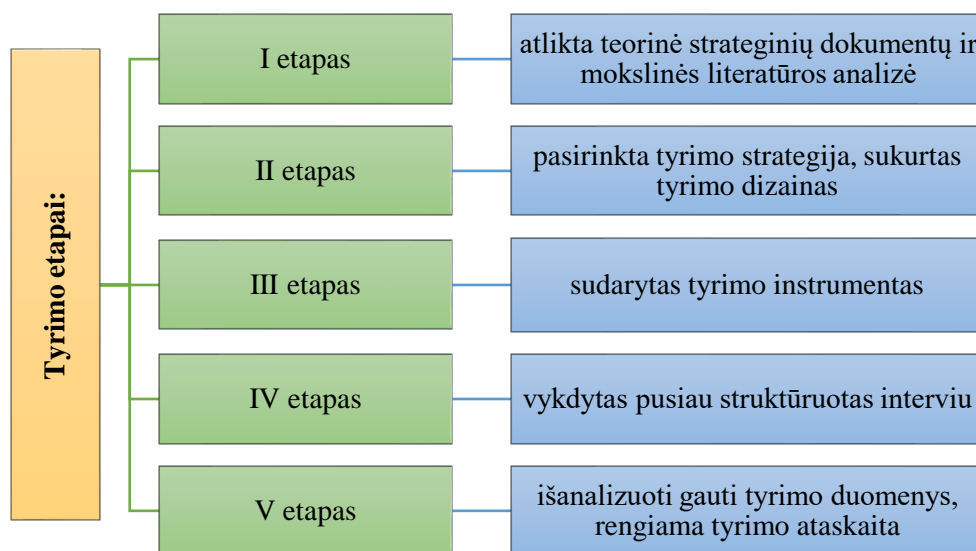
Problemos ištirtumas. Įvairius skaitmeninių priemonių panaudojimo vaikų ugdyme aspektus nagrinėjo užsienio ir Lietuvos mokslininkai. S. K. Davis, R. L. Edwards, M. Miller ir kt. (2018) pažymėjo, kad skaitmeninių ugdymosi priemonių naudojimas stiprina mokinių įsitraukimą į

ugdymo(si) procesą. N. Strazdienė, L. Eirošė, A. Norvilienė (2018) *ištyrė informacinių technologijų plėtros tendencijas ir atskleidė vaikų sveikatai palankios ugdymosi aplinkos kūrimo ypatumus*. V. Gražienė, V. Jonynienė, R. Kondratavičienė ir kt. (2021) *išryškino informacinio mąstymo gebėjimų ugdymo priešmokyklinio ugdymo projektuose ypatumus, pažymėjo, koks yra pedagogo vaidmuo ugdant priešmokyklinio amžiaus vaikų informacinį mąstymą*. R. Vaičiulė (2022) *atskleidė informacinės erdvės daromą įtaką priešmokyklinio amžiaus vaikų komunikaciniams gebėjimams*. M. D. Akmalovna (2023) *nustatė skaitmeninių priemonių poveikį vaikams, išryškino skaitmeninių priemonių naudojimo tendencijas*.

Tyrimo problema formuluojama klausimu – kokios yra pedagogų patirtys apie skaitmeninių priemonių taikymo galimybes ugdant priešmokyklinio amžiaus vaikų kalbinius gebėjimus įtraukiojoje grupėje? **Tyrimo objektas:** pedagogų patirtys apie skaitmeninių priemonių panaudojimo galimybes ugdant priešmokyklinio amžiaus vaikų kalbinius gebėjimus įtraukiojoje grupėje. **Tyrimo tikslas** – atskleisti pedagogų patirtis apie skaitmeninių priemonių taikymo galimybes ugdant priešmokyklinio amžiaus vaikų kalbinius gebėjimus įtraukiojoje grupėje. Taikyti *teoriniai* (mokslinės literatūros ir dokumentų analizė) bei *empiriniai* (pusiau struktūruotas interviu, kokybinė turinio (*content*) analizė) **tyrimo metodai**.

Tyrimo metodika ir eiga

Siekiant atskleisti pedagogų patirtis apie skaitmeninių priemonių (toliau tekste – SP) panaudojimo galimybes ugdant priešmokyklinio amžiaus vaikų kalbinius gebėjimus įtraukiojoje grupėje pasirinktas kokybinis tyrimas. Tyrimas buvo organizuojamas 5 etapais (žr. 1 pav.):

1 pav. Tyrimo etapai
(sudaryta autorių, 2024)

Atliekant kokybinius tyrimus, tyrimo dalyviai atrenkami atsižvelgiant į tyrimo tikslą (Aleknavičienė, Pocienė, Šupa, 2020). Šiame tyrime imties vienetai iš generalinės visumos atrinkti remiantis *netikimybine tiksline atranka*. Tyrimui atrinkti 5 priešmokyklinio ugdymo mokytojai,

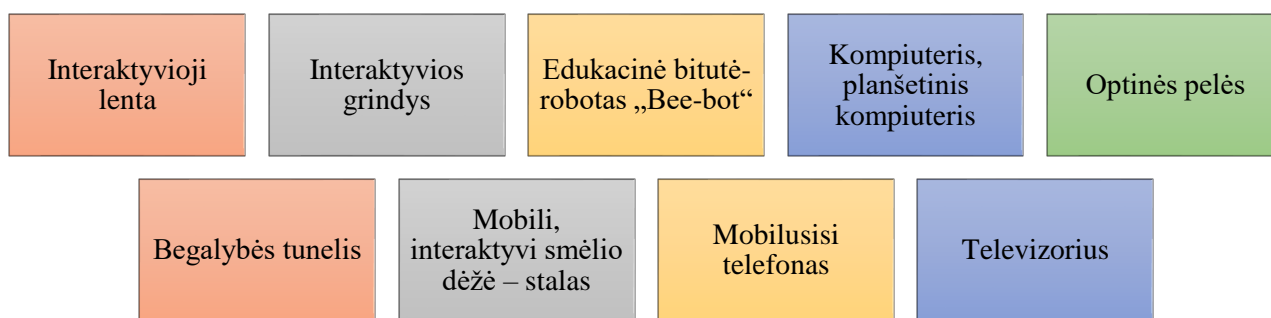

kurie, ugdydami vaikų kalbinius gebėjimus įtraukiojoje grupėje, naudoja SP. Straipsnyje *įtraukioji grupė* suprantama kaip grupė, kurioje pripažįstama kiekvieno vaiko teisė ugdytis pagal savo poreikius ir galias. Visos 5 tyrimo dalyvės – moterys. 1 pedagogė dirba Kretingos miesto, 2 – Palangos miesto, 2– Klaipėdos miesto, 1 – Klaipėdos rajono ugdymo įstaigose. Vidutinė informančių darbo patirtis – 9 metai, iš visų tyrimo dalyvių – 1 mokytojos, 3 vyr. mokytojos ir 1 mokytojos metodininkės kvalifikacinę kategoriją įgijusios priešmokyklinio ugdymo mokytojos. Aprašant tyrimo radinius tyrimo dalyvės koduojamos (PUM1; PUM2; PUM3; PUM4; PUM5).

Tyrimo pasirinktas duomenų rinkimo metodas – *pusiau struktūruotas interviu*, kuris vedamas pasitelkus iš anksto numatytą klausimyną-gaires, tačiau klausimai gali būti keičiami vietomis, tyrėjas, atsižvelgdamas į situaciją, gali užduoti papildomus klausimus (Aleknavičienė ir kt., 2020). *Duomenims apdoroti pasitelkta kokybinė turinio (content) analizė*. Vykdamas tyrimą buvo laikomasi tyrimo etikos principų: savanoriškumo, anonimiškumo, konfidencialumo.

Tyrimo radiniai

Tyrimo radiniai (2 pav.) atskleidė, kad tyrimo dalyvės, ugdydamos vaikų kalbinius gebėjimus įtraukiojoje grupėje, naudoja šias SP: *interaktyvią lentą* (PUM1, PUM3, PUM4, PUM5), kuri įgalina vaikus atlikti užduotis elektroninėse mokymo(si) aplinkose („EdukaKLASĖ“, „EMA“), žaisti internetinius žaidimus, išbandyti įvairias programas („Paint“, „TuxPaint“, „Mozabook“ ir kt.). *Kompiuterį* (PUM4, PUM1, PUM2), *optines peles* (PUM2), kurios sudaro galimybes valdyti įrenginį akimis, burna, nosimi – tai labai aktualu vaikams, turintiems judesio ir padėties sunkumų, sutrikimų. *Interaktyvias grindis* (PUM2); *begalybės tunelį* (PUM2); *mobilią, interaktyvią smėlio dėžę – stalą* (PUM1); *edukacinę bitutę-robotą „Bee-bot“* (PUM4); *planšetinį kompiuterį* (PUM1); *televizorių* (PUM4); *mobilųjį telefoną* (PUM2), kurio pagalba vaikai gali atlikti individualias užduotis, skanuoti, kurti QR kodus, klausytis įvairių įrašų, naudotis diktofonu ir kt.

2 pav. SP naudojamos priešmokyklinio amžiaus vaikų kalbinių gebėjimų ugdymui(si) įtraukiojoje grupėje
(sudaryta autorių, 2024)

Interviu metu PUM1 ir PUM2 pažymėjo, kad, ugdydamos vaikų kalbinius gebėjimus įtraukiojoje grupėje, naudoja SP rinkinį „EduSensus“, kuris padeda turtinti vaikų žodyną, tikslinti gramatinės

kalbos sandarą, tobulinti pasakojimo įgūdžius ir formuoti skaitymo pradmenis. A. Dirvonskienės, S. Bitlieriūtės (2022) teigimu rinkinį „EduSensus“ sudaro 6 dalys (3 pav.):

Logoritmika – muzikos terapiniu poveikiu grįsta SP, padedanti lavinti kalbėjimą, girdimąją motorinę koordinaciją, klausą, kalbos sklandumą.

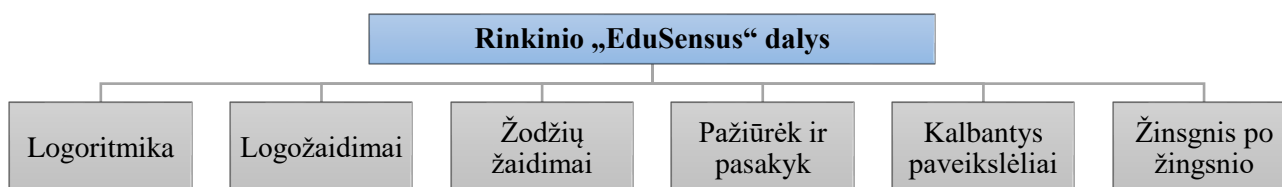
Logožaidimai padeda lavinti artikuliacinio aparato judesius, skatina tarti garsus, žodžius, gerina aktyvaus klausymosi įgūdžius, moko valdyti balso tembrą, tempą, garsumą, intonaciją ir kt.

Žodžių žaidimai skirti vaikų kalbos ir kalbėjimo gebėjimams ugdyti.

Pažiūrėk ir pasakyk – tai priemonė, skirta plėsti vaiko aktyvųjį, pasyvųjį žodyną ir ugdyti komunikacinius gebėjimus.

Kalbantys paveikslėliai, kurių pagalba vaikai išmoksta skirti įvairius aplinkos garsus.

Žingsnis po žingsnio – priemonė, kurios užduotys padeda lavinti vaiko klausą, garsų tarimą ir atskyrimą, loginį mąstymą, problemų sprendimo ypatumus ir kt.

3 pav. Rinkinio „EduSensus“ dalys
(sudaryta autorių, 2024, remiantis A. Dirvonskiene ir kt., 2022)

Tyrimo metu išryškėjo PUM patirtys (1 lentelė) – tikslingas SP naudojimas atveria šias kalbinio ugdymo(si) galimybes įtraukiojoje grupėje: mokytojams padeda sukurti palankias sąlygas tobulinti vaikų kalbėjimo (PUM1, PUM2, PUM4, PUM5), aktyvaus klausymo(si) (PUM1, PUM3, PUM4, PUM5) gebėjimus; atliepti skirtingus vaikų ugdymo(si) poreikius (PUM2; PUM3; M4); įgalina vaikus dirbti savarankiškai, be mokytojo pagalbos (PUM3; PUM5); lavina vaikų smulkiąją motoriką (PUM2; PUM3); formuoja skaitymo pradmenis (PUM1); ugdo atsakomybę pasirinkti veiklą (PUM4); padeda nusiraminti PUM2); sudaro palankias sąlygas savaiminiam mokymui(si) (PUM1), padeda mokytojams lengviau individualizuoti, diferencijuoti ugdymo(si) turinį (PUM4); efektyviai bendrauti ir bendradarbiauti su ugdytinių tėvais (globėjais, rūpintojais) (PUM4) ir kt.

Tyrimo metu nustatyta, kad tyrimo dalyvės parinkdamos SP vaikų kalbiniam ugdymui(si) įtraukiojoje grupėje atsižvelgia į: individualius vaikų gebėjimus, specialiuosius ugdymosi poreikius (PUM1, PUM2, PUM5); kitų specialistų rekomendacijas (PUM1; PUM5); ugdymo tikslą, uždavinius (PUM4). A. Dirvonskienė ir kt. (2022) akcentuoja, kad sprendamas, kokią priemonę pasirinkti, mokytojas turėtų įvertinti savo ugdytinių gebėjimus ir atrinkti tas SP, kurios padėtų vaikui patirti ugdymo(si) sėkmę, motyvuotų vaiką, atitiktų Bendrąsias programas bei šiuolaikinį kontekstą.

1 lentelė. SP panaudojimo galimybės ugdant priešmokyklinio amžiaus vaikų kalbinius gebėjimus įtraukiojoje grupėje

Kategorija	Subkategorija	Ištraukos iš interviu tekstų
SP panaudojimo galimybės ugdant priešmokyklinio amžiaus vaikų kalbinius gebėjimus įtraukiojoje grupėje	Savaime mokytis	<i>Vaikas mokosi net nesuprasdamas, kad mokosi (PUM1)</i>
	Pasirinkti veiklą	<i>Vaikas gali pasirinkti <...> užduotis (PUM4)</i>
	Dirbti savarankiškai	<i>Dažnai įvairiose žaidimuose pateikiamas teisingas atsakymas, todėl vaikas gali mokytis savarankiškai (PUM3, PUM5).</i>
	Atliepti vaikų ugdymo(si) poreikius	<i>Dirbti savo tempu (PUM3). Skatina įtraukijį ugdymą (PUM4; PUM2).</i>
	Individualizuoti, diferencijuoti užduotis	<i>Skirtingų gebėjimų turintys vaikai gali atlikti skirtingas užduotis <...> galimybė skirti individualias užduotis gabiams, greičiau dirbantiems vaikams (PUM4)</i>
	Lavinti smulkiąją motoriką	<i>Begalybės tunelis gali padėti lavinant smulkiąją motoriką (PUM2) Spalvinti, apvedžioti paveikslėlius (PUM3)</i>
	Nusiraminti	<i>Padedą nusiraminti(PUM2)</i>
	Tobulinti kalbėjimo gebėjimus	<i>Padedą plėsti vaikų aktyvųjų ir pasyvųjų žodyną (PUM4; PUM2) Kuriame, tęsiame <...> istorijas (PUM5) Išsiaiškinti nežinomas sąvokas (PUM1)</i>
	Tobulinti klausymosi gebėjimus	<i>Žiūrėti <...> Youtube įrašus <...> juos aptarti (PUM4; PUM1) Sudaro sąlygas atlikti garsinę analizę (PUM3; PUM5)</i>
	Formuoti skaitymo pradmenis	<i>Žaisdami <...> vaikai pradeda skaityti, dėlioja žodžius (PUM1)</i>
Bendradarbiauti su tėvais	<i>Mūsų darželis sistemoje pateikiame informaciją tėvams, keliamo vaikų veiklas, tėveliai gali pasidžiaugti vaikų darbeliais, pasiekimais, matyti, ką vaikai veikia darželyje, pratęsti veiklas namuose (PUM4)</i>	

(sudaryta autorių, 2024)

Mokslinėje literatūroje (Gražienė ir kt., 2021) pabrėžiama būtinybė tobulinti mokytojų darbo kokybę. Ją užtikrinant svarbus pedagogų rengimas aukštojoje mokykloje, pagalba mokytojams karjeros pradžioje, nuolatinis profesinis tobulėjimas ir mokyklų vadovų palaikymas, motyvacija. Šio tyrimo rezultatai sutampa su mokslinių tyrimų logika. Visos tyrimo dalyvės pripažino, kad SP panaudojimo sėkmę lemia pedagogo gebėjimas tikslingai taikyti informacines technologijas. Todėl tyrimo dalyvės nuolat tobulina profesines kompetencijas, semiasi patirties seminaruose, konferencijose, socialiniuose tinkluose, dalijasi gerąja patirtimi su kolegomis.

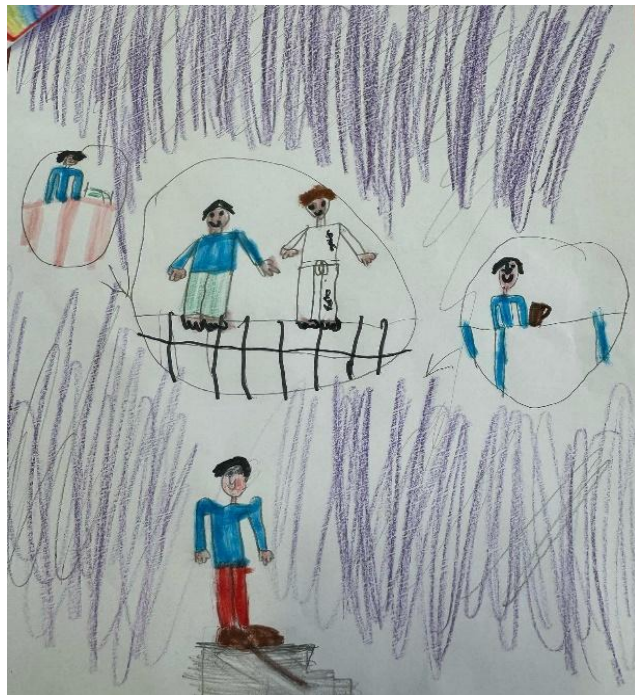
Išvados

Strateginiuose dokumentuose ir mokslininkų darbuose pabrėžiama būtinybė užtikrinti kiekvieno vaiko teisę ugdytis kalbinius gebėjimus pagal savo galimybes, poreikius, polinkius bei interesus. Priešmokyklinio ugdymo mokytojai, siekdami užtikrinti kiekvieno vaiko teisę patirti ugdymo(si) sėkmę, vis dažniau kalbinio ugdymo procese naudoja skaitmenines priemones. Tyrimo metu atskleistos pedagogų patirtys – skaitmeninių priemonių panaudojimas įtraukiojoje grupėje atveria vaikams šias kalbinio ugdymo(si) galimybes: sudaro palankias sąlygas kalbėjimo, klausymo(si),

skaitymo, rašymo gebėjimų tobulinimui; padeda pedagogams atliepti skirtingus vaikų ugdymo(si) poreikius; įgalina sėkmingai individualizuoti, diferencijuoti ugdymo(si) procesą ir pan. Šio tyrimo rezultatai sutampa su mokslinių tyrimų logika – vaikų kalbinio ugdymo(si) sėkmė priklauso nuo ugdytojų profesionalumo, gebėjimo pasirinkti ir taikyti tinkamas skaitmenines priemones kalbinio ugdymo(si) procese. Todėl mokytojai turėtų nuolat tobulinti savo profesines kompetencijas dalyvaudami mokymuose, seminaruose, konferencijose ir pan.

Literatūra

- Akmalovna, M. D. (2023). *Methods of using developing technologies in preschool education*. <https://researchedu.org/index.php/goldenbrain/article/view/5301/7130> [2024-10-23].
- Aleknavičienė, J., Pocienė, A., Šupa, M. (2020). *Kaip parašyti mokslinį rašto darbą?* Vilnius: VU leidykla.
- Braslauskienė, R., Dirmeikė, E. (2024). *Metodinė knyga. Kalbinio ugdymo labirintuose: įdomaus ir prasmingo priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) idėjos*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
- Braslauskienė, R., Turauskienė, E., Jacynė, R. (2024). *The potential of digital tools for developing pre-school children's language skills: teachers' experiences*. DOI: <https://doi.org/10.15181/rfds.v42i1.2607>
- Breaz, A. M. (2019). Gender differences in recovery of communication difficulties in pre-school children. *Journal Plus Education*, No 25(2), 113-121 p.
- Davis, S. K., Edwards, R. L., Miller, M., et al. (2018). Considering context and comparing methodological approaches in implementing learning analytics at the University of Victoria. *Proceedings 8th international conference on Learning Analytics & Knowledge (LAK18)*, 1–4.
- Dirvonskienė, A., Bitlieriūtė, S. (2022). *Skaitmeninių mokymosi priemonių rinkinys „Edusensus“: metodinės rekomendacijos mokytojams ir švietimo pagalbos specialistams*. Vilnius: NŠA.
- Geros mokyklos koncepcija*. (2015). <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/46675970a82611e59010bea026bdb259?jfwid=32wf90sn> [2024-10-23].
- Gražienė, V., Jonynienė, V., Kondratavičienė, R. ir kt. (2021) *Informacinis mąstymas priešmokykliniame amžiuje*. Kaunas: Vitae litera.
- Lietuvos pažangos strategija Lietuvos ateities vizija. Lietuva 2050*. (2023). <https://www.ldpaptis.lt/wp-content/uploads/2024/08/Lietuvos-ateities-vizija-Lietuva-2050.pdf> [2024-10-23].
- Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa*. (2022). Vilnius: NŠA.
- Schleicher, A. (2021). *Pushing the Frontiers with Artificial Intelligence, Blockchain and Robots*. <https://blogs.ugto.mx/mdued/wp-content/uploads/sites/66/2022/09/OECD-Digital-Education-Outlook-2021.pdf> [2024-10-23].
- Strazdienė, N., Eirošė, L., Norvilienė, A. (2018). *Informacinių technologijų plėtra pradiniam ugdyme ir vaikų sveikatai palankios mokymo(si) aplinkos kūrimo ypatumai*. DOI: <https://doi.org/10.15181/tbb.v79i3.1890>
- Vaičiulė, R. (2022). *Informacinės erdvės vaikai: priešmokyklinio amžiaus komunikaciniai gebėjimai*. https://shmf.ku.lt/uploads/documents/files/Forumas_E-leidinys_2023.pdf [2024-10-23].

KLAIPĖDOS HERMANO ZUDERMANO GIMNAZIJOS 7–8 KLASIŲ BERNIUKŲ FIZINIO PAJĖGUMO ANALIZĖ

Sigita Derkintienė

Klaipėdos Hermano Zudermano gimnazija

Anotacija. Fizinis pajėgumas apibrėžiamas kaip žmogaus fizinio aktyvumo nulemtų požymių visuma, taip pat įvardijamas kaip sudėtingas funkcinų galimybių ir gebėjimų rinkinys bei gebėjimas kasdien energingai atlikti fizinę veiklą, žvaliai bei labai nepavargstant. Būti fiziškai pajėgiam - ne tik duoklė sportui ar fiziniam ugdymui, bet ir labai reikšmingas turtingesnio, laimingesnio gyvenimo veiksnys. Mokinių tarpe fizinis pajėgumas pamažu praranda savo reikšmę, o to priežastys yra ne tik didelė dalis sėdimo darbo, tačiau taip pat ir vis labiau prastėjantys sporto ir mitybos įpročiai, informacinių technologijų poveikis bei bendroji tendencija judėti vis mažiau.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: 7 - 8 klasių mokiniai, fizinis pajėgumas, gimnazija.

Įvadas

Temos aktualumas. Fizinis pajėgumas yra individo sveikatos kokybinis rodiklis. Tai atspindi bendrąjį organizmo prisitaikymą prie fizinio krūvio, funkcijų optimizavimą sprendžiant užduotis, susijusias su motorine veikla, efektyviausiai naudojant organizmo resursus atsako metu į išorinius dirgiklius. Gerėjant fiziniam pajėgumui, įvairūs motoriniai dirgikliai sukelia nespecifinę adaptaciją žmogaus organizme, funkciname, motoriniame ir psichiniame lygyje (Klizienė ir kt., 2017).

Mokslininkai akcentuoja, kad nuo fizinio pajėgumo priklauso mokinių gebėjimai sporto srityje, fizinis pajėgumas leidžia pagerinti asmens fizinę ir emocinę jauseną, sudaro galimybes toliau tobulėti ir augti. Taigi, fizinis pajėgumas iš tiesų yra reikšmingas ir svarbus daugeliu aspektų. Šiuolaikinis mokslas fizinį pajėgumą pripažįsta kaip vieną iš svarbiausių sveikatos rodiklių, ypač prognozuojant sergamumo lėtinėmis neinfekcinėmis ligomis ir jų sukkelto mirtingumo rizikos laipsnį (Lohman ir kt., 2008; Klizienė ir kt., 2017).

Mokslinėje literatūroje dažniausiai pateikiami sveikatos ir fizinio aktyvumo ryšio tyrimų duomenys, o fizinis pajėgumas vertinamas kaip reikšmingas sveikatos būklės rodiklis (Bouchard ir kt., 1994). Kontroliuojant vaikų fizinį aktyvumą galima kontroliuoti jų fizinio pajėgumo kaitą (Klizienė ir kt., 2017). Pradinio ir pagrindinio ugdymo programose akcentuojama, kad kiekvienam vaikui yra būdingas skirtingas brendimo tempas. Taip pat to paties amžiaus vaikai dažnai skiriasi savo fiziniu pajėgumu, išsivystymu ar sveikata. Pasak mokslininkų, fizinio pajėgumo nustatymas ir jo metodikos yra aktualus klausimas tarp sportuojančių ir aktyvių mokinių, todėl testavimas yra puiki priemonė matuoti ir įvertinti vaikų fizinio pajėgumo požymius (Volbekienė ir kt., 2008). Nuolat stebint mokinių fizinę būklę, išsivystymą bei pajėgumą, galima pastebėti nukrypimus nuo normų bei imtis teisingų koreguojančių priemonių (Adaškevičienė, 2016).

Tyrimo problema: mokinių tarpe fizinis pajėgumas pamažu praranda savo reikšmę, o to priežastys – ne tik didelė dalis sėdimo darbo, tačiau taip pat ir vis labiau prastėjantys sporto ir mitybos įpročiai, informacinių technologijų poveikis bei bendroji tendencija judėti vis mažiau (Gil-Espinosa ir kt., 2019).

Tyrimo tikslas – išanalizuoti ir palyginti Klaipėdos Hermano Zudermano gimnazijos 7–8 klasių berniukų fizinį pajėgumą.

Tyrimo uždaviniai:

1. Apžvelgti mokinių fizinio pajėgumo teorinius aspektus.
2. Įvertinti ir palyginti 7 klasių berniukų fizinį pajėgumą.
3. Įvertinti ir palyginti 8 klasių berniukų fizinį pajėgumą.

Tyrimo metodai:

1. Mokslinės literatūros šaltinių analizė.
2. Fizinio pajėgumo testavimas.
3. Statistinė duomenų analizė.

Teorinė dalis

1. Fizinio pajėgumo samprata

Fizinis pajėgumas apibrėžiamas kaip žmogaus fizinio aktyvumo nulemtų požymių visuma, taip pat įvardijamas kaip sudėtingas funkcinų galimybių ir gebėjimų rinkinys bei gebėjimas kasdien energingai atlikti fizinę veiklą, žvaliai bei labai nepavargstant (Jansonienė ir kt., 2012; Adaškevičienė, 2014). Kaip apibūdina kiti autoriai, būti fiziškai pajėgiam- ne tik duoklė sportui ar fiziniam ugdymui, bet ir labai reikšmingas turtingesnio, laimingesnio gyvenimo veiksnys (Gruodytė-Račienė ir kt., 2017). Straipsnio autoriai teigia, kad esant tinkamam fiziniam pajėgumui organizmas lengviau toleruoja ir palaiko didesnius fizinius krūvius (Pedrero Chamizoi ir kt., 2015). Taip pat autoriai teigia, kad fizinių ypatybių visuma nulemia žmogaus fizinį pajėgumą. Žmogaus galimybės ir fizinės ypatybės be didelių pastangų atlikti specifines fizines užduotis, yra glaudžiai susijusios su jo fiziniu pajėgumu (Lechuga ir kt., 2012; Aras & Akalan, 2015).

Apibendrinant galima teigti, kad fizinių ypatybių visuma nulemia žmogaus fizinį pajėgumą, fizinis pajėgumas- gebėjimas kasdien energingai atlikti fizinę veiklą, žvaliai bei labai nepavargstant. Reguliarus judėjimas suaktyvina sulėtėjusių medžiagų apykaitą, degina kalorijas, stangrina kūną bei teikia pasitikėjimo savimi jausmą.

2. Fizinio pajėgumo komponentai

Žmogaus fizinį pajėgumą sudaro su sveikata susijęs fizinis pajėgumas, ir su judėjimo rezultatais susijęs fizinis pajėgumas. Su sveikata susijęs fizinis pajėgumas apibrėžiama kaip organizmo sistemų (raumenų, kvėpavimo, širdies ir kraujagyslių sistemos) būklė, kuri įgalina žmogų gebėti teisingai ir

sėkmingai atlikti fizinius judesius (Akyuz, 2018). Su sveikata susijęs fizinis pajėgumas rodo, kiek žmogus yra sveikas ir kiek gerai funkcionuoja jo organizmas.

Fizinis pajėgumas dažnai sutapatinamas su sportu. Tačiau ne visada fiziškai pajėgus žmogus, kuris gali atlikti fiziškai sunkias užduotis, yra sveikas (Tulle & Phoenix, 2015). Fizinis pajėgumas glaudžiai sietinas su širdies – kraujagyslių ligomis. Šąsąja būdinga ne tik vyresnio amžiaus žmonėms, bet ir mokiniams. Per mažas fizinis krūvis didina riziką sirgti širdies išemine liga, per mažai fiziškai aktyvus žmogus blogina sveikatą (Lawmanir kt., 2011). Fizinis pajėgumas ženkliai sumažėja esant nutukimui, sergant širdies ligomis. Kuo mažiau dėmesio skiriama fiziniam pajėgumui dar besimokant mokykloje, tikėtina, kad tuo ankščiau pasireikš dėl su sveikata sietinos problemos (Kanosue ir kt., 2015). Fiziniam pajėgumui turi įtakos su sveikata susiję komponentai kaip: lankstumas, kūno kompozicija, širdies ir kraujagyslių sistemos ištvėrmė, raumenų ištvėrmė bei jėga, staigioji jėga. Taip pat fizinį asmens pajėgumą lemia: vikrumas, pusiausvyra, koordinacija, greitumas bei reakcijos trukmė. Pirmieji komponentai daugiau lemia fizinę sveikatą, o pastarieji – daugiau orientuoti į sportinius rezultatus (Michelini, 2015).

Apibendrinant galima teigti, kad fizinį pajėgumą lemia su sveikata susiję komponentai kaip: kūno kompozicija, lankstumas, širdies ir kraujagyslių sistemos ištvėrmė, griaučių raumenų ištvėrmė ir jėga, staigioji jėga, o su judėjimo rezultatais susiję fizinio pajėgumo komponentai yra greitumas, pusiausvyra, vikrumas ir koordinacija.

3.Tyrimo metodika ir organizavimas

Pirmajame darbo rengimo etape buvo analizuojami įvairūs mokslinės literatūros šaltiniai pasirinkta tema, formuluojama tyrimo problema, apibrėžtas tyrimo tikslas, sukonkretinti tyrimo uždaviniai, numatyta tyrimo metodika.

Antrajame darbo rengimo etape, siekiant išsiaiškinti 7–8 klasių mokinių fizinį pajėgumą, vykdytas testavimas *Klaipėdos Hermano Zudermano* gimnazijoje. Buvo testuojami: 7–8 klasių berniukai. Iš viso testuota 35 berniukai (16 7 kl. berniukų ir 19 8 kl. berniukų). Duomenys yra neidentifikuoti, todėl yra užtikrintas konfidencialumo principas.

Trečiajame darbo rengimo etape remiantis moksline literatūra buvo analizuojami tyrimo metu gauti rezultatai. Tyrimo rezultatų apdorojimui taikyti aprašomosios matematinės statistikos metodai, naudojantis Excel ir SPSS programomis, formuluojamos išvados.

4.Tyrimo rezultatai

Mokinių tyrimo rezultatai pristatomi iš pradžių pateikiant mažiausius ir didžiausius rezultatus, bendrus rezultatų vidurkius, standartinius nuokrypius ir rezultatų įvertinimus pagal aprašą. Su mokiniais buvo atlikti 5 fizinio pajėgumo testai: flamingo testas, testas sėstis ir siekti, šuolis į tolį iš vietos, 10x5 m bėgimas šaudykle ir daugiapakopis 20 m ištvėrmės bėgimas šaudykle.

7 klasės berniukų fizinio pajėgumo rezultatai

1 lentelė. Klaipėdos HZG 7X klasės berniukų fizinio pajėgumo testų rezultatų vidurkiai

Testas	Tiriamų jų skaičius	Rezultatų įvertinimas pagal aprašą	Min	Max	Vidurkis	Standartinis nuokrypis
Flamingas	9	10-20 N/1 min (reikia tobulėti)	22	12	16,3 (N/1 min)	3,428
Sėstis ir siekti	9	≥16 cm (sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zona)	12,1	26,5	20,6 (cm)	4,599
Šuolis į tolį iš vietos	9	≥177 cm (sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zona)	148	222	185,9 (cm)	26,284
10x5 m bėgimas šaudykle	9	≤208 ms (sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zona)	231	162	195 (ms)	22,855
Daugiapakopis 20 m ištvermės bėgimas šaudykle	9	≥5 min (sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zona)	2,5	6,8	5,48 (min)	1,222

1 lentelėje matyti, kad mažiausias 7X klasės berniukų flamingo testo rezultatas yra 22 (N/1 min), vertinant pagal aprašą, šis rezultatas yra sveikatos rizikos zonoje. Testo sėstis ir siekti mažiausias rezultatas–12,1 (cm), kuris yra zonoje- reikia tobulėti. Šuolio į tolį iš vietos mažiausias rezultatas-148 (cm), kuris yra zonoje- reikia tobulėti. 10x5 m bėgimo šaudykle mažiausias rezultatas - 231 (ms), kuris įeina į zoną- reikia tobulėti. Daugiapakopio 20 m ištvermės bėgimo šaudykle mažiausias rezultatas yra 2,5 (min) ir jis įeina į zoną - reikia tobulėti.

Taip pat šioje lentelėje matome, kad didžiausias 7X klasės berniukų flamingo testo rezultatas yra 12 (N/1 min), vertinant pagal aprašą, šis rezultatas yra zonoje - reikia tobulėti. Testo sėstis ir siekti didžiausias rezultatas yra 26,5 (cm), kuris įeina į sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zoną. Šuolio į tolį iš vietos didžiausias rezultatas yra 222 (cm), kuris įeina į sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zoną. 10x5 m bėgimo šaudykle didžiausias rezultatas -162 (ms), kuris įeina į sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zoną. Daugiapakopio 20 m ištvermės bėgimo šaudykle didžiausias rezultatas yra 6,8 (min) ir jis įeina į sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zoną.

Flamingo testo rezultatų vidurkis yra 16,3 (N/1 min), vertinant pagal aprašą, šis rezultatas yra zonoje- reikia tobulėti. Testo sėstis ir siekti rezultatų vidurkis yra 20,6 (cm) ir tai įeina į sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zoną. Šuolio į tolį iš vietos rezultatų vidurkis - 185,9 (cm), šis rezultatas yra sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zonoje. 10x5 m bėgimo šaudykle rezultatų vidurkis - 195 (ms), kuris yra sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zonoje. Daugiapakopio 20 m ištvermės bėgimo šaudykle rezultatų vidurkis yra 5,48 (min) ir jis įeina į sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zoną.

2 lentelė. Klaipėdos HZG 7 Y klasės berniukų fizinio pajėgumo testų rezultatų vidurkiai

Testas	Tiriamųjų skaičius	Rezultatų įvertinimas pagal aprašą	Min	Max	Vidurkis	Standartinis nuokrypis
Flamingas	6	10-20 N/1 min (reikia tobulėti)	17	9	12,5 (N/1 min)	3,271
Sėstis ir siekti	7	6-15 cm (reikia tobulėti)	0	23,8	12,5 (cm)	8,435
Šuolis į tolį iš vietos	7	≥177 cm (sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zona)	168	204	186,6 (cm)	14,117
10x5 m bėgimas šaudykle	7	≤208 ms (sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zona)	220	186	194 (ms)	12,012
Daugiapakopis 20 m ištvermės bėgimas šaudykle	7	≥5 min (sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zona)	3,3	6,7	5,93 (min)	1,19

2 lentelėje matyti, kad mažiausias 7Y klasės berniukų flamingo testo rezultatas yra 17 (N/1 min), vertinant pagal Aprašą, šis rezultatas yra zonoje - reikia tobulėti. Testo sėstis ir siekti mažiausias rezultatas–0 (cm), kuris yra sveikatos rizikos zonoje. Šuolio į tolį iš vietos mažiausias rezultatas–168 (cm), kuris yra zonoje- reikia tobulėti. 10x5 m bėgimo šaudykle mažiausias rezultatas - 220 (ms), kuris įeina į zoną- reikia tobulėti. Daugiapakopio 20 m ištvermės bėgimo šaudykle mažiausias rezultatas yra 3,3 (min) ir jis įeina į zoną - reikia tobulėti.

Taip pat šioje lentelėje matome, kad didžiausias 7Y klasės berniukų flamingo testo rezultatas yra 9 (N/1 min), vertinant pagal Aprašą, šis rezultatas yra sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zonoje. Testo sėstis ir siekti didžiausias rezultatas yra 23,8 (cm), kuris įeina į sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zoną, Šuolio į tolį iš vietos didžiausias rezultatas yra 204 (cm), kuris įeina į sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zoną. 10x5 m bėgimo šaudykle didžiausias rezultatas - 186 (ms), kuris įeina į sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zoną. Daugiapakopio 20 m ištvermės bėgimo šaudykle didžiausias rezultatas yra 6,7 (min) ir jis įeina į sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zoną.

Flamingo testo rezultatų vidurkis yra 12,5 (N/1 min), vertinant pagal aprašą, šis rezultatas yra zonoje- reikia tobulėti. Testo sėstis ir siekti rezultatų vidurkis yra 12,5 (cm) ir tai įeina į zoną- reikia tobulėti. Šuolio į tolį iš vietos rezultatų vidurkis–186,6 (cm), šis rezultatas yra sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zonoje. 10x5 m bėgimo šaudykle rezultatų vidurkis - 194 (ms), kuris yra sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zonoje. Daugiapakopio 20 m ištvermės bėgimo šaudykle rezultatų vidurkis yra 5,93 (min) ir jis įeina į sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zoną.

3 lentelė. Klaipėdos HZG 8X klasės berniukų fizinio pajėgumo testų rezultatų vidurkiai

Testas	Tiriamųjų skaičius	Rezultatų įvertinimas pagal aprašą	Min	Max	Vidurkis	Standartinis nuokrypis
Flamingas	11	10-19 N/1 min (reikia tobulėti)	18	7	12,9 (N/1 min)	3,506
Sėstis ir siekti	11	6-16 cm (reikia tobulėti)	9	23	16,4 (cm)	4,291
Šuolis į tolį iš vietos	11	143-187 cm (reikia tobulėti)	125	220	164,5 (cm)	25,928
10x5 m bėgimas šaudykle	11	206-244 ms (reikia tobulėti)	244	179	215 (ms)	20,856
Daugiapakopis 20 m ištvermės bėgimas šaudykle	11	≥5 min (sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zona)	3,8	6,9	6,17 (min)	0,853

3 lentelėje matyti, kad mažiausias 8X klasės berniukų flamingo testo rezultatas yra 18 (N/1 min), vertinant pagal Aprašą, šis rezultatas yra zonoje- reikia tobulėti. Testo sėstis ir siekti mažiausias rezultatas–9 (cm), kuris yra zonoje- reikia tobulėti. Šuolio į tolį iš vietos mažiausias rezultatas–125 (cm), kuris yra sveikatos rizikos zonoje. 10x5 m bėgimo šaudykle mažiausias rezultatas–244 (ms), kuris įeina į zoną- reikia tobulėti. Daugiapakopio 20 m ištvermės bėgimo šaudykle mažiausias rezultatas yra 3,8 (min) ir jis įeina į zoną- reikia tobulėti.

Taip pat šioje lentelėje matome, kad didžiausias 8X klasės berniukų flamingo testo rezultatas yra 7 (N/1 min), vertinant pagal Aprašą, šis rezultatas yra sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zonoje. Testo sėstis ir siekti didžiausias rezultatas yra 23 (cm), kuris įeina į sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zoną, Šuolio į tolį iš vietos didžiausias rezultatas yra 220 (cm), kuris įeina į sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zoną. 10x5 m bėgimo šaudykle didžiausias rezultatas- 179 (ms), kuris įeina į sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zoną. Daugiapakopio 20 m ištvermės bėgimo šaudykle didžiausias rezultatas yra 6,9 (min) ir jis įeina į sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zoną.

Flamingo testo rezultatų vidurkis yra 12,9 (N/1 min), vertinant pagal Aprašą, šis rezultatas yra zonoje- reikia tobulėti. Testo sėstis ir siekti rezultatų vidurkis yra 16,4 (cm) ir tai įeina į zoną- reikia tobulėti. Šuolio į tolį iš vietos rezultatų vidurkis–164,5 (cm), šis rezultatas yra zonoje- reikia tobulėti. 10x5 m bėgimo šaudykle rezultatų vidurkis–215 (ms), kuris yra zonoje- reikia tobulėti. Daugiapakopio 20 m ištvermės bėgimo šaudykle rezultatų vidurkis yra 6,17 (min) ir jis įeina į sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zoną.

4 lentelė. Klaipėdos HZG 8Y klasės berniukų fizinio pajėgumo testų rezultatų vidurkiai

Testas	Tiriamųjų skaičius	Rezultatų įvertinimas pagal aprašą	Min	Max	Vidurkis	Standartinis nuokrypis
Flamingas	8	10-19 N/1 min (reikia tobulėti)	24	10	17 (N/1 min)	4,44
Sėstis ir siekti	8	6-16 cm (reikia tobulėti)	0	29,3	12,4 (cm)	11,486
Šuolis į tolį iš vietos	8	≥188 cm (sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zona)	151	243	201 (cm)	30,878
10x5 m bėgimas šaudykle	8	≤205 ms (sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zona)	230	180	205 (ms)	17,225
Daugiapakopis 20 m ištvermės bėgimas šaudykle	8	≥5 min (sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zona)	3,8	7	5,96 (min)	1,091

4 lentelėje matyti, kad mažiausias 8Y klasės berniukų flamingo testo rezultatas yra 24 (N/1 min), vertinant pagal Aprašą, šis rezultatas yra sveikatos rizikos zonoje. Testo sėstis ir siekti mažiausias rezultatas–0 (cm), kuris yra sveikatos rizikos zonoje. Šuolio į tolį iš vietos mažiausias rezultatas–151 (cm), kuris yra zonoje- reikia tobulėti. 10x5 m bėgimo šaudykle mažiausias rezultatas - 230 (ms), kuris įeina į zoną- reikia tobulėti. Daugiapakopio 20 m ištvermės bėgimo šaudykle mažiausias rezultatas yra 3,8 (min) ir jis įeina į zoną - reikia tobulėti.

Taip pat šioje lentelėje matome, kad didžiausias 8Y klasės berniukų flamingo testo rezultatas yra 10 (N/1 min), vertinant pagal Aprašą, šis rezultatas yra zonoje- reikia tobulėti. Testo sėstis ir siekti didžiausias rezultatas yra 29,3 (cm), kuris įeina į sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zoną, Šuolio į tolį iš vietos didžiausias rezultatas yra 243 (cm), kuris įeina į sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zoną. 10x5 m bėgimo šaudykle didžiausias rezultatas- 180 (ms), kuris įeina į sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zoną. Daugiapakopio 20 m ištvermės bėgimo šaudykle didžiausias rezultatas yra 7 (min) ir jis įeina į sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zoną.

Flamingo testo rezultatų vidurkis yra 17 (N/1 min), vertinant pagal Aprašą, šis rezultatas yra zonoje- reikia tobulėti. Testo sėstis ir siekti rezultatų vidurkis yra 12.4 (cm) ir tai įeina į zoną- reikia tobulėti. Šuolio į tolį iš vietos rezultatų vidurkis- 201 (cm), šis rezultatas yra sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zonoje. 10x5 m bėgimo šaudykle rezultatų vidurkis - 205 (ms), kuris yra sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zonoje. Daugiapakopio 20 m ištvermės bėgimo šaudykle rezultatų vidurkis yra 5.96 (min) ir jis įeina į sveikatai palankaus fizinio pajėgumo zoną.

Išvados

1. Fizinį pajėgumą lemia su sveikata susiję komponentai kaip: kūno kompozicija, lankstumas, širdies ir kraujagyslių sistemos ištvermė, griaučių raumenų ištvermė ir jėga, staigioji jėga. Su judėjimo rezultatais susiję fizinio pajėgumo komponentai yra greitumas, pusiausvyra, vikrumas ir koordinacija. Nuo to kokie yra šių fizinio pajėgumo komponentų rezultatai priklauso asmens sveikata ir savijauta.
2. Išanalizavus ir palyginus 7X ir 7Y klasių mokinių testų rezultatus galime matyti, kad prasčiausi yra Flamingo testo rezultatai, kurių vidurkiai yra zonoje- reikia tobulėti. Tai parodo, kad jei tai nėra augimo spurto laikotarpis ar liga, tuomet rezultatai gali rodyti vestibulinės sistemos sutrikimus, sąnarių ir kaulų funkcijos sutrikimus (pvz., viena koja ilgesnė), nesimetrišką kairės ir dešinės pusės raumenų išsivystymą, propriocepcijos sutrikimus. Yra griuvimų ir su tuo susijusių pažeidimų rizika. Kitų testų rezultatų vidurkiai geresni ir tai parodo, kad mokiniai geba judesius atlikti pilna amplitude, kojų raumenų jėga yra pakankama, geba tiksliai kontroliuoti savo judesius, kūnas geba pasipriešinti nuovargiui.
3. Išanalizavus ir palyginus 8X ir 8Y klasių mokinių testų rezultatus galime matyti, kad prasčiausi yra Flamingo testo rezultatai, kurių vidurkiai yra zonoje - reikia tobulėti. Tai parodo, kad jei tai nėra augimo spurto laikotarpis ar liga, tuomet rezultatai gali rodyti vestibulinės sistemos sutrikimus, sąnarių ir kaulų funkcijos sutrikimus (pvz., viena koja ilgesnė), nesimetrišką kairės ir dešinės pusės raumenų išsivystymą, propriocepcijos sutrikimus. Yra griuvimų ir su tuo susijusių pažeidimų rizika. Taip pat testo sėstis ir siekti rezultatai prastesni, vidurkiai zonoje- reikia tobulėti. Tai parodo, kad apsunkintos kai kurios kasdienės funkcijos, kai reikia pasiekti, pasilenkti ir pan. Įsitempę raumenys darbu sunaudoja daugiau energijos nei būdami atpalaiduoti. Raumenyse blogiau cirkuliuoja kraujas, jie prasčiau aprūpinami maistinėmis medžiagomis. Didesnė netinkamos laikysenos susiformavimo rizika. Kitų testų rezultatų vidurkiai geresni ir tai parodo, kad mokiniai kojų raumenų jėga yra pakankama, geba tiksliai kontroliuoti savo judesius, kūnas geba pasipriešinti nuovargiui.

Literatūra

- Adaškevičienė, E. (2014). Mokinių fizinio aktyvumo didinimo galimybės sveikatos požiūriu: kūno kultūros mokytojų nuomonė. *Tiltai*, 49–66.
- Adaškevičienė, E. (2016). Mergaičių fizinio aktyvumo ugdymas paauglystėje. Klaipėdos universitetas. *Originalūs straipsniai. Visuomenės sveikata*, (2), 34-39.
- Aras, D., & Akalan, C. (2015). Sport Rock climbing: As a type of physical activity to improve health-related physical fitness parameters. *The Journal of Sports Medicine and Physical Fitness*, 56(11), 1304–1310.
- Akyuz, M. (2018). Comparison of Certain Physical Fitness Parameters in young Football and basketball players. *Journal of Education and Training Studies*, 6(5), 201-206.

- Bouchard C, Shephard RJ. Physical activity, fitness and health: the model and key concepts. In C. Bouchard, R. J. Shephard and T. Stephens (Eds.), Physical activity, fitness and health. Champaign: Human Kinetics, 1994. <https://doi.org/10.1249/00005768199401000-00024>
- Gil-Espinosa, F., Cadenas-Sanchez, C., & Chillón, P. (2019) Physical fitness predicts the academic achievement over one-school year follow-up period in adolescents. *Journal of Sports Sciences*, 37(4), 452–457.
- Gruodytė-Račienė, R., Rutkauskaitė, R., Miežienė, B., Šukys, S., Volbekienė, V., Emeljanovas, A. (2017). *EUROFITAS: fizinio pajėgumo testai ir metodika. Lietuvos 11-18 metų moksleivių fizinio pajėgumo rezultatai*. Kaunas: Lietuvos sporto universitetas.
- Jansonienė, A., Šapokienė, L., Paliušienė, L., Skužinskienė, A., (2012). KTU pirmo kurso studentų fizinio rengimo ir sveikatos stiprinimo programų efektyvumas. *Lietuvos sporto universitetas. Mokslinių straipsnių rinkinys*, 60–64.
- Kanosue, K., Oshima, S., Cao, Z., & Oka, K. (2015). *Physical Activity, Exercise, Sedentary Behavior and Health*. US: Springer.
- Kluzienė I., Cibulskas G., Astrauskienė A, Vilkienė J, Urbanavičius K., Stropus O., Bartninkienė O. Jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikų fizinio pajėgumo analizė Lietuvoje: 2016 metų studija. Sveikatos Mokslai / Health Sciences In Eastern Europe Issn 1392-6373 Print / 2335-867x Online 2017, 27 Tomas, Nr. 3, P. 18-22, Doi: [Http://Doi.Org/10.5200/Sm-Hs.2017.033](http://doi.org/10.5200/Sm-Hs.2017.033).
- Lawman, H. G., Wilson, D. K., Van Horn, M. L., Resnicow K., & Kitzman-Ulrich H. (2011). The relation between psychosocial correlates and physical activity in underserved adolescent boys and girls in the ACT ARIAL. *Journal of Physical Activity and Health*, 8, p. 253-61.
- Lechuga, R., Muros, J. J., Morente-Sanchez, J., & Munoz, C. S. (2012). Effect of an 8-week aerobic training program during physical education lessons on aerobic fitness in adolescents. *Nutrición Hospitalaria*, 27(3), 747–754.
- Lohman TG, Ring K, Pfeiffer K, Camhi S, Arredondo E, Pratt C, Pate R, Webber LS. Relationships among fitness, body composition, and physical activity. *Med Sci Sports Exerc* 2008; 40(5): 1163-1170. <https://doi.org/10.1249/MSS.0b013e318165c86b>.
- Michelin, E. (2015). *The Role of Sport in Health-Related Promotion of Physical Activity*. US: Springer.
- Pedrero Chamizo, Gómez-Cabello, Meléndez, Vila-Maldonado, Espino, Gusi, Villa, Casajús, González-Gross & Ara, 2015
- Tulle E., Phoenix C., (2015). *Physical Activity and Sport in Later Life*. US: Springer.
- Volbekienė, V., Emeljanovas, A., Rutkauskaitė, R., Trinkūnienė, L. (2008). Mokinių fizinio aktyvumo ir su sveikata susijusio fizinio pajėgumo tarpusavio ryšiai. *Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas*, 4(71), 127–132.

ĮTRAUKUSIS UGDYMAS: KAIP UŽTIKRINTI KIEKVIENO MOKINIO TEISĘ Į KOKYBIŠKĄ ŠVIETIMĄ PRADINIAME UGDYME?

Vilma Gaidjurgienė

Klaipėdos universitetas, Klaipėdos Gedminų progimnazija

Anotacija. Šiame straipsnyje nagrinėjamas įtraukiojo ugdymo principų taikymas ir poveikis pradinio ugdymo mokinių teisės į kokybišką švietimą užtikrinimui. Įtraukusis ugdymas apibrėžia visų besimokančiųjų švietimą ir apima švietimo sistemos gebėjimo priimti ir pasiekti visus besimokančiuosius stiprinimą. Tyrimas grindžiamas koncepcija, kad įtraukusis ugdymas reiškia ne tik fizinį buvimą klasėje, bet ir aplinkos kūrimą, kurioje visi mokiniai jaučiasi vertinami, gerbiami ir gali visapusiškai dalyvauti įvairiose ugdomosiose veiklose. Teorinėje darbo dalyje apžvelgiama literatūra apie įtraukųjį ugdymą, pabrėžiant kiekvieno mokinio teisę į mokslą, ugdomosios veiklos pritaikomumą ir metodologinio lankstumo svarbą, aptariant priemones, skatinančias pradinių klasių mokinių įtrauktį.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: kokybiškas švietimas, pradinis ugdymas, įtraukusis ugdymas, mokinio teisės.

Įvadas

Temos aktualumas. Vaiko teisę į mokslą garantuoja *Lietuvos Respublikos Konstitucija, Švietimo įstatymas, Vaiko Teisių apsaugos pagrindų* ir kiti įstatymai bei teisės aktai. Pradinio ugdymo tikslas – padėti mokiniams formuoti moralines nuostatas, kultūrinę, tautinę ir pilietinę savimonę, įgyti šio amžiaus tarpsnio galimybes atitinkančius raštingumo gebėjimus, socialinius, emocinius ir sveikos gyvensenos įgūdžius (*LR švietimo, mokslo ir sporto ministro 2022 m. rugpjūčio 24 d. įsakymas Nr. V-1269 dėl priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrųjų programų patvirtinimo*).

2020 metais buvo įstatymiškai priimta visuotinio įtraukiojo ugdymo nuostata. Lietuvos Respublikos seimas patvirtino Švietimo įstatymo pakeitimus, kurie įpareigojo nuo 2024 metų rugsėjo mėnesio visas bendrojo ugdymo įstaigas priimti visus norinčius specialiųjų ugdymosi poreikių (toliau SUP) turinčius vaikus, mokytis kartu su visais. Šie pakeitimai iš esmės atitinka pasaulinius įtraukiojo švietimo tikslus, įskaitant UNESCO Švietimo programą 2030, Darnaus vystymosi darbotvarkę ir Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvenciją, kurią Lietuva ratifikavo dar 2010 m. ir ją įsipareigojo įgyvendinti.

Įtraukiojo ugdymo plėtros Lietuvoje tikslas – užtikrinti, kad kiekvienas vaikas, nepaisant savo poreikių, turėtų galimybę mokytis kartu su bendraamžiais įprastoje mokyklos aplinkoje. Šis ugdymo modelis grindžiamas tarptautiniais standartais ir principais, taip pat žmogaus teisių ir lygybės principais. Įtraukties švietime plėtra – didelis iššūkis, kurį galima įveikti tik bendromis pastangomis. Siekiant užtikrinti kokybišką pagalbą specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams, būtina jiems teikti tinkamą paramą, pagalbą, užtikrinti nuolatinį pedagogų ir specialistų bendradarbiavimą, kad kiekvienas mokinys galėtų realizuoti savo potencialą ir sėkmingai dalyvautų ugdymo(si) procese.

Administracija, mokytojai, tėvai ir mokiniai – tai pagrindiniai mokymo proceso dalyviai. Veikdami išvien jie sukuria lyderių komandą, puoselėjančią mokyklos bendruomenės kultūrą, atliepančią įtraukties principo sampratą. Mokyklos bendruomenė pasitiki mokyklos lyderiais, kurie skatina, palaiko, konsultuoja ir bendradarbiauja.

Mokykloje vaikas, patirdamas sėkmę ir nuolatinį paskatinimą, gali įgyti motyvaciją tobulėti, kas taps pagrindu jo asmeniniam augimui ir visam tolesniam gyvenimui. Sėkmė stiprina pasitikėjimą savimi, didina mokymosi motyvaciją, skatina nuolatinį siekį tobulėti, siekti tikslų. Tai gali turėti ilgalaikį poveikį mokinio gebėjimui susidoroti su iššūkiais ateityje.

Kita vertus, jeigu vaikas nuolat susiduria su nesėkmėmis, neigiamais įvertinimais, tai gali sukelti psichologinį atsiribojimą nuo mokyklos ir sumažinti motyvaciją mokytis. Ilgainiui nesėkmės gali sukelti nusivylimą, prarastą pasitikėjimą savo gebėjimais ir demotyvaciją. Tai gali lemti tiek akademinis sunkumus, tiek emocinę įtampą, dėl kurios mokinys praranda norą mokytis ir siekti sėkmės. Ypač pradinių klasių mokiniai. Pradinis ugdymas yra vienas svarbiausių etapų vaikų gyvenime, nes tai yra laikotarpis, kai formuojasi pagrindiniai įgūdžiai, įpročiai ir požiūris.

Todėl svarbu, kad mokytojai stebėtų kiekvieno mokinio pažangą ir emocinę būklę, skatindami juos už pasiekimus, taip pat teikdami paramą, kai kyla sunkumų. Reikia kurti aplinką, kurioje klaidos būtų ne kaip nesėkmės ženklas, o laikomos mokymosi dalimi, leidžiančia vaikui suprasti, ko nežino, nemoka, padedančia toliau ugdytis.

Temos problematika. Kaip užtikrinti, kad visi mokiniai, įskaitant ir specialiųjų ugdymosi poreikių vaikus, gautų kokybišką švietimą, kuris būtų pritaikytas jų individualiems gebėjimams ir poreikiams. Kokie yra pagrindiniai veiksniai, galintys pagerinti šį procesą? Tai ypač svarbu pradinio ugdymo etape, kai formuojasi pagrindiniai mokymosi įgūdžiai. Tai apima tiek pedagogų pasirengimą, tiek mokyklos infrastruktūrą, tiek ir socialinių paslaugų prieinamumą.

Temos iširtumas. Tarptautinių tyrimų duomenimis, kuo labiau negalią turintys asmenys įtraukiami į ugdymo procesą, tuo labiau jie gali būti pasirengę suaugusiųjų vaidmenims, pavyzdžiui, darbui ir savarankiškam gyvenimui savo bendruomenėje (Stepaniuk, 2019). Lietuvoje įtraukiojo ugdymo problemą nagrinėjo D. Gerulaitis (2007), R. Geležinienė (2009), A. Galkienė (2021), I. Kaffemanienė, L. Giedraitienė ir kt. (2023). Jie atskleidė pagrindinius principus dirbant su SUP mokiniais: bendruomeniškumą, ugdymo turinio individualizavimą, mokinių skatinimąsi mokytis. Teigiama, kad įtraukusis ugdymas gali būti labai naudingas ir siekiant užsibrėžtų tikslų galima pasiekti tik tose mokymosi aplinkose, kurioms vienodai yra svarbus kiekvienas besiuogdantysis, o ugdymo įstaiga – bendruomenė, turinti vidinių išteklių. A. Vilkėlienės (2016) manymu, SUP mokinių ugdymas kartu su bendraklasiais sukuria mokinių gebėjimų, interesų ir poreikių įvairovę klasėje.

Įtraukiojo švietimo koncepcijoje kiekvienas ugdytinis yra svarbus. Tikslas – užtikrinti kuo aktyvesnį jo dalyvavimą ugdymo procese. Siekiama sumažinti veiksnis, kurie trukdo šiam dalyvavimui, kad būtų išvengta diskriminacijos. Įtraukiojo ugdymo tikslas yra didinti švietimo prieinamumą ir skatinti visų ugdytinių, kuriems sistema linkusi diskriminuoti, galimybes tobulėti ir pasiekti savo ugdymosi potencialą. Svarbu, kad kiekvienas mokinys jaustųsi priklausantis mokyklai.

Tikslas – išanalizuoti, kaip užtikrinti kiekvieno mokinio teisę į kokybišką švietimą pradiniam ugdyme įtraukiojo ugdymo kontekste.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros ir dokumentų analizė, lyginamoji analizė, sisteminimas, apibendrinimas.

Teorinė dalis

Specialiųjų ugdymosi poreikių tenkinimas – ugdymas, siekiant užtikrinti sėkmingą mokymąsi asmenims, kuriems dėl įvairių priežasčių reikia papildomos paramos ir pritaikytų ugdymo metodų, kad jie galėtų dalyvauti mokymosi procese ir pasiekti numatytų tikslų.

Įtraukusis ugdymas (*angl. inclusive education*) – nenutrūkstamas procesas, kuriuo siekiama užtikrinti kokybišką ugdymąsi visiems visuomenės nariams, pripažįstant ir gerbiant jų įvairovę, atsižvelgiant į kiekvieno individualius gebėjimus ir poreikius, vengiant bet kokios diskriminacijos (UNESCO, 2009). Įtraukusis ugdymas – tai vaikų poreikių bei skirtumų įvairovės pripažinimas, turint omenyje individų (ar grupių) skirtingas vertybes, siekius ir socialinius-kultūrinius ypatumus. (Vaičekauskienė, 2016)

Valstybinėje švietimo 2013-2022 metų strategijoje, įtvirtintas „Vaikų įtraukties mokyti ir įvairiapusio ugdymo 2017–2022 metų veiksmų planas“, kurio II skyriuje 13.3 straipsnyje garantuojamas švietimo prieinamumas ir visiems vienodos teisės, maksimaliai išplečiant vaikų ir jaunimo švietimo galimybes, sukuriant mokiniams, studentams ir jaunimui tinkamas sąlygas tenkinant jų specialiuosius ugdymosi poreikius bei atskleidžiant jų individualius talentus.

Keičiantis visuomenei, demokratėjant ugdymui, vis dažniau atsigręžiama į asmenis, turinčius negalią, siekiant integruoti juos į visuomenę, nesukeliant diskomforto nei pačiam asmeniui, nei jį supantiems aplinkiniams (Vilkėlienė, 2016). Šis posūkis link įtraukties atspindi ne tik moralinį imperatyvą, bet ir prigimtines įvairovės vertės švietime pripažinimą. Šiuolaikinėje mokyklų aplinkoje specialiųjų poreikių turinčių mokinių įtraukimas į bendrąjį ugdymo procesą tampa vis svarbesnis. Pastaruoju metu Lietuvoje vis labiau plėtojasi specialiųjų ugdymo(si) poreikių (SUP), integracijos ir įtraukties procesai. Integracijos svarba kyla iš pagrindinio principo – suteikti lygias galimybes visiems mokiniams gauti kokybišką išsilavinimą, nepriklausomai nuo jų individualių gebėjimų ar sunkumų. Įgyvendindamos įtraukujį ugdymą, mokyklos kuria įvairovės, pripažinimo ir abipusės pagarbos aplinką, kurioje kiekvienas vaikas turi galimybę mokytis kartu su bendraamžiais ir išnaudoti visas savo galimybes. Daugiau dėmesio skiriama pozityvaus mokyklos mikroklimato ir pozityvių vertybių puoselėjimui.

Įtraukusis ugdymas, užtikrinantis, kad visi vaikai, nepriklausomai nuo jų gebėjimų, poreikių, etninės kilmės ar socialinės padėties, turėtų vienodas galimybes mokytis, yra ne tik švietimo, bet ir žmogaus teisių klausimas. Įtraukusis ugdymas yra neatsiejamas nuo tarptautinių susitarimų ir teisinių dokumentų, tokių kaip Jungtinių Tautų Konvencija dėl vaikų teisių ar Europos Sąjungos švietimo politikos. Šių dokumentų nuostatos reikalauja užtikrinti kokybišką švietimą visiems vaikams, įskaitant ir tuos, kurie turi specialiųjų ugdymosi poreikių. SUP mokiniai gali mokytis visose bendrojo ugdymo mokyklose, esančiose arčiausiai gyvenamosios vietos ir vykdančiose bendrojo ugdymo programas; programos pritaikomos šiems mokiniams. (Miltenienė, Kaffemanienė ir kt. 2020)

Esminiai įtraukiojo švietimo ir ugdymo bruožai (Slee, 2018): visi vaikai gali pasirinkti mokytis artimiausioje mokykloje; mokyklos taiko „nulinio atmetimo“ politiką: mokyklose visi vaikai laukiami ir vertinami; visi vaikai gali mokytis įprastose klasėse kartu su to paties amžiaus bendraamžiais, pagal tas pačias bendrąsias ugdymo programas; mokymo turinys gali būti įvairiai pritaikomas; įvairūs mokymo ir mokymosi metodai ir būdai atitinka visų mokinių poreikius; mokykloje sutelkti tinkami pedagoginiai ištekliai, darbuotojams teikiami įtraukiojo ugdymo mokymai.

Pagrindinis tikslas yra sukurti aplinką, kurioje vaikas su specialiaisiais ugdymosi poreikiais galėtų išnaudoti savo potencialą ir jaustųsi palaikomas bei vertinamas. Kiekvienas SUP mokinys turi unikalius gebėjimus. Svarbu stebėti jo pažangą ir pritaikyti ugdymą pagal jo individualius poreikius, gebėjimus ir interesus. Reikia naudoti vizualius nurodymus, konkretų dienos, pamokos planą, kad mokinys žinotų, ko tikėtis ir galėtų susikaupti. Rekomenduojama naudoti įvairius metodus, mokymo priemones, kad pritaikytumėme ugdymą pagal vaiko mokymosi stilių. Pavyzdžiui, jei vaikas geriau mokosi vizualiai, reikia naudoti paveikslėlius, diagramas, spalvotas lenteles ar vaizdo įrašus. Kiekvieną užduotį reikia skaidyti į mažesnius etapus ir nuolat kartoti mokomąją medžiagą, kad užtikrintumėme geresnį įsiminimą ir supratimą. Skatinti vaikus dalyvauti praktinėse, kūrybinėse ar fizinėse veiklose, kurios ne tik padėtų įsisavinti žinias, bet ir gerintų bendruosius įgūdžius. Pradinio ugdymo mokytojams tenka sudėtinga užduotis – parinkti tinkamas priemones, kurti tokią aplinką, kurioje kiekvienas SUP mokinys galėtų atskleisti savo stipriąsias puses.

Klaidos – mokymo(si) proceso dalis. Svarbu skatinti SUP vaiką neprarasti pasitikėjimo savimi, drąsiai vėl bandyti tai, kas nepavyko, suteikti emocinę paramą ir teigiamą grįžtamąjį ryšį, pastebėti ir vertinti net mažiausius pasiekimus, kad jis jaustųsi vertinamas. Reikia nuolat skatinti SUP mokinių bendradarbiavimą ir draugystę su kitais vaikais. Tai padeda SUP mokiniui ne tik mokytis socialinių įgūdžių, bet ir didina pasitikėjimą savimi.

Įtraukiosiose klasėse mokiniai ugdomi empatiją, supratimą ir pagarbą individualiems skirtumams, taip ruošdami save klestėti įvairialypėje ir įtraukioje visuomenėje. Įtraukusis ugdymas ne tik padeda vaikams išmokyti akademinis dalykus, bet ir ugdo jų socialinius įgūdžius, didina pasitikėjimą savimi bei mažina patyčias ir diskriminaciją. Tai ypač svarbu pradiniam ugdyme, kai vaikai pradeda formuoti savo pasaulėžiūrą ir santykius su kitais.

Įtraukusis ugdymas naudingas ne tik specialiųjų poreikių turintiems mokiniams, kuriems yra suteikiama galimybė įgyti įvairesnės mokymosi patirties ir bendrauti, bet ir praturtina visų klasės, mokyklos mokinių mokymosi patirtį. Norint kurti „pridėtinės vertės“ mokyklą, jos bendruomenė turi ieškoti vis naujų darbo būdų, metodų, pedagoginės veiklos organizavimo principų, tobulinančių ne tik turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, bet ir visos klasės mokinių ugdymą. (Kišonienė, Dudzinskienė, 2007)

Pradiniam ugdyme mokytojai atlieka svarbų vaidmenį kuriant įtraukias mokymosi aplinkas, nes jie yra atsakingi už tokių mokymo metodų kūrimą, kurie atitiktų kiekvieno besimokančiojo individualius poreikius. Todėl būtina pereiti nuo tradicinių, visiems tinkamų metodų prie pedagogikos, kuri remiasi lankstumu, diferencijavimu ir universaliojo mokymosi dizaino (UDL) principais. Šiuolaikinės technologijos, skaitmeninės priemonės ir interneto išteklių atveria naujas galimybes įtraukiamam ugdymui, tačiau kartu kelia ir naujų iššūkių. Rekomenduojama naudoti specialias programas ir įrankius, kurie padeda pradinukui mokytis, pavyzdžiui, įvairias edukacines aplikacijas, mobiliąsias programėles, kurios prisitaiko prie mokinio tempo ir poreikių. Svarbu šias priemones naudoti tinkamai ir efektyviai. Teisingai jas taikant, galima padidinti SUP mokinių mokymo(si) efektyvumą, geriau suprasti jų poreikius.

Nors įtraukusis ugdymas laikomas esminiu šiuolaikinės švietimo politikos elementu, praktikoje dažnai kyla įvairių iššūkių. Pagrindinės kliūtys apima nepakankamus išteklius, tokius kaip specializuoti mokymo įrankiai ar pagalbos specialistai. Be to, daugelyje mokyklų trūksta tinkamai paruoštų pedagogų, kurie galėtų

įgyvendinti individualizuotą, diferencijuotą ugdymą ir suteikti reikalingą pagalbą mokiniams su specialiaisiais poreikiais. Tam, kad įtraukusis ugdymas būtų veiksmingas, būtina nuolat investuoti į mokytojų kvalifikacijos kėlimą, stiprinti mokytojų kompetencijas, ugdyti jų gebėjimą dirbti su įvairių poreikių vaikais. Rekomenduojama organizuoti nuoseklias mokymų programas apie diferencijuotą ugdymą, įtraukiamąsias metodikas, specialiųjų poreikių vaikų ugdymą.

Svarbu užtikrinti pakankamą švietimo įstaigų finansavimą, kad būtų galima įsigyti reikiamą įrangą ir priemones. Lietuvos Respublikos seimui patvirtinus Švietimo įstatymo pakeitimus, kurie įpareigojo nuo 2024 metų rugsėjo mėnesio visas Lietuvos Respublikos bendrojo ugdymo įstaigas priimti visus norinčius specialiųjų ugdymosi poreikių (toliau SUP) turinčius vaikus, mokytis kartu su visais kitais mokiniais, daugėja situacijų, kurių dažnai vieni mokytojai nebegali išspręsti. Jos sprendžiamos komandoje. Todėl svarbu stiprinti pradinio ugdymo mokytojų bendradarbiavimą su pagalbos vaikui specialistais, mokinių tėvais, administracija. Darbas su logopedais, specialiaisiais pedagogais, psichologais, socialiniais pedagogais ir kitais specialistais gali padėti geriau suprasti vaiko poreikius ir pritaikyti ugdymą pagal jo individualias galimybes.

Įtraukusis ugdymas yra būtinas, siekiant užtikrinti švietimo lygybę ir prieinamumą visiems mokiniams. Būtinai vieningas pozityvus pedagogų požiūris į kiekvieną besimokantįjį. Nors Lietuvoje įtraukusis ugdymas pradinėse klasių mokyklose vykdomas pagal teisinę bazę, tačiau praktikoje išlieka daug iššūkių, susijusių su resursų trūkumu, mokytojų pasirengimu ir įvairių specialiųjų poreikių mokinių ugdymo poreikiais. Jaučiama įtampa, nes mokytojams stinga žinių, praktinių patarimų bei mokslinės literatūros tokį ugdymą įgyvendinti. Svarbu nuolat tobulinti švietimo sistemą ir užtikrinti, kad kiekvienas vaikas gautų tikslingą „čia ir dabar“ pagalbą ir galimybes tobulėti.

Išvados

Apibendrinant galima teigti, kad įtraukusis ugdymas yra plati ir įvairiapusė sąvoka. Visgi dažniausiai pripažįstama, jog įtraukusis ugdymas reiškia mokinių įvairovę klasėje, kur specialieji ugdymosi poreikiai nėra trūkumai, o privalumai, o bendradarbiavimas ir kiekvieno mokinio aktyvus dalyvavimas ugdymo procese turėtų tapti norma. Įtraukųjį ugdymą reglamentuoja įvairūs teisės aktai, strategijos, programos ir rekomendacijos. Remiantis mokslinės literatūros analize, galima teigti, kad vykdant įtraukiojo ugdymo plėtrą svarbu užtikrinti, kad vaikai, turintys specialiųjų ugdymosi poreikių, turėtų vienodas ugdymo galimybes kaip ir kiti bendruomenės nariai, o švietimo paslaugos būtų kokybiškos ir pritaikytos pagal individualius jų gebėjimus.

Norint užtikrinti nuolatinę asmeninę pažangą ir mokinio ūgtį tinkamu tempu, svarbu atsižvelgti ne tik į nustatytus ugdymo(si) tikslus, bet ir į kiekvieno mokinio individualias savybes bei galimybes. Taip pat būtina laiku suteikti grįžtamąjį ryšį ir įtraukti mokinį į vertinimo bei įsivertinimo procesus. Tam tinkamai pasitarnauti gali formuojamasis vertinimas, turintis aiškius kriterijus, vertinimo skalę ir išvadas. Taip pat būtina užtikrinti, kad įgyvendinant įtraukųjį ugdymą būtų tinkamai pritaikyta aplinka, leidžianti mokiniams jaustis savarankiškiems ir nepriklausomiems bei suteikianti galimybes pasiekti geriausius individualius mokymosi rezultatus.

Svarbu, kad mokytojai ir specialistai būtų tinkamai parengti dirbti su šiais vaikais. Tai reikalauja kompleksinio ir sisteminio požiūrio tiek iš valstybės institucijų, tiek ir iš pačių mokyklų ir mokytojų. Tik

tokiu būdu švietimo institucijos galės prisidėti prie kokybiškos ir efektyvios visuomenės gerovės kūrimo. Būtina diskutuoti apie tai, kaip sukurti sistemą, kuri užtikrintų visų vaikų teises į kokybišką švietimą.

Literatūra

International standard classification of education: ISCED. Montreal: UNESCO Institute for Statistics. Prieiga internetu: <https://uis.unesco.org/en/topic/international-standard-classification-education-isced> [žiūrėta 2024-11-10].

Galkienė, A. (2021). Kokybinė įtraukiojo ugdymo slinktis visuomenės raidos kontekste: dialektinis modeliavimas. *Pedagogika: mokslo darbai= Pedagogy*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2021, T. 141, nr. 1.

Geležinienė, R. (2009). The development of evidence-based teacher's activity teaching students with emotional and behavioural disorders. Šiauliai: ŠU leidykla.

Gerulaitis, D. (2007). Development of parent's involvement in the child's educational process in a special school. Šiauliai: ŠU leidykla.

Kaffemanienė, I., Giedraitienė, L., Jurevičienė, M., Kantanavičiūtė-Petružė, R., Musteikienė, G., Tomėnienė, L., Žymantienė, A., Bilbokaitė-Skiauterienė, I., Bilbokaitė, R. (2023). Specialioji pedagoginė pagalba tvariam švietimui personalizuoto ugdymo kontekste: metodinė priemonė. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

Kišonienė, R., Dudzinskienė, R. (2007). Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymo(si) poreikių, ugdymo turinio individualizavimas. Vilnius: Via Recta.

LR švietimo, mokslo ir sporto ministro 2017 m. birželio 27 d. įsakymas Nr. V-527 dėl Vaikų įtraukties mokytis ir įvairiapusio ugdymo 2017–2022 metų veiksmų plano patvirtinimo. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/aad10e305c3c11e7a53b83ca0142260e?jfwid=> [žiūrėta 2024-11-10].

Miltenienė, L., Kaffemanienė, I., Melienė, R., Kairienė, D., Geležinienė, R. ir Tomėnienė, L. (2020). Specialusis ugdymas ir jo transformacijos įtraukiojo švietimo kontekste: monografija. Šiaulių universitetas. Prieiga internetu: <https://epublications.vu.lt/object/elaba:78435926/> [žiūrėta 2024-11-12].

Slee, R. (2018) Inclusive Education isn't Dead, it Just Smells Funny

Stepaniuk, I. (2019). Inclusive education in Eastern European countries: A current state and future directions. *International Journal of Inclusive Education*, 23(3), 328–352. <https://doi.org/10.1080/13603116.2018.1430180> [žiūrėta 2024-11-15].

UNESCO (2008). Inclusive education: The way of the future. (Final Report. International Conference on Education 48th session, Geneva, Switzerland. 25-28 November 2008.). Geneva: UNESCO International Bureau of Education. Prieiga internetu: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000182999> [žiūrėta 2024-11-17].

Vaičekauskienė, V. (2016). Socialinio darbo ir edukologijos nuostatų sąsajos neįgaliųjų socializacijos kontekste. *Pedagogika*, Nr.4, p. 92-104.

Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija. Valstybės žinios, 2013-12-30, Nr. 140-7095.

Vilkelienė, A. (2016). Specialusis ir įtraukusis meninis ugdymas. Vilnius: LEU leidykla.

THE ROLE OF VISUAL ARTS IN THE STRATEGY OF EDUCATING A SUCCESSFUL INDIVIDUAL

Maryna Ponomarenko

The State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky» (Ukraine, Odesa), Klaipeda University

Annotation. The thesis reveals the importance of fine arts in the process of forming a successful individual. In the context of Ken Robinson's theory of ways to reform traditional educational systems, divergent thinking as a key personal quality that affects the ability to find non-standard solutions to tasks and achieve success is considered. Robinson emphasized that the development of creativity associated with divergent thinking is a fundamental task of education. As an example, proving a significant decrease in the level of divergent thinking of children under the influence of schooling, a description of an empirical study, which was carried out in the USA in the 1990s, is given. The results demonstrate that traditional educational approaches focused on mathematics and linguistics are not sufficiently effective in developing children's creativity. The case of Steve Jobs, whose calligraphy classes had a profound influence on Apple's product design, emphasizing the connection between art and technical innovation and functionality, is discussed. The potential of educational strategies such as STEAM and project-based learning are emphasized, which offer ways to integrate the arts into the classroom, and provide opportunities to foster creativity while educating successful individuals.

KEY WORDS: visual arts, educational strategies, successful personality, divergent thinking, calligraphy, Steve Jobs.

Introduction

In modern society, a successful individual is defined not only by professional achievements, but also by competencies and personal qualities, among which creativity has an important place. Ken Robinson, one of the most prominent educators of the late twentieth and early twenty-first century, considered the development of students' creativity as the central task of the educational system. He claimed that a key factor in teaching a successful individual was the use of the visual arts. Robinson defined creativity as the process of searching for original ideas with some value and associated it with divergent thinking, which is aimed at finding multiple original solutions to a single task (Robinson, Aronica, 2016; Robinson, 2017; Robinson, Robinson, 2022). But is this type of thinking formed in students in the current system of academic education, where math and linguistics dominate, followed by the humanities and only then the arts?

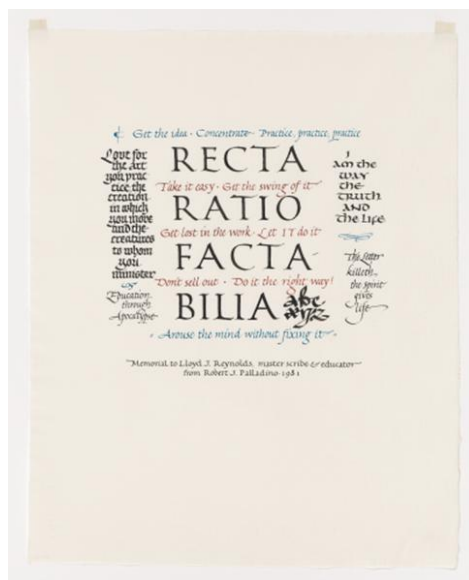
Research Findings. The following famous experiment proves the necessity of changing the paradigm of education in the direction of creativity development. The study was carried out over ten years and involved three phases. The first phase involved 1500 (one thousand five hundred) children of 5 – 6 (five – six) years old who were asked to list the uses of a familiar object (a paper clip was suggested in this study). The results of the survey showed the presence of a divergent thinking in 98% (ninety-eight percent) of children. The second phase of the study took place 5 years later. The same children who were 10 – 11 years old (ten to eleven years old) were interviewed. The divergent thinking scores were 50% (fifty percent). The final phase

was carried out after another 5 years with the same children who were already 15 – 16 (fifteen – sixteen) years old. The rates dropped to 25%. (twenty-five percent). In 10 years (ten years) under the burden of accumulated knowledge the children became educated. But where did their divergent thinking disappear to? And does it really characterize a successful individual? Can we recall the names of people in whose biographies the visual arts played the role of a catalyst for success?

A compelling example is the story of a young man who was a dropout from Reed College in Portland. He is the author of these words, “I wanted something that had to do with art and other interesting things” (Isaacson, 2011). But no course he took interested him. No instructor could get him excited, except Robert Joseph Palladino (1932 – 2016), who taught a calligraphy workshop. One of the best students of the calligraphy and paleography workshop was Steve Jobs (1955 – 2011) – a student of Robert Palladino.

II. Roberto Palladino in the calligraphy workshop at Reed College in Portland.

III. Robert Joseph Palladino. Recta Ratio Factabilia. Ink on paper. 1981.

Palladino recalled about his student: “Besides being a genius, he was very motivated, so after one semester he stayed at Reed for another 18 months (eighteen months), studying calligraphy with the determination of a monk” (Isaacson, 2011).

What attracted Jobs to calligraphy? He was convinced that the synthesis of aesthetics and pragmatism creates beauty and influences the final outcome of any project. This belief has always been one of the strongest parts of Jobs' business strategy. These lessons have had a significant impact on Apple's product design, especially the fonts and interfaces that have become the benchmark for aesthetics and functionality. "I taught myself about fonts like *serif* and *sans serif* (a *serif* is a decorative element added to the beginning and/or end of a letter stem that creates small horizontal and vertical planes within a word. *Serif* fonts have these decorative elements (also commonly called "tails" or "feet"), while *sans-serif* fonts do not – hence the "sans" in their name. The most famous serif font we encounter every day is Times New Roman), learned about different spacing between letter combinations, and what makes great fonts great. It was beautiful, historical, artistically sophisticated in ways that science can't grasp, and I found it fascinating.

III. Example of serif and sans serif fonts.

If I had never got into that free course in college, the Mac would never have had multiple typefaces or proportionally spaced typefaces," said Jobs, who was convinced that if he had never got into the calligraphy course, the Macintosh would never have had multiple typefaces or proportionally spaced typefaces. Steve Jobs' answers to journalists' questions about the secrets of the Macintosh's triumphant history confirm the importance of art in the strategy for success: 'I think the Macintosh was so successful because it was created by musicians, poets, artists, and historians... Technology is an applied art and cannot be separated from design' (Blumenthal, 2012).

Conclusions

The important role of the visual arts in raising a successful individual has long been understood and used in such educational strategies as project-based learning, STEAM education, and creativity coaching programs. Despite this, the visual arts still remain on the fringe of the traditional education system. In the context of this topic, let us recall Picasso's words that "all children are born artists, but the problem is to remain artists. And as we can see, this problem is still as relevant today.

References

- Blumenthal, Karen. (2012). *Steve Jobs: The Man Who Thought Different: A Biography*. Square Fish. 320 p.
- Isaacson, W. (2011). *Steve Jobs*. Simon & Schuster. 656 p.
- Levy, S. (2024, November 21). *Steve Jobs*. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/money/Steve-Jobs>
- Robinson, K. (2017). *Out of Our Minds: The Power of Being Creative*. Capstone. 304 p.

Robinson, K., Aronica, L. (2016). *Creative Schools: The Grassroots Revolution That's Transforming Education*. Penguin Books. 320 p.

Robinson, K., Robinson, K. (2022). *Imagine If: Creating a Future for Us All*. Penguin Books. 144 p.

The Calligraphy Heritage at Reed. Reunions 2011: Robert Palladino Calligraphy Lecture & Demonstration. <https://www.reed.edu/calligraphy/palladino/palladino-lecture-and-demonstration.html>

Santrauka

VAIZDUOJAMŲJŲ MENŲ VAIDMUO SĖKMINGOS ASMENYBĖS UGDYMO STRATEGIJOJE

Maryna Ponomarenko

*Valstybinis Pietų Ukrainos Nacionalinis pedagoginis K.D. Ušynskio vardo universitetas (Ukraina, Odesa),
Klaipėdos Universitetas)*

Šiuolaikinėje visuomenėje sėkmingą asmenybę apibūdina ne tik profesiniai pasiekimai, bet ir kompetencijos bei asmeninės savybės, tarp kurių svarbus vaidmuo tenka kūrybiškumui.

Ken Robinson, vienas žymiausių dvidešimtojo amžiaus pabaigos ir dvidešimt pirmojo amžiaus pradžios pedagogų, mokinių kūrybiškumo ugdymą laikė pagrindiniu švietimo sistemos uždaviniu. Jis teigė, kad pagrindinis sėkmingo asmens ugdymo veiksnys yra vaizduojamojo meno taikymas. Robinson kūrybiškumą apibrėžė kaip originalių idėjų, turinčių tam tikrą vertę, ieškojimo procesą ir susiejo jį su divergentiniu mąstymu, kuriuo siekiama rasti kelis nestandartinius vienos užduoties sprendimus. Tačiau ar toks mąstymas formuojasi dabartinėje akademinio ugdymo sistemoje, kurioje dominuoja matematika ir lingvistika, paskui eina humanitariniai mokslai ir tik po jų menai? Tezėse aprašomas gerai žinomas eksperimentas, įrodantis būtinybę keisti mokymo paradigmą ugdant kūrybinius gebėjimus.

Steve'o Jobso biografija nagrinėjama kaip skirtingo mąstymo, lemiančio asmeninę sėkmę, pavyzdys. Kaip konkrečiai vizualusis menas tapo jo sėkmės katalizatoriumi? Kaip kaligrafija, kurią fanatiškai studijavo Steve'as Jobsas, paveikė „Apple“ produktų dizainą, ypač dizainą ir sąsajas, kurios tapo estetikos ir funkcionalumo etalonu?

Išvados

Vizualiųjų menų reikšmė ugdant sėkmingą asmenybę jau seniai įprasminama ir atlieka svarbų vaidmenį tokiose ugdymo strategijose kaip projektinis mokymas, STEAM ugdymas ir kūrybiškumo ugdymo programos. Nepaisant to, vizualieji menai vis dar lieka tradicinės švietimo sistemos periferijoje. Prisimindami Pablo Picasso (1881 – 1973) žodžius: „Visi vaikai tampa mokytojais, bet problema yra tapti mokytojais“, esame įsitikinę, kad ši problema aktuali ir šiandien.

VAIKYSTĖS IŠŠŪKIAI SKAITMENINĖJE KULTŪROJE

Rosita Vaičiulė

Klaipėdos universitetas

Anotacija. Vaikai, augantys šiuolaikinėje visuomenėje, turi galimybę pasinerti į medijų siūlomą virtualų pasaulį, kuris siūlo įvairiapusę kūrybinę išraišką, leidžiančią vaikams išreikšti save, bendradarbiauti ir mokytis naujų įgūdžių, tačiau tėvams, pedagogams, pateikia ir iššūkius, kurie susiję su vaikų psichine ir fizine sveikata, socialine izoliacija ir pan. Tėvai, pedagogai turi aktyviai dalyvauti vaikų skaitmeninės patirties stebėjime ir vadovavime, turėti medijų raštingumo kompetencijas. Vaikams svarbu išmokti ne tik naudotis medijomis ir jų technologijomis, bet ir racionalių bei kritiško medijų turinio vertinimo, atsakomybės ir supratimo apie santykio su medijomis saugaus laiko limitus, suvokimo, kad realybė ir gyvenimas yra tikra, o virtualus pasaulis tik pramoga arba mokymosi erdvė. Medijų raštingumo ugdymas suteikia vaikams įgūdžių ir žinių, reikalingų norint susigaudyti skaitmeninėje aplinkoje, įgalina juos kritiškai analizuoti, vertinti ir kurti medijų turinį įvairiose platformose bei saugoti psichinę ir fizinę sveikatą.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI. Vaikystė, skaitmeninė kultūra, medijos, medijų raštingumas.

Įvadas

Temos aktualumas. Skaitmeninė kultūra - tai elgsena, praktika ir vertybės, atsirandančios naudojant skaitmenines technologijas ir yra susijusi su žmonių komunikacija aplinkoje, pasitelkiant nuolat tobulėjančias technologijas. Anot D. Cardon (2019), skaitmeninė kultūra susijusi su kultūriniais pokyčiais, kuriuos sukelia technologijų, ypač interneto ir pasaulinės kultūros, plėtra ir sklaida. Šiuolaikinis pasaulis tapo tarpusavyje susijusi erdvė be sienų. Vaikai, augantys šiuolaikinėje visuomenėje, turi galimybę pasinerti į medijų virtualų pasaulį, kuris siūlo įvairiapusę kūrybinę išraišką, leidžiančią vaikams išreikšti save, bendradarbiauti ir mokytis naujų įgūdžių, tačiau tėvams, pedagogams, pateikia ir iššūkius.

Šiuolaikinis žmogus gyvena skaitmeninėje kultūroje, apsuptas medijų kraštovaizdžio. Medijų kraštovaizdis - aplinka, kurioje veikia ir sąveikauja įvairios medijos - tradicinės (spausdintinės ir transliuojamosios) bei naujosios (Kaul, 2012). Vaikams skaitmeninė erdvė ir medijų įvairovė pateikia skirtingo turinio ir žanro medijų produktus (kompiuterinius žaidimus, animaciją, socialines platformas ir t.t.), o jų patrauklumas grindžiamas interaktyvumu. Skirtingai nuo praeities technologijų, šiuolaikinių medijų turinys sujungia kelias komunikacijos formas vienu metu - vaizdą (ilustraciją ar vaizdo įrašą), garsą (garsus, muziką ar kalbą) ir rašymą (tai, kas parašyta). Vyksta procesas - medijų konvergencija, kuri yra tiesioginė medijų turinio skaitmeninimo ir interneto atsiradimo pasekmė (Meikle, Young, 2012). Tėvų ir pedagogų vaidmuo yra esminis užtikrinant, kad vaikai naudotų skaitmeninę erdvę atsakingai ir saugiai, nes medijų konvergencija daro poveikį

auditorijai (ypač vaikams), apimdama kognityvinę, emocinę ir afektinę auditorijos patirtį (Broersma, 2019). Medijų turinys formuoja auditorijos vertybes, nuostatas ir stereotipus, sudarydamas „čia ir dabar“ įspūdį.

Straipsnio tikslas – atskleisti vaikystės iššūkius skaitmeninėje kultūroje, identifikuojant prevencines iššūkių priemones.

Uždaviniai:

1. Apibūdinti medijų pozicija šiuolaikiniame pasaulyje.
2. Atskleisti medijų raštingumo svarbą skaitmeninėje kultūroje.

Metodai: mokslinės literatūros, interneto bazių duomenų analizė, apibendrinimas.

Teorinė dalis

1. Medijų pozicijos šiuolaikiniame pasaulyje

Terminas „medijos“ apima masines komunikacijos priemones (žiniasklaidą), taip pat internete veikiančias komunikacijos priemones (ir patį internetą), estetines raiškos priemones (fotografiją, kiną, TV, video ir t. t.). Įvairaus amžiaus auditorija medijas naudoja: informacijai gauti (naujos ieškojimas, supratimas kas vyksta aplink, žinojimas, kontrolė); asmens tapatumui, identifikacijai (savęs pažinimas, savo vertės, realybės suvokimui); socialinės integracijos poreikių tenkinimui (sąveikai su šeima, draugais, bendravimo poreikiui); atsipalaidavimui/pramogai (emocijų raiškai, atsiribojimui nuo problemų, maloniam laiko praleidimui).

Dar XX a. tyrėjų (DeFleur, Ball-Rokeach, 1976) išsakytos įžvalgos apie tarpusavio priklausomybę tarp medijų turinio ir auditorijos elgesio aktualios ir šiandien. Auditorija (ypač vaikų) tampa priklausomi nuo medijų, nes nori gauti informacijos, kurios jiems reikia, tam, kad galėtų spręsti kasdienes problemas, susirasti bendraminčių, draugų, gautų pramogą ir pan. Taigi, kuo daugiau poreikių patenkina kokios nors rūšies medija, tuo dažniau asmuo ją ir naudojami.

XXI a. – skaitmeniniame amžiuje, interaktyvių medijų dominavimas sukūrė išskirtinius santykius su auditorija. Oxfordo žodyne interaktyvumas aiškinamas kaip „kompiuterio ar kitos elektroninės priemonės įgalintas dvipusis/daugiapusis komunikacijos srautas tarp medijos ir vartotojo, pasižymintis aktyviu veikimu ir įtaka vienas kitam“. Vadinasi, interaktyvumas - procesas, kur vartotojai realiu laiku gali dalyvauti ir keisti medijų pateikiamos informacijos formą bei turinį. Šis procesas suteikia medijoms dar didesnę patrauklumą. Vaikai, santykiuose su medijomis, yra veiksmė, užsiima aktyvia veikla – tampa ne tik informacijos ieškotojais ar naudotojais, bet ir jos kūrėjais.

Šiandieniniame pasaulyje vaikai aktyviai naudojami išmaniais telefonais, planšetėmis kurie yra medijų konvergencijos pavyzdys. Šiuolaikinis išmanusis telefonas sujungia skirtingas medijas - spausdintinę (e-knygos, naujienų programėlės), transliuojamąją (transliacijų svetainės, radijas, muzikos programėlės) ir internetą į vieną įrenginį, atliekantį įvairias funkcijas - nuo bendravimo telefonu ir žinučių siuntimo iki fotografavimo, vaizdo įrašų, muzikos, radijo, žaidimų ir kt. Bet kurio

amžiaus vaiko svajonė – skaitmeninis prietaisas, kur vyksta „stebuklai“. Patrauklumą interaktyvioms medijoms skatina ir transmedijos reiškinys, kuriam būdinga tam tikra naratyvinė struktūra, besitęsianti įvairiomis kalbomis (žodine, ikonine ir kt.) ir medijomis (kinu, komiksais, televizija, vaizdo žaidimais ir kt.), o istorijos pasakojamos įvairiose medijų platformose (Scolari, 2009). Šis reiškinys glaudžiai susijęs su prekių ženklais ir franšizėmis, kurias korporaciniai konglomeratai skleidžia medijomis (pavyzdžiui, „*Žvaigždžių karai*“, „*Matrica*“, „*Haris Poteris*“, įvairios „*Disney*“ franšizės). *Transmedija* - medijos turinio pritaikymas skirtingoms ar kelioms platformoms (pavyzdžiui, knygų personažai tampa filmų personažais, o veikėjai - žaislais ar žaidimų personažais). Transmedija įtraukia auditoriją (kaip „istorijos gerbėjus“) į medijų turinio kūrimą. Vaikams patrauklus virtualus pasaulis, kur ribos yra platesnės nei tradiciniai žaidimai ar veiklos. Virtuali erdvė ne tik suteikia prieigą prie informacinių išteklių, bet ir skatina kūrybiškumą, savarankiškumą, kritinį mąstymą bei problemų sprendimą. Tačiau naudojantis medijomis, virtualioje erdvėje daug iššūkių, kurie susiję su vaikų psichine ir fizine sveikata, socialine izoliacija ir pan. Tėvai, pedagogai turi aktyviai dalyvauti vaikų skaitmeninės patirties stebėjime ir vadovavime – turėti medijų raštingumo kompetenciją. Vaikams svarbu išmokti ne tik naudotis medijomis ir jų technologijomis, bet ir racionalaus bei kritiško medijų turinio vertinimo, atsakomybės ir supratimo apie santykio su medijomis saugaus laiko limitus, suvokimo, kad realybė ir gyvenimas yra tikra, o virtualus pasaulis tik pramoga arba mokymosi erdvė.

2. Medijų raštingumas skaitmeninėje kultūroje

Medijų raštingumas šiandien tampa aktualiu faktoriumi, kuris svarbus visose sociumo sferose: švietime, politikoje, kultūroje, ekonomikoje. Kiekvienam šiuolaikiniam žmogui svarbi medijų raštingumo kompetencija, nes medijų kraštovaizdis grįstas inovacijomis – kas vakar buvo nauja, šiandien nebeaktualu. Ugdytume medijų raštingumas lemia laisvos saviraiškos ir informacijos esmę, „kurią sudaro piliečių supratimas apie medijų, žiniasklaidos ir kitų informacijos teikėjų funkcijas, kritiškas jų turinio vertinimas bei gebėjimas ir kaip vartotojams, ir kaip informacijos turinio kūrėjams priimti pagrįstus sprendimus“ (*Lietuvos nacionalinė UNESCO komisija, „Medijų ir informacinis raštingumas“*). Kasdien vykstanti informacinių technologijų pažanga suteikia ne tik naujus informacijos gavimo ir sklaidos būdus, tačiau ir iššūkius, susijusius su medijų auditorijos (ypač vaikų) gebėjimu orientuotis medijų kraštovaizdyje. Dar 2012 metais Lietuvos Respublikos Seimo patvirtintoje Lietuvos pažangos strategijoje „*Lietuva 2030*“, buvo numatytas sumanios visuomenės kūrimo orientyras - „kurti gyvybingą informacinę viešąją erdvę, skatinant pilietiškai atsakingą žiniasklaidą ir ugdant visuomenės gebėjimus kritiškai vertinti viešojoje erdvėje pateikiamą informaciją, ją analizuoti ir vertinti. Visose ugdymo įstaigose įgyvendinti medijų raštingumą didinančias programas. Gerbti laisvą spaudą, skatinti savireguliacijos procesus žiniasklaidoje“ (Valstybės pažangos strategija „*Lietuva 2030*“). Dokumentuose akcentuojamas pedagogų vaidmuo, tačiau svarbu pabrėžti ir tėvų medijų raštingumo ugdymą. Šeima pripažįstama

kaip pagrindinė visuomenės ląstelė, atliekanti lemiamą vaidmenį vaikų socializacijai ir vystymuisi (J. Fenton, 2016) Vaikystė yra kritinis laikotarpis, darantis didelę įtaką individo asmenybei, vertybėms ir moraliniams principams, turintis ilgalaikį poveikį tolesniems jo gyvenimo etapams (Elsayed, 2021). Taigi, ir pedagogams, ir tėvams aktualu ugdytis medijų raštingumo kompetenciją.

Medijų *raštingumas* – įgūdis, skatinantis kritišką medijų tektų ir turinio vartojimą. Tai – gebėjimas suvokti medijų vaidmenį ir funkcijas demokratinėje visuomenėje, suprasti sąlygas, kuriomis medijos gali atlikti savo funkcijas; kritiškai vertinti medijų turinį; bendradarbiauti su medijomis skleidžiant demokratiją ir išreiškiant save; turėti įgūdžių (ir naudoti IT) turiniui sukurti (Lietuvos nacionalinė UNESCO komisija, „*Medijų ir informacinis raštingumas*“). Medijų raštingumas, pasak Buckingham, (2013), susijęs ne tik su medijų vartojimu, bet ir kūrybinių galių plėtote – medijų turinio kūrimu. Medijų raštingumo ugdymas padeda medijų vartotojams priimti pagrįstus sprendimus ir įgalina juos pačius tapti medijų kūrėjais. O tai aktualu vystant vaikų kritiškumo ir kūrybiškumo gebėjimus. Medijų raštingumas suteikia vaikams „įgūdžių, reikalingų tapti besimokančiais visą gyvenimą“ (Jolls & Johnsen, 2018, p. 1379). Medijų raštingumas apima šiuos gebėjimus:

✚ estetinius ir kūrybinius: gebėjimas suvokti, kurti ir interpretuoti medijų turinį. Šiuos gebėjimus vaikai gali išsiugdyti patys kurdami medijų turinį;

✚ bendravimo ir komunikavimo: gebėjimas bendrauti per medijas ir susitapatinti su skirtingais vaidmenimis jose. Vaikai to mokosi bendradarbiaudami ir praktiškai veikdami. Bendravimo gebėjimai padeda mokytis išreikšti savo požiūrius ir nuostatas;

✚ kritiško mąstymo ir analizės: gebėjimas suprasti ir savaip interpretuoti įvairių medijų turinį. Interpretuoti ir vertinti medijas ir jų turinį naudojantis skirtingomis analizės priemonėmis. Geriausia šiuos gebėjimus ugdyti tiriant įvairius medijų turinius ir žanrus (*Medijų ir informacinio raštingumo ugdymo metodinė medžiaga*, Ugdymo plėtotės centras 2015).

UNESCO ir Šiaurės šalys laikosi nuostatos, kad medijų raštingumas padeda didinti vaikams skaitmeninės erdvės teikiamas galimybes ir mažinti jos grėsmes. Vaikai ir paaugliai turėtų suprasti medijų ir kitų informacijos teikėjų funkcijas, gebėti ieškoti, vertinti, naudoti ir kurti informacinius pranešimus asmeniniams, socialiniams, užimtumo ir mokymosi tikslams pasiekti.

Skaitmeninės kultūros amžiuje medijų raštingumo ugdymo svarba pažymima ne viename Lietuvos strateginiame dokumente, tačiau šis klausimas aktualus visose Europos Sąjungos šalyse. Informacija įvairiais medijų kanalais užlieja kasdienį gyvenimą, o medijų raštingumo ugdymas dar niekada nebuvo toks svarbus. Orientuotis medijų kraštovaizdyje, gebėti atskirti kokybišką informaciją ir priimti pagrįstus sprendimus – šiuolaikinių ir ateities žmonių tikslas. Medijų raštingumo ugdymas suteikia vaikams įgūdžių ir žinių, reikalingų norint susigaudyti skaitmeninėje aplinkoje, įgalina juos kritiškai analizuoti, vertinti ir kurti medijų turinį įvairiose platformose bei saugoti psichinę ir fizinę sveikatą.

Išvados

XXI a. medijų interaktyvumas sukūrė išskirtinius santykius su auditorija. Interaktyvumas –ypač žavi vaikus, kurie tampa ne tik informacijos ieškotojais ar naudotojais, bet ir jos kūrėjais. Tai skatina kūrybiškumą, savarankiškumą, kritinį mąstymą bei problemų sprendimą. Tačiau virtualioje erdvėje yra daug iššūkių, susijusių su vaikų psichine ir fizine sveikata, socialine izoliacija ir pan. Todėl tėvai ir pedagogai turi aktyviai dalyvauti vaikų skaitmeninės patirties stebėjime ir vadovavime – turėti medijų raštingumo kompetenciją.

Medijų raštingumas – gebėjimas suvokti medijų vaidmenį ir funkcijas, kritiškai vertinti medijų turinį ir saugiai bei atsakingai naudotis informacija. Medijų raštingumo ugdymas aktualus visose Europos sąjungos valstybėse, nes tai yra priemonė, kuri padeda ugdyti emociškai ir fiziškai sveiką jaunąją kartą bei įgalina tėvus ir pedagogus geriau orientuotis skaitmeninėje erdvėje.

Literatūra

- Ball-Rokeach, S.J., and DeFleur, M.L. (1976) A Dependency Model of Mass-Media Effects: <https://doi.org/10.1177/009365027600300101>
- Broersma, M. 2019. "Audience Engagement." In *The International Encyclopedia of Journalism Studies*, edited by Tim P. Vos and Folker Hanusch, 1–6. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Buckingham, D. (2013) *Media education: Literacy, learning and contemporary culture*, John Wiley & Sons.
- Cardon, D. (2019), *Digital Culture, France*, Science Press
- Fenton, J. (2016) *Values in Social Work: Reconnecting with Social Justice*. Macmillan International Higher Education,
- Jolls, T. & Johnsen, M. (2018). *Media Literacy: A Foundational Skill for Democracy in the 21st Century*, 69 Hastings L.J. 1379. Available at: https://repository.uclawsf.edu/hastings_law_journal/vol69/iss5/4
- Kaul, V. (2012). Changing Paradigms of Media Landscape in the Digital Age. *Mass Communication and Journalism* 2012, 2:2 DOI: 10.4172/2165-7912.1000110
- Lietuvos nacionalinė UNESCO komisija, „Medijų ir informacinis raštingumas“. Žiūrėta: <https://unesco.lt/komunikacija-ir-informacija/mediju-ir-informacinis-rastingumas>
- Medijų ir informacinio raštingumo ugdymo metodinė medžiaga, Ugdymo plėtotės centras (2015). Žiūrėta: <https://emokykla.lt/upload/files/2024/11/20/lt-leidinys-galutinis.pdf>
- Meikle, G. & Young, S. 2012. *Media convergence: networked digital media in everyday life*. Basingstoke Palgrave Macmillan. Basingstoke ISBN: 9780230228948
- Oxford English Dictionary (OED): <https://www.oed.com/?tl=true>
- Scolari, C. A. (2009). Transmedia Storytelling: Implicit Consumers, Narrative Worlds, and Branding in Contemporary Media Production. *International Journal of Communication*, 3, 586-606. <http://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/477/336>
- W. Elsayed (2021) The negative effects of social media on the social identity of adolescents from the perspective of social work [https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405844021004321?via%](https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405844021004321?via%3)

Stendiniai pranešimai

AUKLĖJIMO TERAPINIŲ PRINCIPŲ (ŽAISMINGUMO, PRIĖMIMO, PAŽINIMO, EMPATIJOS) TAIKYMAS IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOJE

Braslauskaitė Rugilė

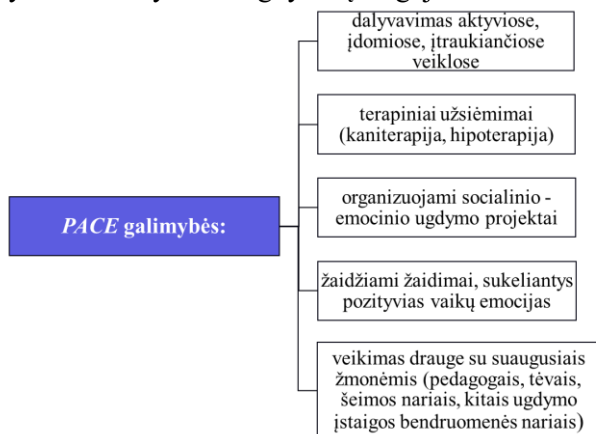
Klaipėdos universiteto ugdymo mokslų magistrė

Įvadas

Temos aktualumas. Vaiko pozityvaus elgesio palaikymas yra svarbus vaikų auklėjimo aspektas. Palaikymas padeda vaikui užaugti ir tapti saugiai besijaučiančiu ir prisitaikiusiu asmeniu, gebančiu valdyti savo elgesį su kitais žmonėmis. Emocinis ryšys su vaiku, kuris jaučiasi saugus, atrodo savaime suprantamas, tačiau jei vaikystėje vaikas nesijaučia saugiai ir turi baimių, tai ateityje reikės įdirbio puoselėjant emocinį ryšį (Golding, 2011). Pozityvaus ugdymo elementus integruojant į mokymosi aplinką, pasiekama ilgalaikės naudos vaikams ir visai visuomenei, nes vaikai geriau išmoksta socialinių įgūdžių. Mokytojai turėtų vaikus auklėti terapiniais metodais, kurti pozityvius santykius ir efektyviai spręsti sunkumus, taikyti vaikui *PACE* principą, nes santykių žaismingumas, priėmimas, pažinimas, empatija padeda vaikui patirti saugų ryšį ir jų teikiamą džiaugsmą. Pozityvaus elgesio skatinimas yra kaip prevencinė veikla, užkertanti kelią vaiko netinkamo elgesio apraiškoms. **Tyrimo tikslas** – atskleisti mokytojų patirtis taikant auklėjimo terapinius principus (žaismingumo, priėmimo, pažinimo, empatijos) ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Darbe taikyti tyrimo **metodai**: mokslinės literatūros ir dokumentų analizė, interviu, kokybinė (*content*) turinio analizė.

Tyrimo radiniai ir išvados

Tyrimo metu mokytojai įvardino šias vaikų pozityvaus elgesio skatinimo taikant auklėjimo terapinį *PACE* principą galimybes ikimokyklinio ugdymo įstaigoje:

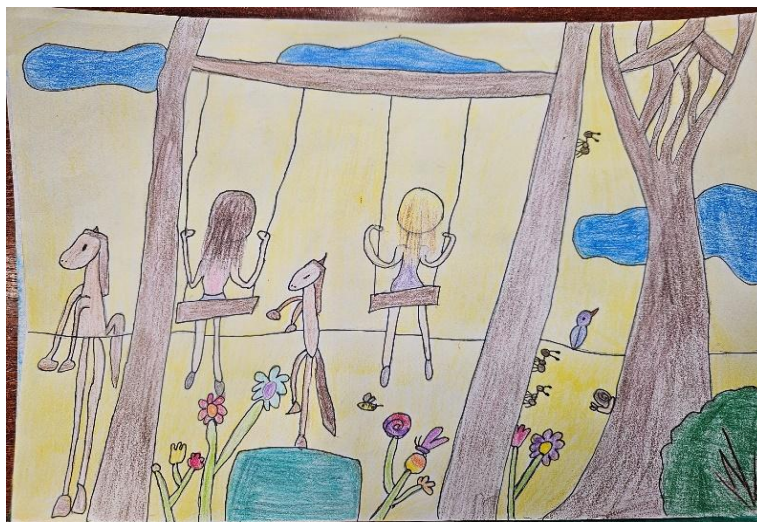

1 pav. *PACE* galimybės (sudaryta autorės, 2024)

Mokytojų nuomone, vaikų pozityviajame ugdyme yra svarbi įtrauki partnerystė, nes įtraukioji partnerystė ugdyme neįsivaizduojama be kiekvieno besimokančiojo buvimo bendrose fizinėse aplinkose su savo bendraamžiais (įsitraukimo), dalyvavimo bendrose veiklose ir pasiekimų. Sėkmingai taikant *PACE* terapinius auklėjimo principus (*žaismingumo, priėmimo, pažinimo, empatijos*) bus užtikrinamas vaikų pozityvus ugdymas. Visi ugdymo proceso dalyviai turi būti supažindinti su pozityviaja pedagogika, siekiant padėti vaikui užmegzti saugius tarpusavio santykius, prasmingus ir pasitikinčius santykius su suaugusiais, pasitelkiant žaismingumą, priėmimą, smalsumą ir empatiją. Pedagogai įvardino vieną iš svarbiausių trikdžių įtraukiosios partnerystės kontekste, siekiant gerų rezultatų pozityviajame ugdyme, tai tėvų nepakankamą įsitraukimą į vaikų pozityvaus elgesio skatinimo veiklas, siekiant vieno bendro tikslo, padėti vaikui augti ir ugdytis keliant kuo mažiau įtampos, akcentuojant teigiamų santykių su vaiku reikšmę, pozityvaus elgesio skatinimą.

Siūlymai:

- pastebėti kiekvieno vaiko galimybes, kiekvienas vaikas turi būti pastebėtas, ugdomas pagal jo stipriąsias puses, skirtumus, stiprybes, gabumus,
- nekliauti etikečių vaikams ir jų tėvams, mąstyti pozityviai ir įkvėpti kitus (savo ugdytinius, jų tėvus / globėjus, kolegas ir kt.),
- mokytojai turi nuolat atnaujinti, turtinti žinias apie pozityvaus elgesio skatinimą skaitydami įvairią literatūrą, bendrauti ir bendradarbiauti,
- dalintis gerą patirtimi mokytojų forumuose, konferencijose, dalyvaudami seminaruose, mokymuose ir kt.
- reikia pradėti pačioms nuo savęs, jei esi pati pavargusi, be nuotaikos, tai neįmanoma išugdyti pozityvų ugdytinį.

ELGESIO AR (IR) EMOCIJŲ SUNKUMŲ ARBA SUTRIKIMŲ TURINČIŲ VAIKŲ AGRESYVAUS ELGESIO PRIEŽASTYS

Braslauskienė Rasa, Jacynė Reda, Mitkevičienė Neringa

Klaipėdos universitetas

Ivadas

Temos aktualumas. Žmogaus emocijos yra glaudžiai susijusios su jo elgesiu: Žvikienės (2009) teigimu, agresyvus, priešiškas elgesys dažnai yra siejamas su blogu emocijų valdymu, todėl yra svarbu analizuoti veiksmus, kurie sukelia vaikų elgesio ir emocijų sutrikimus, atskleisti pedagogo ir tėvų vaidmenį, ugdant elgesio ir emocijų sutrikimų turinčius vaikus. Martišienė (2015) emocijų ir elgesio sutrikimus apibūdina kaip „heterogenišką grupę sutrikimų, pasireiškiančių elgesio ar/ir emocijinėmis reakcijomis, ryškiai besiskiriančiomis nuo įprastų amžiaus, kultūros ir etinių normų bei išreikštu nedėmesingumu, impulsyvumu ar/ir prasta elgesio reguliacija“. Vaiko agresyvumas dažnai gali būti apibūdinamas kaip to vaiko emocijų išraiška. Taigi, vaiko elgesys ir emocijos yra glaudžiai tarpusavyje susiję, todėl yra svarbu analizuojant agresyvaus vaiko elgesį, išanalizuoti kartu ir jo emocijas. Ikimokyklinio amžiaus vaiko agresyvumą dažniausiai skatina kelios labai svarbios ir kartu labai dažnos **emocijų išraiškos** (Bierman, Mathis, Domitrovich, 2018) (1 pav.):

Pasibjaurėjimas, panieka, priešiškumas, žeminimas, abejingumas, žeminimas, įkarštis, įtūžis ir neapykanta, tai dažniausiai agresyvių elgesį skatinančios emocijos, kurias gali sukelti daugybė priežasčių: nepakankama tėvų priežiūra, šeimos finansinės problemos, kitų šeimos narių nusikalstamas elgesys, motinos amžius vaikui gimus, šeimos netekimas, vaiko nesėkmės mokykloje, paveldimumas, biologiniai ir asmenybės veiksniai, patologiniai susirgimai, aplinkos poveikis ir t.t. (Juozulynas, Jurgelėnas, Narkauskaitė, Venalis, 2012). Buvo teigiama, kad dažniausiai susiduriama su elgesio ir emocijų sutrikimų turinčiais vaikais, kurių pasireiškimo priežastys atsirado šeimoje (šeimos, kurioje nėra vieno arba abiejų tėvų, tėvai, turintys žemesnę arba neturintys jokio išsilavinimo lygio, šeimoje esantis auklėjimo stilius). Pastarųjų metų moksliniai tyrimai rodo, kad vaiko elgesio ir emocijų sutrikimus dažniau sukelia netinkamas auklėjimo stilius, o rečiau šeimos socialinė padėtis. Vaikai sulaukia mažiau dėmesio iš tėvų, jie negauna šilumos, artumo, meilės, saugumo jausmo, pagalbos ir kt. Vaikai, kurių šeimoje yra piktnaudžiaujama alkoholiu, išgyvena ne tik didžiulę įtampą, bet kartu ir praranda emocinę pusiausvyrą. Prarasta emocinė pusiausvyrą, patiriama nuolatinė įtampa lemia išsivysčiusius elgesio ir emocijų sutrikimus (Ogundele, 2018). Remiantis mokslininkų atliktais tyrimais, išskirti pagrindiniai veiksniai, kurie daro įtaką vaikų elgesio ir emocijų sutrikimams: 1) kognityvinių ir verbalinių įgūdžių stoka; 2) mokymosi sunkumai; 3) savigarbos stoka; 4) tarpasmeninių santykių su bendraamžiais sunkumai; 5) šeimos problemos.

Išvada. Ugdymo įstaigos turi „padėti vaikui pasiekti teigiamų elgesio pokyčių, ugdyti (ugdytis) atsparumą neigiamai socialinei aplinkai, taip pat padėti pasiruošti savarankiškam gyvenimui, teikiant jam kvalifikuotą švietimo pagalbą, socialines, sveikatos priežiūros ir kitas paslaugas bei ugdyti vaiko gyvenimo įgūdžius, asmenybės tapatumo ir priklausymo bendruomenei jausmą, atsakomybės už savo poelgius supratimą, pagarbą žmogaus teisėms ir laisvėms“ (Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo pakeitimo įstatymas, 2016, 3 str.)

PAGYRIMAI – SĖKMINGO UGDYMO(SI) VEIKSNYS: ĮTRAUKIOJO UGDYMO ASPEKTAS

Dirmeikė Erika

Palangos sanatorinė mokykla

Įvadas

Temos aktualumas. Strateginiuose dokumentuose (*JT Dakaro pasaulio švietimo forumas, 2006; JT Neįgaliųjų teisių konvencija, 2006; Geros mokyklos koncepcija, 2015; Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2050“, 2023*) akcentuojama įtraukiojo ugdymo būtinybė – tai pagrindinė vaiko teisė patirti sėkmę, ugdantis pagal savo galimybes, poreikius, polinkius bei interesus. R. Gaučaitės, A. Kazlauskienės, R. Valutienės (2023) nuomone, vaiko požiūris į pasaulį priklauso nuo to, ką apie jį kalba suaugusieji. Todėl priešmokyklinio ugdymo mokytojai, dirbantys įtraukiojoje grupėje bei siekiantys padėti kiekvienam vaikui patirti ugdymosi sėkmę, turi pastebėti vaiko stiprybes, stiprinti savivertę bei motyvaciją. R. Galloway, B.Reynolds, J. Williamson (2020) pažymi, kad vaiko išitraukimą į ugdymosi procesą padeda paskatinti stiprybėmis grįsta grįžtamoji informacija – pagyrimai. **Tyrimo problema formuluojama klausimu:** Kokie pagyrimai padeda priešmokyklinio amžiaus vaikui patirti ugdymo(si) sėkmę įtraukiojoje grupėje? **Tyrimo tikslas** – atskleisti, kokie pagyrimai padeda priešmokyklinio amžiaus vaikui patirti ugdymo(si) sėkmę įtraukiojoje grupėje. Darbe **taikyti** teoriniai tyrimo **metodai:** mokslinės literatūros ir dokumentų analizė.

Tyrimo radiniai

Priešmokyklinio ugdymo mokytojai, džiaugdami vaiko ugdymo(si) rezultatais, sėkme, dažnai giria vaikus sakydami žodį: „Šaunuolis“. *Lietuvių kalbos žodyne* pažymima, kad „Šaunuolis“ reiškia šaunų (keliantį pasigėrėjimą puikia išvaizda, geromis savybėmis, darbu ir veikla) žmogų. Žodis „Šaunuolis“ iš tiesų yra puikus ir pozityvus, tačiau tai nėra tinkamas pagyrimas įtraukiojo ugdymo grupėje besiuogančiam vaikui. Daug prasmingiau komentuoti: „Šaunuolis“ papildyti akcentuojant, kas konkrečiai kelia tokį pasitenkinimą (Lazdin, 2019). *1 lentelėje* pristatomos trys veiksmingų pagyrimų rūšys ir jų reikšmė.

1 lentelė. Pagyrimų rūšys ir jų reikšmė (sudaryta autorės, remiantis R. Lazdin, 2019)

PAGYRIMŲ RŪŠYS	PAGYRIMŲ REIKŠMĖ
Pagyrimai už pastangas	Pagyrimai už pastangas padeda vaikui suvokti, kad <u>svarbu</u> ne rezultatas, o pats <u>procesas</u> . Už pastangas giriami vaikai stiprina pasitikėjimą savimi, savo jėgomis; mokosi atkakliai siekti savo tikslų, nebijo pralaimėti. <i>Pagyrimų už pastangas pavyzdžiai:</i> „Kaip tu kantriai surinkai visus išmėtytus karoliukus“; „Mačiau, kaip tau sunku, bet tu nepasidavei ir atlikai užduotį iki galo“.
Pagyrimai už gebėjimus ir savybes	<u>Pagyrimai už gebėjimus padeda vaikui suprasti, kad jis yra unikalus.</u> Tačiau tokie pagyrimai gali suformuoti vaiko nuostatas, kad jis sėkmingas tik ten, kur jį apdovanojo gamta. Toks požiūris gali trukdyti mėgautis veiklos procesu ir, susidūrus su sunkumais, nutraukti veiklą. Pastebėti ir girti vaiko gebėjimus tikrai galima, tačiau ši pagyrimų rūšis neturėtų dominuoti. <u>Pagyrimai už vaiko savybes gali padėti vaikui atkakliai siekti savo tikslo ir pasiekti puikių rezultatų.</u> <i>Pagyrimų pavyzdžiai:</i> „Tavo apkabinimas labai malonus ir šiltas“; „Tu labai greitai atbėgai“.
Pagyrimai už rezultatą ir į jį vedantį procesą	Pagyrimai už rezultatus gali paskatinti vaiką siekti rezultato dėl pagyrimo, vaikas gali nebesidomėti procesu, nusivilti, jei rezultato nepavyksta pasiekti čia ir dabar. <u>Todėl geriau dažniau akcentuoti mažus pasiekimus, veiklos procesą, ne rezultatą.</u> <i>Pagyrimų pavyzdžiai:</i> „Man labai smagu, kad mums pavyko susitarti“; „Ačiū, kad padėjai draugui sutvarkyti kaladėles“.

Atsižvelgdami į konkrečias ugdymo(si) situacijas, priešmokyklinio ugdymo mokytojai, dirbantys įtraukiojoje grupėje, turėtų taikyti visas 1 *lentelėje* pateiktas pagyrimų rūšis. Vaikus girti reikia įtikinamai, nuoširdžiai. Teisingai giriami vaikai patiria ugdymo(si) džiaugsmą, sėkmę, aktyviau įsitraukia į ugdymosi procesą ir yra labiau motyvuoti (Kaffemanienė, Giedraitienė, Jurevičienė ir kt., 2023).

Išvados

Priešmokyklinio ugdymo mokytojai, dirbantys įtraukiojoje grupėje, turi stebėti ugdymo(si) situacijas ir į jas atsižvelgdami nuoširdžiai, įtikinamai girti savo ugdytinius už jų pastangas, gebėjimus, savybes, rezultatą ir į jį vedantį procesą. Teisingi pagyrimai padeda gerinti vaikų savivertę, motyvaciją, įgalina vaikus tapti aktyviais ugdymosi proceso dalyviais bei patirti ugdymosi sėkmę.

POZITYVIOS TĖVYSTĖS UGDYMAS VAIKO TEISIŲ UŽTIKRINIMUI ŠEIMOJE

Viktorija Jurkuvienė

Klaipėdos universitetas

Įvadas

Temos aktualumas. Dirbant su socialinę riziką patiriančiomis šeimomis, specialistai pastebi, jog tėvams sudėtinga savarankiškai kokybiškai atlikti pareigą būti tėvais. Stokojant tėvystės įgūdžių dažniausiai neužtikrinamas vaikų fizinis, protinis, dvasinis, dorinis vystymasis ir saugumas; sukuriama aplinka, neskatinanti sveiko ir produktyvaus vaiko augimo ir vystymosi; sutrikęs šeimos narių bendradarbiavimas ir emocinis bendravimas apriboja vaiko galimybes išreikšti poreikius ir jausmus; vaikai pasižymi žema saviverte; vaikai neturi tinkamų socialinių įgūdžių; neužtikrinamos pagrindinės vaikų teisės (priežiūra, ugdymas, laisvalaikis ir kt.); ribojamos vaikų galimybės ugdytis ir dalyvauti visuomenės gyvenime. Pagrindinis tėvystės tikslas – užtikrinti vaiko gerovę. Pozityvus auklėjimas yra grindžiamas vaiko teisėmis į sveiką vystymąsi, apsaugą nuo smurto ir įsitraukimu į sprendimų priėmimą.

Tyrimo problema. Socialinę riziką patiriančiose šeimose labai dažnai akcentuojama, jog dėl vaiko teisių pažeidimo tikslinga ugdyti tėvų pozityvios tėvystės įgūdžius, tokiu būdu formuojant tėvų gebėjimą pozityviai auklėti vaikus šeimoje. Tačiau pozityvios tėvystės įgūdžių mokymai paprastai suvokiami kaip tėvams skirtos teorinės paskaitos, atmetant esminę praktinę šių mokymų idėją, todėl iškyla problema įtikinti tėvus dalyvauti pozityvios tėvystės mokymuose.

Tyrimo tikslas. Teoriškai atskleisti pozityvios tėvystės ugdymo svarbą vaiko teisių užtikrinimui šeimoje.

Tyrimo metodai. Mokslinės literatūros ir dokumentų analizė.

Pagrindiniai rezultatai

Pozityviosios tėvystės tikslas – ugdyti gerąsias vaiko savybes, sutelkiant dėmesį į turimus gabumus ir gebėjimus, skatinant vaiką pasitikėti savimi, mokant būti savarankišką, atsakingą už savo veiksmus, priimti savo ir kitų jausmus, tinkamai juos reikšti. Pozityvi aplinka šeimoje padeda vaikui įveikti nepilnavertiškumo jausmą, gali nukreipti konstruktyvumo ir kūrybiškumo linkme. Pozityvios tėvystės įgūdžių bei konstruktyvumo pagalba galima kurti ryšį su vaikais, tuo pačiu diegiant gero elgesio taisykles. Pozityvios tėvystės įgūdžių ugdymas šeimoms, patiriančioms socialinę riziką – neformalaus ugdymo procesas, socialinių ugdomųjų strategijų, nukreiptų į rizikos veiksnių ir rizikingo elgesio mažinimą bei sociokultūrinių kompetencijų (įgūdžių, žinių, vertybių, gebėjimų) diegimą šiose šeimose, organizuotai ir koordinuotai įgyvendinant santykius tarp tėvų ir vaikų. Pozityvios tėvystės ugdymo programų/mokymų pagrindai apima: gebėjimų skatinimą – kaip tėvams mokyti vaikus naujų gebėjimų ir įtvirtinti senus; ribų nustatymą, drausmę – naudotis taisyklėmis ir susitarimais, koreguoti neteisingą elgesį ir bausti už jį; pozityvų įsitraukimą – tėvai skiria laiko savo vaikams ir planuoja veiksmus su jais; stebėseną (priežiūrą) – tėvai žino, kur ir su kuo vaikas yra ir ką jis veikia; problemų sprendimą – sprendimų ieškojimas, derybos, susitarimai.

Išvados

Pozityvi tėvystė apima tėvų ir vaikų tinkamą tarpusavio bendravimą, abipusę pagarbą, nesmurtinį konfliktų sprendimą. Svarbu atkreipti dėmesį į socialinę riziką patiriančių šeimų galimybes didinti savo, kaip tėvų, kompetencijas per vaidmenų ir atsakomybių plėtrą. Galima teigti, jog pozityvios tėvystės mokymų metu įgytų įgūdžių pagrindu veiksmingiau yra susitarti su vaikais, nustatyti ribas, ką jie gali daryti, o ko ne, o ne nieko nepaaiškinus vaikus bausti. Nereiktų pamiršti paskatinimo už gerą elgesį, auklėjimo savo pavyzdžiu.

UŽAUGINKIME LAIMĘ KARTU

Kučinskienė Edita

Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos Švietimo ir sveikatos departamento Sveikatos ir šeimos skyriaus Tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatore

Įvadas

Kaip užauginti laimę? Kaip matuojamas laimės indeksas? Kaip padėti vaikams užaugti laimingiems? Kaip matuojama laimė? Kas Ji?:

- ✚ išvaizda, finansai, užimtumas,
- ✚ geri santykiai, sveikata, pramogos, draugai,
- ✚ švietimas, šeima.

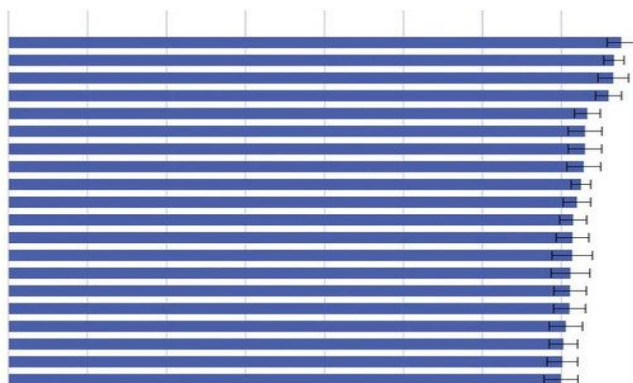
2024 m. kovo mėn. **paskelbta pasaulio laimės ataskaita**. Šioje ataskaitoje Lietuva pasaulyje yra **19**.

1	Finland	7.741	
2	Denmark	7.583	
3	Iceland	7.525	
4	Sweden	7.344	
5	Israel	7.341	
6	Netherlands	7.319	
7	Norway	7.302	
8	Luxembourg	7.122	
9	Switzerland	7.060	
10	Australia	7.057	
11	New Zealand	7.029	
12	Costa Rica	6.955	
13	Kuwait	6.951	
14	Austria	6.905	
15	Canada	6.900	
16	Belgium	6.894	
17	Ireland	6.838	
18	Czechia	6.822	
19	Lithuania	6.818	
20	United Kingdom	6.749	

Ataskaitoje **jaunimas iki 30 metų pakilo į pirmą vietą** (iš viso vertintos 143 šalys):

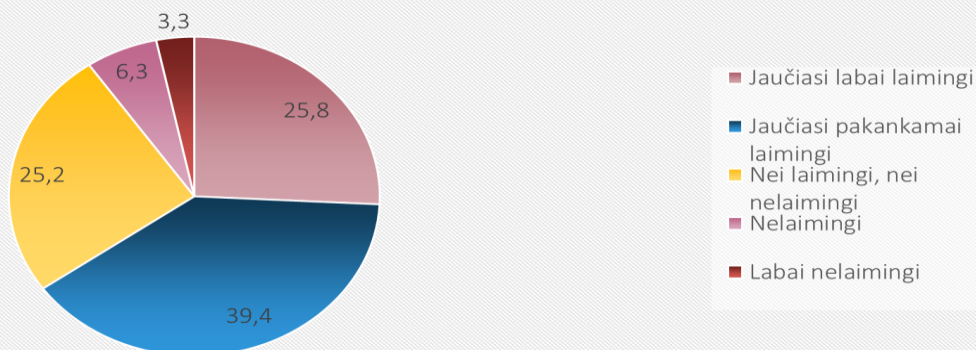
Figure 2.2: Ranking of Happiness - the Young (Age below 30): 2021-2023

1. Lithuania (7.759)
2. Israel (7.667)
3. Serbia (7.658)
4. Iceland (7.598)
5. Denmark (7.329)
6. Luxembourg (7.301)
7. Finland (7.300)
8. Romania (7.284)
9. Netherlands (7.248)
10. Czechia (7.198)
11. Costa Rica (7.150)
12. Austria (7.142)
13. Switzerland (7.138)
14. Croatia (7.116)
15. Slovenia (7.111)
16. Kuwait (7.104)
17. El Salvador (7.057)
18. Sweden (7.026)
19. Australia (7.013)
20. Norway (6.995)

Klaipėdos miesto visuomenės sveikatos biuro tyrimas (2024 m.)

Klaipėdos miesto mokyklinio amžiaus vaikų laimingumo vertinimas (proc.)

Lietuvos Higienos instituto atlikto tyrimo duomenimis **Lietuvoje** 65,4 proc. vaikų yra pakankamai laimingi arba labai laimingi. **Klaipėdos miesto** duomenimis 65,2 proc. vaikų yra pakankamai laimingi arba labai laimingi. Stenkimės užauginti laimę kartu!

SAUGIOS APLINKOS KŪRIMO SPECIALIŲJŲ UGDYMO SI POREIKIŲ VAIKAMS PAGRINDINIAI KOMPONENTAI

Mačėrnienė Lina

Klaipėdos lopšelis darželis Žiogelis

Ivadas

Temos aktualumas. Specialiųjų ugdymosi poreikių vaikų įtraukimas į ikimokyklinio ugdymo procesą yra vienas iš esminių šiuolaikinio švietimo tikslų. Ši įtrauktis padeda užtikrinti socialinę lygybę ir ugdymosi galimybes visiems individulių poreikių vaikams. Įtraukaus ugdymo organizavimui saugios aplinkos kūrimas yra būtina sąlyga sėkmingam SUP vaikų ugdymui, nes tik saugioje aplinkoje jie gali būti kokybiškai ugdomi, gali jaustis priimti, suprasti ir vertinami. Saugios aplinkos kūrimas – šiandien viena iš aktualiausių problemų mokyklose, nes saugioje aplinkoje vaikas gali visapusiškai ugdytis, būti kūrybišku, iniciatyviu, įgyti psichologinį atsparumą neigiamiems reiškiniams (Lapėnienė, Neverauskienė, 2023). Saugi aplinka apima daug veiksnių, kurie reikalauja didelių vadovų, pedagogų pastangų visos įstaigos bendruomenės pastangų ją kuriant ir turi svarbią įtaką vaikų mokymo(si) kokybei. Ugdymo įstaigose įtraukiojo ugdymo koncepcijos taikyme ypatingai svarbus saugios emocinės aplinkos užtikrinimas vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių. Svarbu tai, kad būtų ugdytiniams sudarytos sąlygos gauti skirtingų sričių specialistų pagalbą. Būtent tai turi didžiulę reikšmę šiais laikais vis labiau populiarėjančio įtraukiojo ugdymo kontekste (Nedzinskaitė-Mačiūnienė, Stasiūnaitienė, Česnavičienė, 2024).

Įtraukiojo ugdymo politika vykdoma užtikrinant vienodas sąlygas visiems vaikams, nepriklausomai nuo jų turimų negalių ar sutrikimų, įsitraukti į ugdymo procesą, keičia diskriminacinį visuomenės požiūrį į specialiuosius ugdymosi poreikius, negalią turinčius asmenis (Ališauskienė, Grigėnaitė, 2021). **Galima pateikti saugios aplinkos kūrimo SUP vaikams, pagrindinius komponentus:**

1. Fizinė aplinka. Fizinė aplinka turi būti pritaikyta specialiųjų poreikių vaikams taip, kad būtų užtikrintas jų saugumas ir patogumas. Pritaikyta įranga, parinktos priemonės, įrengtos grupės kurios užtikrintų saugos reikalavimus. Sukurtos aplinkos, erdvės užtikrinant vaikų gerai savijautai palaikyti. Mokymosi aplinkų pritaikymas ugdytinių poreikiams.

2. Įstaigos vadyba. Skiriamas dėmesys kultūrai, vertybėms ir vadovavimo modeliams, kurie grindžiami visos ugdymo įstaigos bendruomenės – vadovų - pedagogų - ugdytinių ir jų tėvų - bendradarbiavimu.

3. Pedagogų kompetencija. Aukšta mokytojų kvalifikacija, nuolatinis profesinis tobulėjimas.

4. Psichosocialinė aplinka. Palanki ir įtraukianti psichosocialinė aplinka, kurioje vaikas jaustųsi saugus. Draugiškas emocinis ryšys tarp vaiko ir mokytojo. Pozityvus mikroklimatas, emocinė parama, socialinė įtrauktis.

5. Ugdymo metodai. Pozityvus požiūris į įvairovę ugdymą. Palaikančios ir priimančios mokyklos kultūros kūrimas. Kiekvieno vaiko įtraukimo į ugdymo procesą atsižvelgiant į individualias skirtybes.

6. Bendradarbiavimas su specialistais. Pedagogai bendradarbiauja su švietimo pagalbos specialistais, logopedais, psichologais ir socialiniais darbuotojais ir kt., siekiant užtikrinti holistinį požiūrį į vaiko ugdymą.

7. Tėvų įtraukimas. Reguliarus bendravimas su tėvais apie vaiko ugdymą(si), pažangą ir iššūkius. Tėvų įtraukimas į ugdymo procesą ir sprendimų priėmimą. Tėvų švietimas, konsultavimas.

Ruškaus (2020) teigimu, saugios aplinkos kūrimas specialiųjų ugdymosi poreikių vaikams yra kompleksinis procesas, reikalaujantis integruoto požiūrio ir įvairių metodų taikymo.

Nuotrauka iš interneto

Išvada. Mokslininkai (Ruškus, Žvirdauskas, 2020) nagrinėdami saugios aplinkos komponentus, pažymi, kad naujausiose įtraukiojo ugdymo apibrėžtyse kreipimas dėmesys į kliūčių asmeniui įsitraukti ir dalyvauti mokymosi procesuose indentifikavimo, ir jų šalinimo svarbą siekiant kiekvieno vaiko lygiavertiško dalyvavimo užtikrinimo. Taip pat saugios aplinkos kūrimas įstaigoje SUP vaikų įtraukimui susijusi su ugdytinių atskirties ir diskriminavimo požymių mažinimu, efektyviau pritaikant ugdymo turinį, keičiant įstaigos kultūrą, užtikrinant aktyvesnį dalyvavimą bendruomenėje. Svarbūs kultūriniai, politiniai, ugdymo praktikos pokyčiai ikimokyklinio ugdymo įstaigose atsižvelgiant į kiekvieno individualumą ir skirtybes.

TOLERANTIŠKUMO GEBĖJIMŲ UGDYMAS

Paukšto Rasa, Gūžė Daiva

Klaipėdos lopšelis – darželis Papartėlis

Įvadas

Temos aktualumas. Šiuolaikinis vaikas vis dažniau susiduria su skirtingų kultūrų, rasių, religijų atstovais, todėl tolerancijos ugdymas įgauna vis svarbesnę prasmę. Būtent gebėjimas priimti kitus tokius, kokie jie yra, tampa sėkmės pagrindu integruojantis šiuolaikiniame pasaulyje. Vaiko teisių konvencijoje rašoma, kad vaikas turi būti gerbiamas lygiai taip pat kaip ir suaugęs asmuo, kad vaikas yra savarankiškas žmogus, kuriam priklauso tokios pat teisės kaip ir suaugusiam, tik jam reikia tam tikros suaugusiųjų pagalbos ir papildomos apsaugos dėl to, kad vaikas auga ir vystosi.

Tyrimo problema. Kaip padėti vaikui įgyti tolerantiškumo gebėjimus?

Tyrimo tikslas. Ugdyti draugiškumo, supratingumo, pagarbos, pakantumo, pagalbos ir kitus tolerancijos gebėjimus.

Tyrimo metodai: pokalbis (individualūs ir grupiniai), stebėjimas, analizė.

Praktinė svarba

Diskutavome su vaikais ką reiškia būti tolerantiškam. Prisiminėme įvairias situacijas, pokalbius, užsiėmimus, renginius apie tolerantišką elgesį. Vaikai visi vieningai nusprendė, kad tai yra *pagarba, meilė, gerumas, mandagumas, draugiškumas, švelnumas, pagalba*. Nuolat vykdomos veiklos, diskusijos skatinančios tolerantišką bendravimą, pvz: sakome komplimentus vieni kitiems, kalbame apie savo emocijas, nuotaikas.

Tolerantiškumo vaikų gebėjimų ugdymas vyksta įvairių renginių metu: „Tolerantiškumo tortas“, gerumo akcija „Pyragų diena“, solidarumo bėgimas, vėjo malūnėlių gaminimas ir kt.

Išvados. Ugdant toleranciją, pakantumą kitam(iems) būtina:

- ✚ pastebėti ir įvardinti teigiamas draugų savybes.
- ✚ pamatyti ir įvardinti skirtumus tarp vaikų ir suaugusių, juos priimti.
- ✚ draugiškai, taikiai žaisti, dirbti komandoje, siekiant bendro tikslo.

VAIKŲ SPORTAS ŠVEDIJOJE: KAIP JUDĖJIMO DŽIAUGSMAS LAIMI PRIEŠ KONKURENCIJĄ

Irma Šutienė

Tranås AIF lengvosios atletikos klubas (Švedija)

Įvadas

Temos aktualumas.

Kiekviena vaikas nepaisant lyties, rasės, kultūrinių ar fiziologinių skirtumų turi teisę dalyvauti mėgiamoje veikloje be prievartos, konkurencinio spaudimo ar diskriminavimo.

Vaikų teisių konvencijos principai sporte:

- ✚ visi vaikai turi būti vienodai ir pagarbiai vertinami;
- ✚ visi vaikai turi teisę tobulėti pagal savo galimybes;
- ✚ visi vaikai turi teisę turėti šalia juos palaikančius suaugusiuosius;
- ✚ vaikai neturi patirti seksualinės prievartos;
- ✚ vaikai neturi patirti smurto;
- ✚ vaikai neturi patirti patyčių, įžeidinėjimų arba priekabiavimų;
- ✚ visi vaikai turi jaustis įtraukti į savo klubų veiklas.

Pagrindiniai teiginiai

Svarbu:

- ✓ 4-6 metų vaikai treniruojami žaisdami;

- ✓ 6 - 9 metų vaikai atranda judėjimo džiaugsmą. Svarbus pagrindinių motorinių įgūdžių lavinimas ir pasitikėjimo savimi ugdymas;

- ✓ 9 - 12 metų vaikai mokosi treniruotis. Pagrindinis dėmesys skiriamas individualiam tobulėjimui;
- ✓ 12-16 metų vaikai treniruojami tam kad treniruotųsi. Pagrindinis dėmesys skiriamas specifinių sportinių įgūdžių lavinimui, o ne pergalių siekimui.
- ✓ Nuo 16 metų treniruojami tam kad varžytųsi. Pagrindinis tikslas - laimėti varžybas.

(panaudotos nuotraukos iš interneto)

Visi vaikai turi turėti teisę į vienodas savęs realizavimo ir asmeninio augimo sąlygas

VAIKO TEISIŲ ĮGYVENDINIMAS ALIKANTĖS LITUANISTINĖJE MOKYKLOJE

DRAUGYSTĖ

Vaičiulytė Elena

Alikantės (Ispanija) lituanistinės mokyklos vadovė

Įvadas

Temos aktualumas. Lituanistinė mokykla išėivijoje atlieka svarbų vaidmenį užtikrinant vaikų teisę į švietimą ir kultūrinę tapatybę, padeda vaikams suprasti ir vertinti savo lietuvišką identitetą, išlaikyti ryšį su savo šaknimis, kalba ir kultūra. Lituanistinė mokykla skatina stiprią savivertę ir yra svarbi dalis užtikrinant vaikų psichologinį stabilumą ir gerovę, nes suteikia jiems priklausymo jausmą bendruomenėje. Mokymasis lituanistinėse mokyklose padeda vaikams įgyti žinių apie lietuvių kalbą ir kultūrą, taip pat ugdyti supratimą apie savo teises ir pareigas. Ši patirtis padeda jiems tapti atsakingais ir sąmoningais bendruomenės nariais, gebančiais prisidėti prie savo šalies kultūros ir tradicijų išsaugojimo. Vaiko teisė į švietimą ir kultūrinę tapatybę:

✚ Ryšys su šaknimis

Lituanistinė mokykla padeda vaikams išlaikyti stiprų ryšį su lietuvių kalba ir kultūra, suteikiant jiems galimybę mokytis apie savo protėvių istoriją, tradicijas ir papročius. Tai ypač svarbu išėivijoje gyvenantiems vaikams, kurie kasdien susiduria su kitomis kultūromis, kad jie nepamirštų savo šaknų ir jaustųsi užtikrinti savo identitetu.

✚ Psichologinis stabilumas

Kultūrinės tapatybės puoselėjimas stiprina vaiko psichologinį stabilumą ir gerovę. Tai padeda jiems jaustis užtikrintais ir vertingais bendruomenės nariais, nes jie žino, kas jie yra ir iš kur kilę. Mokyklos atlieka esminį vaidmenį šioje srityje, skatindamos vaikų savivertę ir identitetą.

✚ Kalbos išsaugojimas

Mokyklos suteikia galimybę vaikams tobulinti lietuvių kalbos žinias, kas yra esminis kultūrinės tapatybės elementas ir svarbi vaiko teisė. Šios žinios padeda jiems laisvai bendrauti su kitais lietuviais, suprasti lietuvišką kultūrą ir išlaikyti ryšį su savo protėvių kalba.

Radiniai ir išvados

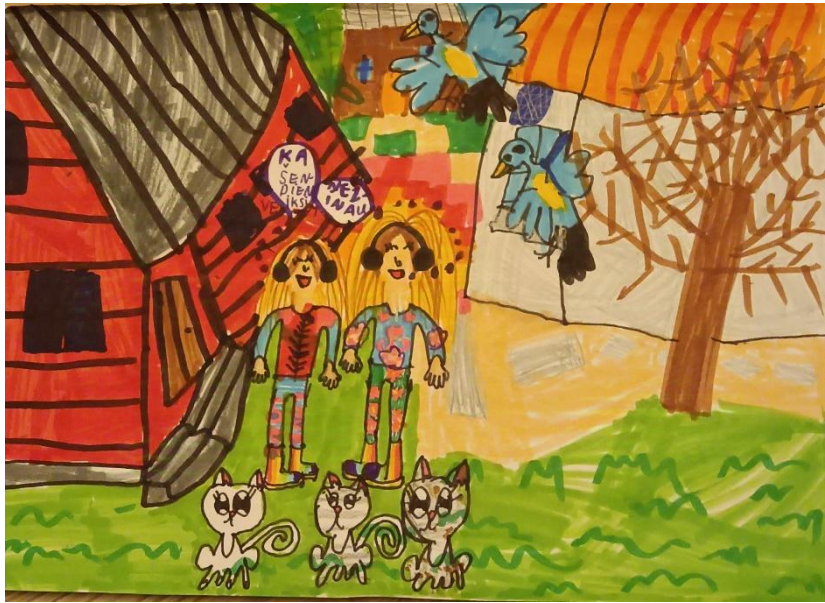
Vaiko teisės mūsų mokykloje:

- ✓ Teisė į išsilavinimą - garantuoja kokybišką lituanistinį švietimą, skatindama toleranciją ir kultūrų supratimą;
- ✓ Teisė į saugumą - kuriama saugi ir draugiška mokymosi aplinka, skatinant bendradarbiavimą ir klasės veiklą;
- ✓ Teisė į saviraišką ir savo nuomonę - skatinama per įvairias kūrybines veiklas ir leidžiant vaikams dalyvauti sprendimų priėmimo klasės ar mokyklos reikaluose;
- ✓ Teisė į kultūrinę tapatybę - puoselėjama per lietuvių kalbos ir tradicijų mokymą.

Vaiko teisių ir kūrybiškumo svarba lituanistinėje mokykloje:

Skatindami vaiko teises ir kūrybiškumą, Alikantės lituanistinė mokykla *Draugystė* kuria aplinką, kurioje vaikai ne tik įgyja žinių, bet ir mokosi išreikšti save, suprasti savo emocijas bei ugdyti socialinius įgūdžius. Šis požiūris yra esminis vaikų visapusiškam vystymuisi, skatinantis savarankiškumą ir atsakomybę visuomenėje. *Kūrybinė veikla*, paremta lietuvių kalba, kultūra ir tradicijomis, padeda vaikams geriau suprasti savo šaknis ir išlaikyti ryšį su savo kultūra. Tai yra svarbus procesas, stiprinantis lietuvišką tapatybę ir tuo pačiu ugdamas toleranciją bei supratimą apie kitas kultūras. *Kūrybiškumo skatinimas ir saviraiškos laisvė* padeda vaikams jaustis geriau, mažina stresą ir nerimą. Be to, kūrybinės veiklos padeda vaikams išreikšti savo emocijas saugiai ir konstruktyviai, ypač tiems, kuriems sunku verbalizuoti savo jausmus.

VAIKŲ SOCIALIZACIJOS CENTRAS – UŽTIKRINTA PAGALBA PROBLEMINIO ELGESIO PAAUGLIAMS

Indrė Valančienė

Gruzdžių vaikų socializacijos centras

Ivadas													
<p>Temos aktualumas. Delinkventinis paauglių elgesys – tai socialiai nepriimtinas ar nusikalstamas elgesys, dažniausiai pasireiškiantis paauglių tarpe. Terminas dažniausiai vartojamas kalbant apie elgesį, kuris pažeidžia visuomenės taisykles, įstatymus ar normas, tačiau nebūtinai prilygsta rimtiems nusikaltimams. Delinkventinis paauglių elgesys daro žalą ne tik visuomenei ar nusikalstamos veikos aukai, bet ir pats nusikaltusysis patiria socialinį, psichologinį bei fizinį neigiamą poveikį. Šiai problemai spręsti efektyviausia yra ankstyva prevencija, pvz.: geresnės tėvų ir vaikų komunikacijos skatinimas, palaikymas ir pagalba mokykloje, bendruomenės programos, skirtos jaunimo užimtumui ir socialinių įgūdžių lavinimui. Kai kuriais atvejais teikiama pagalba neduoda rezultatų, paauglių elgesys tampa pavojingas tiek pačiam asmeniui, tiek visuomenei, todėl teismo sprendimu pagalbos teikimas perkeliamas į vaikų socializacijos centrą (toliau – VSC).</p>													
Pagrindiniai teiginiai													
<p>VSC – tai specializuota įstaiga, skirta paaugliams, kurie susiduria su elgesio, socialinių normų laikymosi ar integracijos problemomis. Tai yra viena iš pagalbos priemonių, padedanti jiems grįžti į visuomenę, ugdyti socialinius įgūdžius bei keisti destruktivų elgesį. VSC suteikia saugią aplinką, kurioje vaikai gali jaustis globjami ir apsaugoti nuo neigiamų išorinių veiksnių, pvz., smurto, skurdo ar netinkamos aplinkos, padeda vaikams mokytis bendravimo, konfliktų sprendimo, komandinio darbo ir kitų svarbių socialinių įgūdžių. Šie gebėjimai yra būtini norint sėkmingai integruotis į visuomenę. Stebima, kad vaikai, patenkantys į VSC, pasižymi tam tikrų savybių rinkiniu, kurios lemia 4 mąstymo klaidas:</p>													
<table border="1"> <thead> <tr> <th>MENKAI SAVE VERTINANTIS</th> <th>NEPAISANTI(S) SAVĖS</th> <th>NEPAISANTI(S) KITŲ</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>NEIGIANTI(S) AUTORITETĄ</td> <td>LENGVAI SUPYKDOMAS</td> <td>ERZINANTI(S) KITUS</td> </tr> <tr> <td>VEDANTI(S) IŠ KELIO KITUS</td> <td>LENGVAI IŠVEDAMA(S) IŠ KELIO</td> <td>VARTOJANTI(S) ALKOHOLĮ AR NARKOTIKUS</td> </tr> <tr> <td>VAGILIAUJANTI(S)</td> <td>MELUOJANTI(S)</td> <td>IŠSIDIRBINĖJANTI(S)</td> </tr> </tbody> </table>	MENKAI SAVE VERTINANTIS	NEPAISANTI(S) SAVĖS	NEPAISANTI(S) KITŲ	NEIGIANTI(S) AUTORITETĄ	LENGVAI SUPYKDOMAS	ERZINANTI(S) KITUS	VEDANTI(S) IŠ KELIO KITUS	LENGVAI IŠVEDAMA(S) IŠ KELIO	VARTOJANTI(S) ALKOHOLĮ AR NARKOTIKUS	VAGILIAUJANTI(S)	MELUOJANTI(S)	IŠSIDIRBINĖJANTI(S)	
MENKAI SAVE VERTINANTIS	NEPAISANTI(S) SAVĖS	NEPAISANTI(S) KITŲ											
NEIGIANTI(S) AUTORITETĄ	LENGVAI SUPYKDOMAS	ERZINANTI(S) KITUS											
VEDANTI(S) IŠ KELIO KITUS	LENGVAI IŠVEDAMA(S) IŠ KELIO	VARTOJANTI(S) ALKOHOLĮ AR NARKOTIKUS											
VAGILIAUJANTI(S)	MELUOJANTI(S)	IŠSIDIRBINĖJANTI(S)											
<p>VSC vykdoma elgesio korekcija (padedama paaugliui suvokti savo elgesio pasekmes, formuojami pozityvaus elgesio įgūdžiai), skatinama socializacija (bendravimas su bendraamžiais ir suaugusiais, mokoma konstruktyviai spręsti konfliktus), įgyvendinamas švietimas (personalizuotas ugdymas, orientuojantis į vaiko galias, užpildomos akademinės spragos), specialistų pagalba (pedagoginė, specialioji pedagoginė, socialinė pedagoginė, psichologinė pagalba. Užtikrinama specialistų parama pedagoginių, emocinių, psichologinių problemų sprendimų ieškojime), socialinių įgūdžių ugdymas (ruošimas gyvenimui, skatinamas savarankiškumas ir atsakomybė už savo sprendimus).</p> <p>Pagalbos paaugliui būdai VSC: individualizuota pagalba (kuriamas asmeninis ugdymo ir elgesio korekcijos planas), dirba specialistų komanda (Centre dirba psichologai, socialiniai pedagogai, specialieji pedagogai, auklėtojai/atvejo vadybininkai), vyksta užimtumas (veiklos, tokios kaip sportas, menai ar technologijos, padeda ugdyti atsakingą požiūrį ir suteikia galimybę išreikšti save, stiprinti savivertę), grupiniai užsiėmimai (socialinių įgūdžių lavinimas per diskusijas, komandinį darbą ir konfliktų sprendimo pratybas), prevencinė veikla (akcentuojama nusikaltimų prevencija, atsakingo gyvenimo būdo skatinimas).</p> <p>Ypatingas dėmesys yra skiriamas kognityvinei elgesio terapijai, kuri paremta MĄSTYMO, JAUSMŲ IR ELGESIO principų derme.</p>													
Išvados													
<p>Itin sudėtingo elgesio paaugliams VSC tampa saugi aplinka, kurioje galima reflektuoti savo elgesį ir mokytis jo keitimo, ugdyti socialinius įgūdžius ir asmenines kompetencijas, reikalingas asmeniniam, visuomeniniam ir pilietiniam gyvenime, tokiu būdu kuriamas pasitikėjimas savimi ir stiprinami santykiai su šeima bei visuomene. Yra sumažinama rizika, kad paauglys grįš prie delinkventinio elgesio.</p> <p>Svarbu, kad VSC nebūtų laikomas bausme, o būtų suvokiamas kaip pagalbos įrankis, padedantis jaunuoliui susidoroti su sunkumais ir atkurti savo vietą visuomenėje.</p>													

TOLERANCIJOS SVARBA IKIMOKYKLINIAME AMŽIUJE TEISIŲ IR PAREIGŲ KONTEKSTE

Vičienė Raminta

Klaipėdos lopšelis-darželis Puriena

Ivadas

Temos aktualumas. Vaikų teisės, šiandienos pasaulyje, apima teisę į pagarbą, individualumą ir lygybę. Tai reiškia, kad kiekvienas vaikas turi būti priimtas toks, koks yra, nepaisant skirtumų. Skirtumų, kurių vaikai dažnai nepastebi, kol mes, suaugę jų nepabrėžiame. Tai viena iš priežasčių, kodėl pedagogai ikimokykliniame amžiuje atlieka labai svarbų vaidmenį formuojant vaiko tolerancijos ribas. Mokytojas kuria emociškai saugią aplinką, nepaisant įtraukiojo ugdymo patiriamų iššūkių: individualizuoto mokymosi, mokinių gerovės, daugiaprofesinio požiūrio į mokymą ir dialogo su tėvais idėjos, kurios negali būti realizuotos tradiciniais mokytojų taikomais metodais ir ribotomis žiniomis apie mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymą (Lakkala, Juškevičienė, Česnavičienė, Poteliūnienė, Ustilaite, Uusiautti, 2019). Kai grupėje ugdomi įvairių gebėjimų vaikai, yra mokomasi empatijos ir bendradarbiavimo. Tai leidžia vaikams suprasti ir priimti vienas kitą.

Mokytojai yra plačiai atvėrę savo tolerancijos langą, priima ir stengiasi atliepti visų vaikų poreikius. Kitaip tariant, pedagogas atliepiantis kiekvieno vaiko poreikius ir priimantis jo individualumą yra puikiausias tolerancijos ugdymo pavyzdys mažiesiems „žiūrovams“. Mokytojas prisiima atsakomybę sukurti galimybę kiekvienam vaikui jaustis visaverčiu (nepaisant savo asmeninių resursų). Organizuojant bendras veiklas, akcentuojant komandinį darbą ir diskusijas apie draugystę, bendravimą bei pagalbą – ugdoma vaikų tolerancija. Tai daroma, pirmenybę teikiant kurti emociškai saugią aplinką, kur mokiniai jaučiasi vertinami, gerbiami, aktyviai dalyvaujantys, susiję su mokykla ir įsitraukiantys (Navaitienė, 2021). Ikimokyklinis amžius – tai svarbus laikas, kai vaikai pradeda mokytis gyventi socialinėje aplinkoje, kurioje pagarba ir tolerancija tampa, kertinių jų santykių su savimi ir kitais, pagrindu. Šiame amžiuje vaikai pirmą kartą susiduria su skirtingais charakteriais, gebėjimais ir poreikiais. Todėl tolerancijos ugdymas ne tik padeda formuoti jų moralines vertybes, bet ir prisideda prie harmoningos socialinės aplinkos kūrimo. Ugdant vaikų toleranciją prevencinių valandėlių metu, galima pastebėti, jog teoriniu aspektu, vaikai yra linkę priimti vieni kitus, netgi atkreipiant jų dėmesį į skirtumus, kuriuos turime kiekvienas (plaukų, akių, spalva, ūgis, apranga, charakteris).

Nepaisant to, kasdienėse veiklose besąlygiškai priimti kitą, kartais tampa nemenku iššūkiu: duoti ranką, atsisėsti šalia, priimti į bendrą žaidimą, grupelę, išklaudyti, paguosti, padėti. Vaikai mieliau pasirenka buvimą su jau puikiai pažįstamais ir pasirinktais draugais. Galima daryti išvadą, kad jų tolerancija naujoms patirtims, su kitais vaikais, dar vystosi. Čia, labai svarbu, kad vaikai suprastų, jog tolerancija yra ne tik graži idėja, bet ir praktinė gyvenimo nuostata, kuri tiesiogiai siejasi su jų pačių teisėmis ir pareigomis. Apie kiekvieno prigimtine teisę į draugystę ir pagarbą, galime kalbėti tada, kai akcentuojame, jog norint pagarbaus elgesio savo atžvilgiu, ją turime parodyti kitam. Pavyzdžiui, vaikai su specialiaisiais poreikiais skatina kitus ugdytinius suvokti, kad skirtumai yra natūrali žmogaus dalis. Toks požiūris stiprina vaikų socialinius įgūdžius, padeda spręsti konfliktus ir užkerta kelią patyčioms. Tad pedagogai, nepaisant visų įtraukiojo ugdymo keliamų iššūkių, savo pavyzdžiu rodo, jog visi vaikai, nepriklausomai nuo jų gebėjimų – turėtų galimybę augti ir tobulėti, jaustųsi priimti ir vertinami. Tik tuomet galime užtikrinti, kad kiekvienas vaikas ugdymo įstaigoje patirtų laimę ir jaustųsi visaverčiu visuomenės nariu.

(nuotrauka iš interneto)

Išvados

Tolerancija ikimokykliniame amžiuje yra neatsiejama nuo vaikų teisių ir pareigų, pedagogo pavyzdžio. Ji ne tik padeda sukurti draugišką ir pagarbą atmosferą grupėje, bet ir ugdo mažųjų gebėjimą priimti įvairovę.

ĮTRAUKIOJO UGDYMO PRINCIPŲ ĮGYVENDINIMAS TEATRINE VEIKLA

Volkovaitė Dagna

Klaipėdos miesto lopšelio-darželio Puriena

Įvadas

Temos aktualumas. *Ikimokyklinio ugdymo programos gairėse* (2015) ypatingas dėmesys yra skiriamas vaikų visuminiam, įtraukiam, žaidimu ir patirtine veikla grįstam ugdymo(si) procesui. *Gairės* parengtos vadovaujantis svarbiausiais ikimokyklinio ugdymo principais, užtikrinančiais ugdymo(si) kryptingumą, integralumą, veiksmingas ugdomasias sąveikas ir ugdymo(si) kokybę:

- *ugdymo(si) ir priežiūros vienovės principas,*
- *vaiko raidos ir ugdymo(si) dermės principas,*
- *žaismės principas,*
- *sociokultūrinio kryptingumo principas,*
- *integralumo principas,*
- *įtraukties principas,*
- *kontekstualumo principas,*
- *vaiko ir mokytojo bendro veikimo principas,*
- *lėtojo ugdymo(si), užtikrinančio gilų įsitraukimą, principas,*
- *reflektyvaus ugdymo(si) principas,*
- *šeimoms ir mokyklos partnerystės principas.*

Siekiant užtikrinti visuminį vaikų ugdymąsi, *Gairėse* pateikiama aštuoniolika pasiekimų sričių, skirtų vaikų ugdymosi pasiekimams. Siekiant įtraukaus, visiems vaikams prieinamo ir sėkmingo ugdymosi, teatrinę veiklą stengiamasi įtvirtinti ir grįsti universalus dizaino mokymuisi prieiga. Kadangi ikimokyklinio ugdymo(si) pagrindas yra visuminis ugdymas(is), universalus dizainas mokymuisi, vaiko žaidimas ir kita patirtinė veikla, tai juo ir vadovaujamosi kuriant vaikams spektaklius, atnaujinant ir plėtojant savitą vaikų ugdymo(si) modelį per teatrą.

Vaiko sėkmingas ugdymasis, įtraukiojo ugdymo principų įgyvendinamas daro įtaką vaikų emocinių, socialinių, fizinių, pažinimo, kalbos, kūrybos potencinių galių harmoningam plėtojimuisi. Universalus dizainas mokymuisi yra kiekvieno vaiko sėkmingą ugdymąsi laiduojanti įtraukaus ugdymo organizavimo prieiga. Todėl teatrinė veikla: a) užtikrina visavertę įtrauktį; b) užtikrina prigimtinių kiekvieno vaiko ugdymosi skirtumų pripažinimą.

Išvados

Teatrinė veikla užtikrina: vaiko įsitraukimą į ugdomąją veiklą, sudomina ir sužadina pozityvias emocijas; kuriant spektaklius, vaikams sudaromos galimybės pasirinkti veiklą, medžiagas, priemones, veikimo vietas, veikti vienam ar bendradarbiaujant. Pasirinkimai sukuria prielaidas rasti įvairioms savo turiniu veikloms, atliepia skirtingus vaikų interesus, gebėjimų lygį ir mokymosi būdų įvairovę. Teatrinė veikla stengiamasi įgyvendinti įtraukiojo ugdymo principus ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

nuotraukos iš interneto

**VAIKYSTĖS PEDAGOGIKOS STUDIJŲ PROGRAMOS STUDENTŲ
PARENGTI STENDINIAI PRANEŠIMAI**

VAIKO TEISĖ BŪTI SVEIKAM

Kanapeckaitė Justė, Pačerinskytė Akvilina

Klaipėdos universitetas

Ivadas

Temos aktualumas. Vaiko teisė į sveikatą yra esminė žmogaus teisė, apimanti ne tik medicininę priežiūrą, bet ir teisę į sveiką aplinką bei tinkamas gyvenimo sąlygas. Sveikas vaikas gali aktyviai dalyvauti visuomenės gyvenime, mokytis ir siekti savo tikslų, todėl sveikatos apsauga yra esminė prielaida kiekvieno vaiko ir visos visuomenės ateičiai (Kaniauskas, 2022). Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas (1996) aiškiai įtvirtina šią teisę ir numato valstybės pareigą užtikrinti saugią, sveiką ir palankią vaikų raidai aplinką. Vis dėl to Lietuvoje ši teisė praktiškai susiduria su iššūkiais. Higienos instituto atlikti tyrimai (2020) rodo, kad vos 13,6% vaikų reguliariai dalyvauja aktyviose veiklose, o 25% kasdien praleidžia daugiau nei 4 valandas prie ekranų. Tokie rezultatai kelia pavojų vaikų sveikatai ir rodo būtinybę įgyvendinti kompleksines pokių programas.

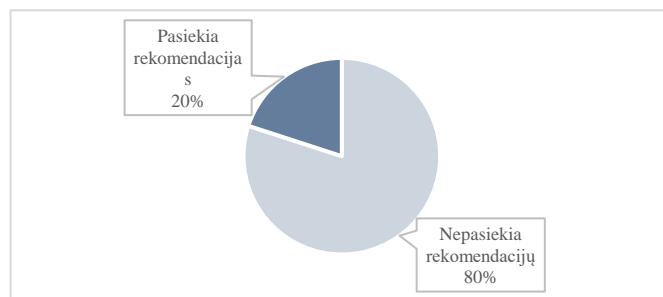
Tyrimo problema. Kaip pradinė klasių mokyklos gali užtikrinti vaiko teisę į sveikatą, stiprinant sveikos gyvensenos įpročius?

Tyrimo tikslas. Išanalizuoti, kaip pradinio ugdymo mokyklos veiklos padeda ugdyti sveikos gyvensenos įpročius ir palaiko vaikų psichikos bei emocinę sveikatą.

Tyrimo metodai. Mokslinės literatūros ir dokumentų analizė.

Pagrindiniai tyrimo rezultatai

Fizinio aktyvumo trūkumas tarp vaikų yra globali problema, kurią atspindi Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) duomenys: 80% vaikų ir paauglių visame pasaulyje nepasiekia rekomenduojamo fizinio aktyvumo lygio – bent 60 minučių vidutinio ar didelio intensyvumo veiklos kasdien (LR SAM, 2023).

Fizinio aktyvumo lygis pasaulyje pagal PSO.
(parengta, remiantis LR SAM (2023). Fizinio aktyvumo situacija)

Mokyklos yra pagrindinė vieta, kurioje galima skatinti fizinį aktyvumą. Estijoje įgyvendinti „Aktyvios mokyklos“ projektai parodė, kad reguliarios aktyvios pertraukos gali padidinti vaikų fizinį aktyvumą iki 30% (Estonian Public Health Report, 2021). Lietuvoje taip pat nuo 2022 metų egzistuoja iniciatyva „Aktyvi mokykla“. Šios iniciatyvos metu mokyklos bendruomenėms pateikiamos rekomendacijos ir priemonės, kaip stiprinti fizinį aktyvumą ir gerinti vaikų sveikatą (Klaipėdos miesto visuomenės sveikatos biuras, 2022).

Mokytojai vaidina esminį vaidmenį skatinant vaikų fizinį aktyvumą ir formuojant sveikos gyvensenos įpročius. PSO pabrėžia, kad mokykla yra tinkamiausia vieta vaikų aktyvumui skatinti, nes čia jie praleidžia didžiąją dienos dalį (WHO, 2021). Mokytojai galėtų įtraukti aktyvias pertraukas pamokų metu, kurios skatina vaikus judėti ir gerina jų koncentraciją (Colella, 2024). Be to, integruojant judėjimą į ugdymo procesą, pavyzdžiui, fizinius žaidimus matematikos ar kalbų pamokose, vaikai ne tik mokosi, bet ir palaiko fizinį aktyvumą (Gao, Kway, 2024). Mokytojai taip pat gali bendradarbiauti su visuomenės sveikatos specialistais, organizuoti sporto šventes ar skatinti aktyvias veiklas už mokyklos ribų (Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centras, 2020). Šie veiksniai prisidėtų prie mažėjančio vaikų fizinio aktyvumo problemos sprendimo ir geresnio jų sveikatos užtikrinimo.

Išvados

✚ Vaiko teisė į sveikatą yra pagrindinė sąlyga jo gerovei, kurią mokyklos gali stiprinti skatindamos fizinį aktyvumą ir sveikos gyvensenos įpročius.

✚ Mokytojai, integruodami aktyvias veiklas į ugdymo procesą, svariai prisideda prie vaikų sveikatos gerinimo ir jų teisės į sveiką aplinką užtikrinimo.

VAIKO TEISĖ Į NEDISKRIMINAVIMĄ

Jakaitytė Deimantė, Jonaitytė Kamilė

Klaipėdos universitetas

Įvadas

Temos aktualumas. Vaiko teisė į nediskriminavimą yra esminė visuomenės vertybė, kuri užtikrina visų vaikų lygybę nepriklausomai nuo jų tautybės, lyties, socialinės padėties ar kitų skirtumų. Diskriminacijos prevencija vaikystėje padeda kurti sąžiningą ir įtraukią visuomenę.

Tyrimo problema. Nepaisant įstatymų, diskriminacija vaikų atžvilgiu vis dar egzistuoja švietimo sistemoje, socialinėje aplinkoje ir kasdieniame gyvenime.

Tyrimo tikslas. Nustatyti pagrindines diskriminacijos priežastis ir pasiūlyti priemones, skatinančias pagarbą, įtrauktį bei lygybę vaikų atžvilgiu.

Tyrimo metodai.

- Mokslinės literatūros ir dokumentų analizė.
- Pedagogų ir tėvų apklausa siekiant suprasti jų požiūrį į šią problemą.

Pagrindiniai teiginiai

Diskriminacijos apraiškos: *Dažniausiai pasireiškia dėl kultūrinių, socialinių ar ekonominių skirtumų.*

Švietimo vaidmuo: *Mokyklos dažnai neturi pakankamai resursų ir priemonių kovai su diskriminacija.*

Visuomenės sąmoningumas: *Nepakankamas dėmesys įtraukiojo ugdymo reikšmei trukdo efektyviai mažinti diskriminaciją.*

Priemonės pasiūlymas: Žaidimas „Istorijų kortelės“ (5-8 m.)

Tikslas: mokyti vaikus suprasti priežastis ir pasekmės ryšį bei tai, kad visi veiksmai turi pasekmes.

Žaidimo eiga: 1. Paruoškite korteles, ant kurių vaizduojamos įvairios situacijos. 2. Išdalinkite korteles vaikams. 3. Vaikai turi sudėti korteles teisinga tvarka, kad susidarytų pilna istorija. 4. Vaikai turi papasakoti istoriją, remdamiesi tuo, kas vaizduojama ant kortelių, ir paaiškinti, kodėl taip atsitiko. 5. Diskusija - „Kas būtų nutikę, jei vaikai būtų pasidalinę žaislais nuo pradžių?“ - „Kodėl svarbu nejuokauti iš kitų?“ - „Kaip galime padėti, jei kažkas liūdi?“ ir t.t. 6. Apibendrinimas: vaikai kartu priima sprendimus, kaip elgtis geriausiai.

Išvados. Vaikų teisės į nediskriminavimą užtikrinimas reikalauja sisteminio požiūrio ir bendradarbiavimo tarp šeimos, mokyklos ir visuomenės. Empatijos, tolerancijos ir pagarbos ugdymas yra raktas į diskriminacijos mažinimą.

VAIKO TEISĖ BŪTI MYLIMAM

Jurkutė Evelina, Pakalniškytė Gabrielė

Klaipėdos universitetas

Ivadas.
<p>Temos aktualumas. Kiekvienas vaikas turi teisę jausti mylimas. Meilė ir emocinis palaikymas yra pagrindiniai vaikystės vystymosi ir gerovės elementai. Vaiko teisė būti mylimam apima ne tik fizinį ir materialinį vaikų saugumą, bet ir emocinį, psichologinį palaikymą, kuris daro tiesioginę įtaką vaiko psichinei ir fizinei gerovei, asmenybės formavimuisi ir socializacijai. Thomson A. Ross (2016) teigia, jog tėvų emocinis palaikymas, ypač meilė ir dėmesys, turi didelę įtaką vaikų gebėjimui susidoroti su stresu ir kurti tvirtus socialinius ryšius. Autorius taip pat pabrėžia, kad teigiama vaikystės patirtis, kurioje gausu meilės ir rūpestio, gali sumažinti ateities emocinių psichologinių problemų riziką. Pasak Gopkin (2016) svarbu, jog vaikai jaustųsi mylimi ir saugūs, nes tai skatina kūrybiškumą ir gebėjimą mokytis iš aplinkos.</p> <p>Tyrimo problema. Kokį poveikį vaikų emocinei gerovei turi tėvų meilė?</p> <p>Tyrimo tikslas. Teoriškai pagrįsti vaiko teisę būti mylimam.</p> <p>Tyrimo metodai. Mokslinės literatūros ir duomenų analizė.</p>
Pagrindiniai teiginiai
<p>Mokslinė literatūros analizė atskleidė, kad tėvų meilė ir emocinis palaikymas yra esminiai vaikų psichologinės, emocinės ir socialinės raidos veiksniai. Vaiko teisė būti mylimam yra ne tik moralinis ir emocinis principas, bet ir būtina sąlyga užtikrinti jo gerovę bei sėkmingą ateitį. Gopnik (2016) pabrėžia, kad tėvų meilė padeda vaikams tapti kūrybiškesniems ir socialiai labiau įsitraukusiems, nes šiltas emocinis palaikymas skatina atvirumą naujoms patirtims ir sveikų socialinių ryšių kūrimą. Emociškai palaikomoje aplinkoje vaikai turi daugiau galimybių savarankiškai spręsti problemas, eksperimentuoti ir išbandyti naujas idėjas, o tai skatina jų kūrybinį mąstymą ir sprendimų priėmimo įgūdžius. Thompson A. Ross (20216) teigia, kad vaikai, patyrę traumas ar apleidimą, gali atsigauti ir pasiekti emocinį stabilumą, turėdami nuolatinį meilės ir palaikymo šaltinį. Tėvų meilė ir rūpestis yra esminiai veiksniai, kurie padeda vaikams susidoroti su stresu ir sukurti tvirtus emocinius pamatus, kurie palengvina jų adaptaciją ateityje. Vaikams labai svarbu jaustis mylimais, pripažintais, reikalingais. Jie turi jausti suaugusiųjų rūpestį bei bendraamžių priėmimą. Vaikui turi būti keliami jo brandą atitinkantys reikalavimai bei vertinamos jo pastangos. (Buzaitytė–Kašalynienė ir kt., 2018). Taip pat ir Stankevičiūtė (2015), pabrėžia, kad tėvų meilė yra būtina vaikų emociniam stabilumui ir socialinei raidai. Meilė ir palaikymas padeda vaikams jaustis saugiais ir pasitikėti kitais, kas yra svarbu formuojant jų socialinius įgūdžius ir gebėjimą spręsti konfliktus.</p>
Išvados
<p>Vaiko teisė būti mylimam yra pagrindinė prielaida sveikai jo raidai ir psichosocialinei gerovei. Tėvų meilė, rūpestis ir palaikymas ne tik užtikrina emocinį stabilumą vaikystėje, bet ir turi ilgalaikį poveikį vaiko gebėjimui prisitaikyti, mokytis ir sėkmingai integruotis į visuomenę. Šie rezultatai pabrėžia, kad šeimos, mokyklos ir visuomenės bendradarbiavimas yra būtinas, siekiant apsaugoti ir puoselėti vaikų teisę būti mylimiems.</p>

MES SKIRTINGI, BET KARTU IR VISI LYGŪS

Bartkutė Gabija, Urbanavičiūtė Liepa

Klaipėdos universitetas

Išvadas

Temos aktualumas. Šiuolaikinėje visuomenėje ši tema yra itin aktuali, nes pasaulis yra įvairus. Tema „Mes skirtingi, bet kartu ir visi lygūs“ skatina platesnę diskusiją apie tai, kaip visuomenė gali sėkmingai integruoti skirtingų požiūrių ir patirčių turinčių vaikus, kartu užtikrindama pagarbą žmogaus teisėms.

Tyrimo problema. Nepaisant vis dažniau girdimų diskusijų apie toleranciją ir lygybę, vis dar egzistuoja diskriminacija ir nelygybė.

Tyrimo tikslas. Išsiaiškinti, kaip tolerancija ir skirtingumų priėmimas gali pagerinti vaikų gyvenimą.

Tyrimo metodai. Mokslinės literatūros analizė.

Tyrimo radiniai

Tolerancijos ugdymas ir jo nauda

<i>Emocinis saugumas ir gerovė</i>	Kai vaikai patiria, kad jų unikalumas vertinamas, jie jaučiasi saugesni, o tai tiesiogiai prisideda prie jų emocinės gerovės.
<i>Socialinių įgūdžių ugdymas</i>	Vaikai, ugdomi tolerancijos dvasia, lengviau užmezga draugystes, išmoksta spręsti konfliktus taikiai, dalytis atsakomybe bei dirbti komandoje.
<i>Konfliktų prevencija ir patyčių mažinimas</i>	Kai vaikai supranta kitų skirtumus ir mokosi juos gerbti, jie mažiau linkę demonstruoti agresyvų elgesį ar stereotipinį mąstymą.
<i>Akademinių pasiekimų gerinimas</i>	Mokiniai, kurie jaučiasi priimti ir palaikomi, yra labiau motyvuoti mokytis, mažiau linkę praleisti pamokas ar išgyventi stresą, susijusį su atmetimo baime.
<i>Globalios visuomenės piliečių ugdymas</i>	Pasaulio įvairovės supratimas ir tolerancijos ugdymas skatina vaikus būti empatiškais, atvirais ir lankstesniais.
<i>Ankstyvosios intervencijos ir ilgalaikis poveikis</i>	Vaikai, kurie nuo mažens supranta lygybės ir pagarbos svarbą, tampa labiau sąmoningi ir socialiai atsakingi piliečiai, prisidedantys prie harmoningos visuomenės kūrimo.

Išvados

Nepaisant to, kad egzistuoja prevencijos skatinančios toleranciją, jos nepakankamai įtraukiamos į vaikų ugdymą. Tolerancijos ugdymas gali pagerinti vaikų saugumo jausmą artimoje aplinkoje, gerinti socialinius įgūdžius ir konfliktų bei patyčių prevenciją. Mokantis tolerantiškoje aplinkoje vaikų akademiniai pasiekimai geresni, jie priima pasaulinę įvairovę ir ugdo lygybės bei pagarbos svarbą.

TĖVŲ ĮTAKA IR JŲ ASMENINIS PAVYZDYS VAIKO UGDYMU(SI)

Borovec Anastasija

Klaipėdos Universitetas

Įvadas

Temos aktualumas. *Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatose* pabrėžiama, kad siekiant užtikrinti švietimo prieinamumą, tęstinumą ir socialinį teisingumą, taip pat švietimo plėtotę, įtvirtinama ir nuosekliai įgyvendinama asmeninė tėvų atsakomybė už vaikų mokymąsi/ugdymąsi.

Tyrimo problema. Kaip tėvų elgesys ir asmeninis pavyzdys daro įtaką vaiko ugdymui(si)?

Tyrimo tikslas. Analizuoti tėvų elgesį ir asmeninį pavyzdį vaiko ugdymui(si).

Tyrimo metodai. Mokslinės literatūros ir dokumentų analizė.

Pagrindiniai radiniai

Tėvų įtaka vaikų vertybėms:

Tėvai, rodantys pagarbą ir empatiją savo pavyzdžiu įvairioms socialinėms grupėms, padeda formuoti atvirą ir tolerantišką vaikų požiūrį (Smith & Barr, 2019):

- ✓ 80 % apklaustų vaikų nurodė, kad tėvų elgesys daro įtaką jų pačių vertinimams;
- ✓ 65 % vaikų teigė, kad tėvai kalba apie lygybės ir pagarbos svarbą.

Pedagoginė refleksija:

Pedagogai pabrėžė, kad tėvų ir mokytojų bendradarbiavimas yra esminis veiksnys, siekiant įtraukti visus vaikus į ugdymo procesą (Jones et al., 2018). Mokyklose, kuriose organizuojamos bendros tėvų ir vaikų veiklos, ugdymąsis/mokymąsis tampa efektyvesnis.

M. Warren, S. Hong, C. Rubin (2009) pateikia tėvų, mokytojų tarpusavio santykių modelį, kuris jų nuomone, daro įtaką vaikų elgesiui,

(nuotraukos iš interneto)

Didžiąją dalį tėvų labai svarbu gerai išauklėti savo vaikus. Tačiau ne visi iš jų suvokia, jog vien tik pasakyti vaikui, kaip elgtis tam tikroje situacijoje, neužtenka. Taip pat tėvai turėtų savo žodžius iliustruoti atitinkamais veiksmais. Pavyzdžiui, jei tėvai vaiko prašo pagarbiai bendrauti su aplinkiniais, tačiau tuo pat metu tėvai kalba piktesniu tonu su aptarnaujančiu personalu prekybos centre, tai tėvų prašymai tikrai neturės prasmės. Vaikai puikiai supranta, kur yra tiesa, o kur melas, tad tėvai turėtų neapsimetinėti prie jų ir pirmiausia atkreipti dėmesį į savo elgesį.

Išvada

Tėvų pavyzdys vaikams yra be galo svarbus ir, nors ir reikia įdėti šiek tiek pastangų, norint jį sukurti gerą, su laiku tai tikrai atsiperka. Vaikai – patys tikriausi tėvų atspindžiai!

VAIKO TEISIŲ SVARBA

Baranauskas Taurus

Klaipėdos universitetas

Įvadas

Temos aktualumas. Vaikų teisių apsauga šiandieniniame pasaulyje yra esminis dalykas, siekiant užtikrinti sveiką ir saugią vaikų raidą bei ugdymą. Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija (1989) nurodo pagrindinius vaikų apsaugos principus ir teises, kurios turi būti ginamos ir puoselėjamos kiekvienoje visuomenėje. Vaiko teisė į gyvybę, vystymąsi, apsaugą nuo smurto, išnaudojimo ir diskriminacijos yra pagrindiniai prioritetai, užtikrinantys pilnavertį vaikų gyvenimą. Dabartiniame globaliame kontekste vaikų teisių užtikrinimas susiduria su daugybe iššūkių. Nepaisant įstatyminių ir politinių įsipareigojimų, pasaulyje tebėra milijonai vaikų, kurie negali pasinaudoti savo pagrindinėmis teisėmis: į sveikatą, švietimą, socialinę apsaugą, apsaugą nuo smurto ir diskriminacijos. Įtraukusis ugdymas yra viena svarbiausių priemonių, kuri gali padėti spręsti vaikų atskirties ir diskriminacijos problemas (UNESCO, 2023). Pasaulio regionų socialinė ir ekonominė nelygybė riboja vaikų galimybes pasinaudoti savo teisėmis. Be to, dažnai vaikai, gyvenantys konfliktinėse zonose ar pabėgėlių stovyklose, negali gauti tinkamo išsilavinimo ir sveikatos priežiūros, o tai pažeidžia jų teises ir riboja jų galimybes ateityje.

Tyrimo problema. Kaip įgyvendinti vaikų teisių konvenciją taip, kad ji taptų ne tik teorine, bet ir praktine kasdienybe? Kaip visuomenė, švietimo sistemos ir bendruomenės gali padėti vaikams suprasti ir realizuoti savo teises, o kartu užtikrinti jų saugumą ir gerovę? Svarbu išsiaiškinti, kaip efektyviai kovoti su diskriminacija, stereotipais ir socialine atskirtimi, kurie trukdo vaikams naudotis savo teisėmis.

Tyrimo tikslas. Išsiaiškinti vaiko teisių svarbą ir jų įgyvendinimo galimybes.

Norint atliepti tyrimo tikslą, reikia įvairiose socialinėse ir švietimo aplinkose įvertinti, kaip vaikai gali užsitikrinti savo teises per įtrauktį, per bendradarbiavimą su kitais; siekti analizuoti skirtingus gerosios praktikos pavyzdžius, kurie padeda efektyviai įgyvendinti vaikų teises mokyklose, bendruomenėse, institucijose ir pan. **Tyrimo metodai.** Mokslinės literatūros ir dokumentų analizė.

Pagrindiniai rezultatai

Vaikų teisių įgyvendinimas glaudžiai susijęs su švietimo sistemos įtraukumu ir efektyviu visų bendruomenės narių bendradarbiavimu. Įtraukusis ugdymas ir tolerantiška aplinka mokyklose yra vieni iš svarbiausių veiksnių, užtikrinančių vaikų gerovę, saugumą ir sėkmę. Įtrauki aplinka skatina vaikų savivertę, suteikia galimybę aktyviai dalyvauti ugdymo procese bei patirti sėkmę nepriklausomai nuo jų galimybių ar socialinės padėties. Nustatyta, kad diskriminacija ir stereotipai vis dar lieka viena iš didžiųjų kliūčių įgyvendinant įtraukųjį ugdymą (UNESCO, 2023). Vaikai su negalia, etninės mažumos ir vaikai iš skurdesnių šeimų dažnai susiduria su papildomomis kliūtėmis, kurios riboja jų galimybes naudotis teise į išsilavinimą ir socialinę apsaugą. Gerosios praktikos pavyzdžiai rodo, kad sėkmingas vaikų teisių įgyvendinimas reikalauja ne tik švietimo sistemos reformų, bet ir visos visuomenės požiūrio keitimo į vaikus kaip lygiavertčius bendruomenės narius. Svarbus vaidmuo tenka tėvams, mokytojams ir bendruomenės nariams, kurie turi kurti aplinką, skatinančią vaikų įsitraukimą ir jų teisių įgyvendinimą.

(Nuotrauka iš interneto)

Išvados

Vaiko teisių apsaugos stiprinimas ir įgyvendinimas įtraukiuoju būdu yra būtina priemonė, siekiant sukurti sveiką, laimingą ir saugią aplinką vaikams. Tam reikalingas visų švietimo ir socialinių dalyvių bendradarbiavimas, tolerancijos puoselėjimas bei kiekvieno vaiko teisės įgyvendinimas praktiškai. Įtraukios aplinkos kūrimas padeda užtikrinti, kad visi vaikai, nepriklausomai nuo jų kilmės ar galimybių, galėtų realizuoti savo potencialą ir prisidėti prie visuomenės gerovės.

VAIKO TEISĖ MOKYTIS: ISTORINIŲ ASMENYBIŲ INDĖLIS

Kaminaitė Rugilė, Balandytė Lina

Klaipėdos universitetas

Įvadas

Temos aktualumas. Vaikas turi teisę mokytis, siekdamas visapusiškai ugdyti savo asmenybę, talentą, protinius, fizinius, dvasinius gebėjimus ir juos nuolat tobulinti (*Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas*, 2017). Toks ugdymo(si) procesas svarbus kiekvienam individui, todėl tokios asmenybės kaip Maria Montessori, Šv. Jonas Bosko bei Malala Yousafzai siekė ir tebesiekia užtikrinti vaikų teisę į mokslą. Nors kai kurių iš minėtų asmenybių jau nebėra gyvųjų pasaulyje, jų indėlis į šį gražų tikslą tebėra gyvas tarp mūsų, o šių žmonių sukurti bei taikyti metodai švietimo sistemoje naudojami iki pat šių dienų.

Tyrimo problema. Koks istorinių asmenybių indėlis į vaiko teisę mokytis?

Tyrimo tikslas. Atskleisti istorinių asmenybių indėlį į vaiko teisę mokytis.

Tyrimo metodai. Mokslinės literatūros ir dokumentų analizė.

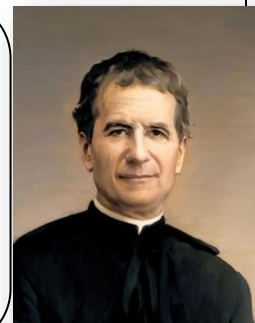
Pagrindiniai radiniai

Maria Montessori (1870 – 1952) – italų pedagogė ir gydytoja sukūrė pedagoginius metodus orientuotus į vaikų savarankiškumą, laisvę ir individualias mokymosi galimybes. Pedagogė teigė, kad visi vaikai turi teisę į švietimą, kuris atitiktų jų natūralų vystymąsi, unikalius poreikius ir individualų mokymosi tempą.

„Geriau yra uždegti vaikui ugnį, negu užpūsti ją.“ (*Maria Montessori*)

Šv. Jonas Bosko (1815 - 1888) – italų kunigas ir pedagogas. Šv. Jonas Bosko įkūrė Oratorijas, kurios buvo ne tik religinės bendruomenės, bet ir socialiniai ir edukaciniai centrai, skirti padėti skurdą patiriantiems vaikams. Jo pedagogika buvo grindžiama meile, pagarba ir pasitikėjimu, o išsilavinimas išskiriamas kaip pagrindinis įrankis, leidžiantis vaikui rasti vietą visuomenėje. Šv. Jonas Bosko įkūrė Saleziečių kongregaciją, kuri steigia mokyklas, prieglaudas, profesinio mokymo centrus visame pasaulyje. Jonas Bosko teigė: „*Daugiau pasieksite mylinčiu žvilgsniu ir drąsinančiu žodžiu nei daugybe pabarimų.*“

Malala Yousafzai (1997 – dabar) – Pakistano aktyvistė ir Nobelio taikos premijos laureatė (2014 m.) tapo tarptautiniu simboliu kovojant už vaikų teisę į išsilavinimą. 2012 m. Malala buvo sužeista talibų dėl savo kovos už mergaičių teisę į švietimą. Po šio įvykio ji tapo viena garsiausių pasaulio aktyvistėlių kovojančių už mergaičių švietimą ir lygybę. Malala įkūrė fondą, kuris remia švietimo iniciatyvas visame pasaulyje, ypač regionuose, kuriuose trūksta švietimo galimybių. Jos darbas paskatino daugelį šalių stiprinti savo švietimo politiką ir užtikrinti, kad visi vaikai turėtų galimybę mokytis be diskriminacijos.

Išvados

Istorinių asmenybių kaip Maria Montessori, Šv. Jono Bosko, Malala Yousafzai indėlis į vaikų teisę mokytis ne tik prisideda prie švietimo tobulinimo, bet ir skatina įvairias visuomenes suvokti švietimo svarbą kiekvienam vaikui. Šių asmenybių darbai, sukurti metodai turi ilgalaikį poveikį ir šiandieninėje švietimo sistemoje, užtikrinant, kad vaikai turėtų galimybę mokytis, augti ir pasiekti savo asmenybinį potencialą.

VAIKO TEISĖ BŪTI IŠGIRSTAM

Staugaitytė Danielė, Valiūtė Paulina

Klaipėdos universitetas

Ivadas

Temos aktualumas. Lietuvoje atlikti moksliniai tyrimai pabrėžia, kad nors vaiko balso vertinimas formaliai įtvirtintas švietimo sistemoje, praktikoje vaiko balsas dažnai lieka neišgirstas, ypač dėl suaugusiųjų autoriteto ir kultūrinių barjerų (Šatienė ir kt., 2020). Tyrimai rodo, kad kai vaikai jaučiasi išgirsti ir įtraukti, tai stiprina jų pasitikėjimą savimi, skatina emocinį ir socialinį vystymąsi bei demokratinių vertybių ugdymą (Lansdown, 2011).

Tyrimo problema. Kokį įtaką vaiko teisės būti išgirstam įgyvendinimas daro vaikų emocinei gerovei ir savivertei?

Tyrimo tikslas. Išanalizuoti, kaip vaiko teisės būti išgirstam įgyvendinimas daro įtaką vaikų emocinei gerovei ir savivertei.

Tyrimo metodai. Teoriniai: mokslinės literatūros ir dokumentų analizė.

Pagrindiniai radiniai

Kaip teigia E. Bender (2024) vaikams augant pastebime, kaip jie tampa žinių „*kempinėmis*“, sugeria į save tiek daug informacijos iš juos supančio pasaulio ir pritaiko ją kasdiniame gyvenime. Vienas iš būdų, kaip paskatinti šį augimą, yra mokyti vaikus, kad jų balsai yra svarbūs ir kaip svarbu pastovėti už save, kai to reikia. Kai mes juos išmokysime, kad jiems leidžiama pasakyti „taip“ arba „ne“ arba pasidalyti savo norais ir poreikiais su kitais, jie galės drąsiau žengti į pasaulį, nes turi tam teisę. Mūsų kaip suaugusiųjų pareiga išmokyti juos naudoti savo balsus mandagiai, pagarbiai, tačiau turint pakankamai galios ir pasitikėjimo, kad būtų išgirsti. (Bender, 2024)

Vaikų balso išgirdimas yra pagrindinis veiksnys, užtikrinantis jų emocinę gerovę ir savivertę, ypač sprendžiant situacijas, susijusias su teisių pažeidimais (Cipriano, 2023). Mokslinių tyrimų logika, A. Bechara (2023), teigia, kad vaikų nuomonės išklauskymas bei atsižvelgimas į ją, stiprina pasitikėjimą savimi, mažina stresą ir formuoja psichologinį atsparumą. O tinkama reakcija iš suaugusiųjų, emocijų valdymo pavyzdys, vaikams sukuria saugumo jausmą ir jie jaučiasi reikalingi, mylimi, kas yra labai svarbu besivystančiai raidai (NAEYC, 2023).

Vaiko teisė būti išgirstam yra svarbi, nes tai skatina saugius ir teisingus tarpusavio šeimos santykius, pagerina psichinę vaikų sveikatą, sumažina vaikų prievartą ir nepriežiūrą, padidina socialinį – emocinį visuomenės sąmoningumą (Stafford, Harkin, Rolfe, Burton, Morley, 2021).

Išvados

Išanalizavus mokslinę literatūrą, išaiškėjo, kad vaiko teisės būti išgirstam įgyvendinimas turi didelę reikšmę vaiko emocinei gerovei bei savivertei. Išklaudytas vaikas – saugus, savimi bei suaugusiais pasitikintis, sąmoningas vaikas, kuris jaučiasi svarbia šeimai bei visuomenės dalimi.

VISI VAIKAI TURI TEISĘ JAUSTIS SAUGIAI

Gedvilaitė Ernesta, Misiukevičiūtė Žavinta

Klaipėdos universitetas

Ivadas

Temos aktualumas.

Visuomenėje vaikų saugumo užtikrinimas yra vienas svarbiausių prioritetų. Vaikų teisė jaustis saugiai yra pagrindinė jų gerovės sąlyga, tačiau realybėje tai dažnai pažeidžiama dėl įvairių priežasčių: patyčių, smurto artimoje aplinkoje, psichologinio spaudimo ir socialinės atskirties. Siekiant skatinti visuomenės sąmoningumą ir kurti saugią aplinką vaikams, būtina gilintis į šios problemos priežastis ir pasekmes.

Tyrimo problema.

Kokios yra pagrindinės kliūtys vaikų saugumo užtikrinimui ir kaip jas įveikti?

Tyrimo tikslas.

Teoriniu aspektu išanalizuoti, su kokiais iššūkiais susiduriama visuomenėje, norint užtikrinti vaikų teisę jaustis saugiai.

Tyrimo metodai. Mokslinės literatūros ir dokumentų analizė.

Pagrindiniai teiginiai

Analizuojant literatūrą, išskirti pagrindiniai vaikų nesaugumo šaltiniai:

- ◆ Patyčios ir smurtas – įvairiuose tyrimuose nurodoma, kad didelė dalis vaikų bent kartą yra patyrę patyčias mokyklose arba socialinėje aplinkoje. Tai pabrėžiama kaip vienas svarbiausių veiksnių, darančių įtaką vaikų emocinei gerovei.
- ◆ Emocinis nesaugumas šeimoje – moksliniai šaltiniai atskleidžia, kad šeimos konfliktai ir tėvų dėmesio stoka neigiamai veikia vaikų saugumo pojūtį.
- ◆ Skaitmeninės aplinkos įtaka – literatūros analizė pabrėžia, kad psichologinės patyčios internetinėje erdvėje tampa vis dažnesne problema, turinčia ilgalaikių padarinių vaikų psichologinei sveikatai.
- ◆ Tėvų vaidmuo – literatūroje akcentuojama, kad tėvai dažnai jaučia atsakomybę už vaikų saugumą, tačiau jiems trūksta žinių ir įrankių, kaip tinkamai atpažinti ir spręsti kylančias problemas.
- ◆ Institucijų atsakomybė – tyrimų duomenys rodo, kad mokykloms ir kitoms institucijoms dažnai trūksta tinkamų resursų ir specialistų, galinčių veiksmingai užtikrinti vaikų fizinį ir emocinį saugumą.

Reikšmingos rekomendacijos:

- ◆ Švietimas – literatūroje akcentuojama, kad būtina stiprinti vaikų, jų tėvų bei pedagogų informuotumą apie vaikų teises ir nesaugumo problemų sprendimo būdus.
- ◆ Pagalbos sistemų tobulinimas – tyrimai rodo, kad efektyvios psichologinės ir socialinės pagalbos prieinamumas yra esminis veiksnys mažinant vaikų nesaugumo pojūtį.
- ◆ Prevencinės iniciatyvos – mokslinėje literatūroje dažnai siūloma plėtoti prevencines programas mokyklose ir bendruomenėse, kurios mažintų smurto ir patyčių mastą.

Išvados

Teorinė literatūros atskleidė, kad vaikų saugumo užtikrinimas dažnai lieka neišspręsta problema dėl patyčių, smurto artimoje aplinkoje, psichologinio spaudimo ir socialinės atskirties. Mokykloms trūksta tinkamų resursų, specialistų bei prevencinių programų, o tėvams ir pedagogams – įgūdžių efektyviai reaguoti į šiuos iššūkius. Norint sukurti saugią aplinką vaikams, būtina didinti visuomenės supratimą apie vaikų teises, plėsti psichologinės pagalbos prieinamumą ir stiprinti prevencijos priemones mokyklų bendruomenėse.

POZITYVIOS TĖVYSTĖS PRINCIPAI

Kybartaitė Karina, Margytė Augustė

Klaipėdos universitetas

Ivadas
<p>Temos aktualumas. Tėvystės kelionė suteikia daug džiaugsmo, laimės ir vargo. Žmonės, turintys vaikų, neretai susiduria su klausimu – kaip turėtų juos auklėti. Šia tema informacijos būsimi ar nauji tėveliai ieško internete, socialiniuose tinklapiuose, žurnaluose ar knygose susijusiose su vaikų auklėjimu. Dažnai galima pamatyti, kad rekomenduojama auklėti vaikus pagal pozityvios tėvystės filosofiją, tačiau tik maža dalis tėvų žino, ką tai reiškia. Kartais vaiko auklėjimo iššūkis gali pasirodyti neįveikiamas: tėvai nežino, ką daryti, nežino, ar elgiasi teisingai. Praradę kantrybę tėvai pratrūksta, pradeda taikyti bausmes, kartais ir fizines. 2023 m. atlikti tyrimai rodo, kad 53% Lietuvos gyventojų galimai pateisintų fizinės bausmės taikymą vaikui. Būtent todėl visuomenė turėtų būti šviečiama ir informuojama kaip reikėtų pozityviai auklėti savo vaikus. Tyrimo problema. Žmonės nežino, ką reiškia pozityvi tėvystė/ pozityvus auklėjimas. Daugiau nei pusė Lietuvos gyventojų galimai pritaria fizinėms bausmėms naudojimui. Tyrimo tikslas. Išsiaiškinti, kas yra pozityvi tėvystė ir kokie pagrindiniai jos principai. Tyrimo metodai. Mokslinės literatūros ir dokumentų analizė.</p>
Pagrindiniai teiginiai
<p>Pozityvi tėvystė – tai vaikų auginimo filosofija, kuri remiasi vaiko galimybių, stiprybių ir gebėjimų ugdymu, tam, kad suaugęs vaikas galėtų visiškai save realizuoti.</p> <p>Pagrindiniai pozityvios tėvystės principai:</p> <ul style="list-style-type: none">
• <i>Ilgalaikių tikslų suvokimas.</i> Tai tikslai, kuriuos tėvai nori pasiekti tada, kai vaikai užaugs. Tai yra pagrindas, kuris padeda formuoti pozityvios tėvystės įgūdžiams.
• <i>Šilumos suteikimas.</i> Tai besąlygiška meilė, mokėjimas ją parodyti žodžiais bei veiksmais. Vaikui suteikiamas emocinis saugumas, įsijautimas į vaiko emocijas bei jautrumas atsižvelgiant į vaiko poreikius.
• <i>Struktūros suteikimas.</i> Tai aiškių elgesio taisyklių nustatymas, aiškiai išreikšti tėvų lūkesčiai, pagalba vaikui siekiant sėkmės, savarankiškumo skatinimas bei derybos tam tikrais klausimais.
• <i>Vaiko emocijų ir mąstymo supratimas.</i> Tėvai turi suprasti vaikų raidos etapus ir pagal juos suteikti jiems visą būtiną pagalbą, teigiamai reaguoti į iškilusias sudėtingas situacijas. Tik suvokiant, ko reikia vaikui, galima jam suteikti reikiamą paramą.
• <i>Problemų sprendimas.</i> Atsižvelgdami į vaiko raidos tarpsnius tėvai gali padėti jiems tinkamai išspręsti kilusius sunkumus. <p>Skirtumas tarp bausmės ir disciplinos vaikų auklėjime:</p> <ul style="list-style-type: none">
• Bausmės tikslas yra tam tikrais veiksmais kontroliuoti vaiką, daryti jam spaudimą arba įvairiais būdais sugėdinti.
• Disciplinos tikslas - išmokyti vaiką savikontrolės, atsakomybės už savo daromus veiksmus. Svarbu nepainioti bausmių ir disciplinos, nes tai du skirtingi auklėjimo metodai, turintys skirtingus tikslus. Tėvai turėtų siekti taikyti tinkamą būdą, pozityvią discipliną, kuri pasižymi demokratišku auklėjimu, paremtu tėvų autoritetu, tai padeda vaikui išsiugdyti savikontrolę, atsakomybę ir pagarbą, užuot naudoję bausmes, kurios sukelia tik neigiamas emocijas ir pasekmes. <p>Pagalba tėvams auklėjant vaikus:</p> <ul style="list-style-type: none">
• Savo žinias tėvai nuolatos gali gilinti mokymų programose ar pasikonsultuoti su psichologu Jums rūpimais vaikų auginimo klausimais.
• Taip pat yra „Tėvų linija“ skirta padėti tėvams suprasti vaikų elgesį, aptarti dažniausiai kylančias bendravimo su vaikais problemas, ieškoti bei rasti geriausius sprendimus konkrečiu atveju.
Išvados
<ul style="list-style-type: none">
✚ Pozityvi tėvystė yra įvardijama kaip veiksmingas vaikų auklėjimo metodas, kuris padeda ugdyti vaikų savikontrolę bei atsakomybę.
✚ Disciplina siekia mokyti vaikus, o ne bausti.
✚ Koncentruojamasi ne į bausmę, o į problemų sprendimą.
✚ Skatinamas veiksmingas bendravimas ir gebėjimas spręsti problemas.
✚ Tėvams svarbu žinoti, kad kilus sudėtingoms situacijoms auklėjant vaikus visada yra galimybė pasikonsultuoti su specialistais.

VAIKYSTĖ BE SMURTO

Kvietkutė Rasa

Klaipėdos universitetas

Išvadas

Temos aktualumas. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas (2024) nurodo: draudžiamas smurtas prieš vaikus, tėvai ar kiti vaiko atstovai bei valstybės institucijos turi užtikrinti vaiko apsaugą nuo smurto. Tačiau pagal Lietuvos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (2023) duomenis 2023 m. buvo sulaukta 1847 pranešimų apie smurtą prieš vaikus. Iš jų 174 pranešimai buvo smurtas prieš vaikus iki 4 metų, 237 pranešimai nuo 4 iki 6 m., 332 pranešimai nuo 7 iki 9 m. Daugiausia buvo smurtaujama prieš 10-14 m. (601 pranešimas) ir prieš 15-17 m. (503 pranešimai) vaikus. Ručinskienė (2008) nurodo, kad netinkamo elgesio su vaikais pasitaiko įvairiose šeimose, tačiau žiaurus elgesys su vaikais dažniausias asocialiose bei padidintos rizikos šeimose. V. Lipskienės (1999) sudarytame lietuvių liaudies patarlių ir priežodžių leidinyje randame: „mylėk vaiką kaip dūšią, bet krėsk kaip grūšią“, „motinos mušimas – sviestu tepimas“, „už vieną muštą dešimt nemuštų duoda“. Šitaip perteikiama patirtis apie vaikų auklėjimą rodo, jog anksčiau fizinė bausmė Lietuvoje buvo priimtina vaikų auklėjimo priemonė. Kaip šių dienų visuomenėje įgyventi vaiko teisių apsaugos įstatymą?

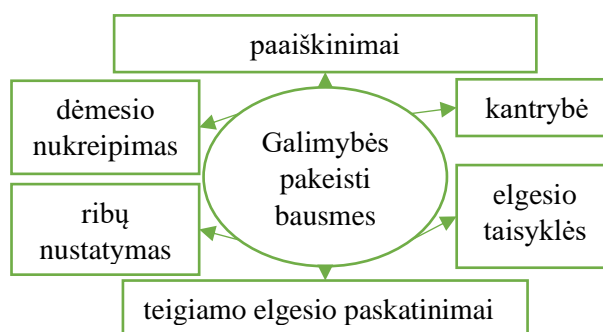
Tyrimo problema. Kokios galimybės auklėti vaikus be smurto?

Tyrimo tikslas. Atskleisti galimybes auklėti vaikus be smurto.

Tyrimo metodai. Mokslinės literatūros ir dokumentų analizė.

Pagrindiniai rezultatai

Nesmurtinis bendravimas – tai bendravimas tarp tėvų ir vaikų su supratimu ir empatija. Tuomet sutelkiamas dėmesys į vaiko jausmus ir poreikius, surandama galimybių patenkinti juos pozityviu būdu (Mukhid, 2024). Pirmoji ir svarbiausia vaiko auklėtoja yra šeima, kurios stiprybė – santykiai poroje. Svarbus pasiruošimas atsakingai tėvystei ir tėvų bendradarbiavimas patenkinant vaiko poreikius. Tėvams reikia žinių, pastangų, laiko, kantrybės, pasiaukojimo ir meilės savo vaikams. Tėvai vaikus auklėja savo pavyzdžiu. Vaikai turi teisę būti išklaustyti ir gerbiami (Grakauskaitė-Karkockienė, 2012). Būtinai kokybiškas laikas su vaiku, kai su juo kalbant visas dėmesys skiriamas vaikui, palaikomas akių kontaktas, žaidžiama su vaiku. Elgesio taisyklės paaiškinamos, jų privalo laikytis ir patys tėvai. Atsižvelgiant į vaiko amžių nuosekliai ir tvirtai laikomasi nustatytų ribų bei atsakomybių (Perry, 2019). Vaikas skatinamas kalbėti apie kilusius norus, jausmus, mokomas įvardinti kilusias emocijas, tinkamai jas reikšti ir valdyti (Stallard, 2010). Pastebėti, skatinamas ir pastiprinamas tinkamas vaiko elgesys (Stallard, 2010), (Sabaliauskienė, Bagdonas, 2020). Tėvams pagalba teikiama specialistų konsultacijose, pozityvios disciplinos tėvystės seminaruose. Rezultatai rodo, kad šie seminarai yra veiksmingi ir gerina tėvystės stilių (Carroll, 2021).

Išvados

Smurtas yra nusikaltimas prieš vaikus. Bausmės naikina vaiko savigarbą, moko vaiką smurto, daro neigiamą įtaką jo psichinei būklei. Tėvams drausminant vaikus privaloma vadovautis pozityviais auklėjimo metodais. Tai būtų kalbėjimasis su vaiku, paaiškinimai, dėmesio nukreipimas supykus, pagarbių santykių sukūrimas, elgesio taisyklių mokymas, nubrėžtų ribų laikymasis, tinkamo elgesio nurodymas ir paskatinimas, ugdymas savo pavyzdžiu.

Nuotrauka paimta iš: <https://jenmontgomeryphotography.pixieset.com/courvfamilyclasscolor/>

Klaipėdos universiteto leidykla

VAIKO TEISĖ PATIRTI SĖKMĘ

5-ojo tarptautinio forumo „Teisė būti sveikam ir laimingam“
mokslinių straipsnių rinkinys (Elektroninis leidinys)

Sudarė: prof. dr. Rasa Braslauskienė, doc. dr. Reda Jacynė

SL 1335. 2025 02 07. Apimtis 12,25 sąl. sp. l.

Klaipėdos universiteto leidykla, Herkaus Manto g. 84, 92294 Klaipėda

Tel. (0 46) 398 891, el. paštas: leidykla@ku.lt; interneto adresas: <http://www.ku.lt/leidykla/>